

ปัญหาทางกฎหมายในการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการแสวงหาพยานหลักฐานตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1

วิระยุทธ คำชัย

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
สิงหาคม 2561
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ จำลิสตรี วีระยุทธ คำชัย แก้วน้ำ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษา ตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

พ.ศ. ๑๖ ..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(พันตำรวจโท ดร.ประลอง ศิริกุล)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

พ.ศ. ๑๖ ..... ประธาน
(พันตำรวจโท ดร.ประลอง ศิริกุล)

 ..... กรรมการ
(ดร.รัชณี แดงอ่อน)

 ..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทีป ทับอัตรานนท์)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

 ..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร)

วันที่..... 17..... เดือน..... สิงหาคม..... พ.ศ. 2561.....

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านพันตำรวจโท ดร. ประลอง ศิริภูท และอาจารย์รัชนี้ แดงอ่อน ที่กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และ รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ประทีป ทับอวดตานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมซึ่งได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งให้ความช่วยเหลือทางข้อมูล ข้อคิด และให้คำปรึกษาตรวจสอบเนื้อหาที่บกพร่องซึ่งเป็นประโยชน์แก่งานวิจัยเพื่อเติมเต็มสารนิพนธ์ฉบับนี้เพื่อให้มีเนื้อหาที่สมบูรณ์มากขึ้นผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาครูอาจารย์และผู้มีพระคุณของผู้วิจัยทุกท่านที่อบรมเลี้ยงดูส่งเสริมสนับสนุนให้มีทุนทรัพย์ทุนทางสติปัญญาความคิดและให้โอกาสศึกษาต่อในระดับปริญญาโท และพี่ทุกคนที่ให้กำลังใจและสนับสนุนผู้วิจัยเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูตเวทิตาแด่ บพการี บวรพจารย์ และผู้ที่มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษาและประสบความสำเร็จมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

วีระยุทธ คำชัย

54921176: สาขาวิชา: กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา; น.ม. (กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา)

คำสำคัญ: การแสวงหาพยานหลักฐาน/ อำนาจ/ พนักงานสอบสวน/ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญา

วิษยัทธ คำชัย: ปัญหาทางกฎหมายในการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการแสวงหาพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1. (LEGAL PROBLEMS ON THE EXERCISE OF POWER OF INQUIRY OFFICIALS FOR SEEKING EVIDENCES UNDER THE SECTION 131/1 OF CRIMINAL PROCEDURE CODE)

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: ประลอง ศิริภูท, ร.ด., 87 หน้า. ปี พ.ศ. 2560.

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการแสวงหาพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1 พบว่า การใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งพนักงานสอบสวนมีดุลพินิจที่จะรวบรวมหรือไม่รวบรวมหลักฐานเข้าไว้ในสำนวนก็ได้ ส่งผลให้การใช้ดุลพินิจไม่รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าไปในสำนวนของพนักงานสอบสวน แม้ไม่ทำให้การสอบสวนไม่ชอบ แต่ก็ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาในคดีได้ นอกจากนี้ปัญหาการที่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่ให้ความยินยอมในการตรวจพิสูจน์หลักฐาน พบว่าหากกรณีที่ผู้ต้องหาไม่ได้ให้ความยินยอมหรือไม่ให้ความร่วมมือในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกาย ส่งผลให้จะต้องไปเป็นตามบทสันนิษฐานของกฎหมายตามที่ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยเห็นว่า อาจจะยังไม่เพียงพอเนื่องจากการดำเนินคดีอาญานั้น พยานหลักฐานทางคดีเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากที่จะต้องนำไปประกอบกับสำนวนการสอบสวน อีกทั้งในการพิจารณาคดีหากไม่มีความชัดเจนของพยานหลักฐานอาจส่งผลต่อการพิจารณาคดีของศาล

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 “พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับคดี เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา” และเพิ่มเติมมาตรา 131/1 วรรคท้าย “หากการปฏิบัติตามวรรคแรก ไม่เป็นเหตุให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายแก่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย เจ้าพนักงานมีอำนาจกระทำได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตหรือรับความยินยอม”

54921176: MAJOR: CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY; LL.M. (CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY)

KEYWORDS: SEEKING EVIDENCES

WIRAYUTH KHAMCHAI: LEGAL PROBLEMS ON THE EXERCISE OF POWER OF INQUIRY OFFICIALS FOR SEEKING EVIDENCES UNDER THE SECTION 131/1 OF CRIMINAL PROCEDURE CODE. ADVISORY COMMITTEE: PRALONG SIRIPOOL, Ph.D., 87 P. 2018.

The studying of legal problems on the exercise of power of inquiry officials for seeking evidences under the Section 131/1 of Criminal Procedure Code found that on process of collecting evidences the inquiry officials could use their discretions to collect evidences in record not. This was effected to all related evidences were not collected in files of inquiry officials. Although, it was not illegitimate interrogation but it might cause some damages to victims or offenders. Moreover, another problem caused by those victims or offenders was no consents from them to investigate such evidences. It was found that if they did not grant their consents or cooperation for seeking evidences on their bodies, it would make such cases be in line with presumptions as prescribed by the laws. The researcher thought that it was not enough because witnesses and evidences were very important for criminal cases and needed to be collected in the inquiry file. Unclearness of evidences might be affected to proceedings in the court.

The researcher had some suggestion as follow; the Section 131 of Criminal Procedure Code should be amended as “An inquiry official shall collect every kind of evidence that were related to each case for the purpose of ascertaining all facts and circumstances in respect of the offence alleged, identifying the offender and proving the guilt or innocence of the accused” and the last paragraph of Section 131/1 should also be amended as “If any action in the first paragraph causes some danger or damage to victims or offenders, the official shall have authority to do without any consent or permission”.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
สมมติฐานของการศึกษา.....	4
วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
ขอบเขตของการศึกษา.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
นิยามศัพท์.....	6
2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน.....	7
ความหมายของพยานหลักฐาน.....	7
ประเภทของพยานหลักฐาน.....	8
การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน.....	15
ทฤษฎีเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน.....	21
หลักการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์.....	26
3 กฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน.....	34
กฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน.....	34
กฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน.....	50
4 วิเคราะห์ปัญหาการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการแสวงหาพยานหลักฐาน.....	64
ปัญหาการใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน	
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1.....	64
ปัญหาการที่ผู้ต้องหาไม่ให้ความยินยอมในการตรวจพิสูจน์หลักฐานตามประมวล	
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1.....	74

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ.....	81
บทสรุป.....	81
ข้อเสนอแนะ.....	82
บรรณานุกรม.....	84
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	87

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การรวบรวมพยานหลักฐานทางอาญาเพื่อนำไปสู่การลงโทษผู้กระทำความผิดก็มีความสำคัญ เนื่องจากหลัก Presumption of innocence ซึ่งให้ถือว่าบุคคลยังเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดจริง ฉะนั้นก่อนที่จะมีคำพิพากษาของศาลจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ดังนั้นในการรวบรวมพยานหลักฐานจึงมีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวบรวมพยานหลักฐาน ในชั้นสอบสวนเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ที่กำหนดไว้ให้พนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา นอกจากนี้ในกรณีจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ ดังนี้ ในความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผม หรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดคนน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม

ในการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการที่จะค้นหาความจริง โดยเฉพาะในการรวบรวมพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามที่ได้บัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 130 ถึงมาตรา 139 เห็นได้ว่า กฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร พยานผู้เชี่ยวชาญได้มา 2 แนวทางคือ

1. การรวบรวมพยานหลักฐานจากถ้อยคำของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำของผู้เสียหายที่จะเป็นพยานบุคคลในชั้นพิจารณาต่อมา หรือถ้อยคำของผู้ต้องหา หรือของจากบุคคลอื่น ๆ ที่เป็นพยาน รวมทั้งพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้วย

2. การรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ได้เอามาจากถ้อยคำของบุคคล อันเป็นพยานวัตถุและพยานเอกสาร โดยเฉพาะที่บัญญัติไว้ชัดเจนในมาตรา 132

การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในคดีร้ายแรงบางประเภท ควรให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องเรียกเจ้าพนักงานพิสูจน์หลักฐาน หรือผู้เชี่ยวชาญเข้ามาพิสูจน์ทุกคดีไม่ใช่ให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจเรียกหรือไม่เรียก เนื่องจากระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีได้กำหนดไว้เป็นดุลพินิจ ทำให้การตรวจสอบที่เกิดเหตุในคดีร้ายแรงหรือคดีสำคัญของคดีพนักงานสอบสวนไม่เรียกเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานมาในที่เกิดเหตุ แม้มาตรา 131/1 จะให้อำนาจพนักงานสอบสวนทำการตรวจพิสูจน์บุคคล โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ แต่ก็มีได้บังคับเด็ดขาดให้พนักงานสอบสวนใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ พนักงานสอบสวนก็ยังไม่ใช้ดุลพินิจได้เหมือนเดิม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะได้มีการกำหนดบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน แต่ในทางปฏิบัติยังมีประเด็นปัญหา เกี่ยวกับการใช้อำนาจสอบสวน โดยเฉพาะประเด็นตามมาตรา 131/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีบทบัญญัติว่า

“ในกรณีที่ต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง ตาม มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็น และสมควร โดยวิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้ง จะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอม โดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหา หรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอม โดยไม่มีเหตุอันสมควรให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี

ถ้าให้ช่วยในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรา นี้ ให้สั่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานอัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

ตามมาตรา 131/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว พิจารณาได้ว่า ในวรรคแรกเป็นกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี และจำเป็นต้องใช้ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับ ความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดย วิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ ส่วนในวรรคสองเป็นกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน สามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผม หรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจาก ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์ หรือ ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็น และสมควรโดยใช้วิธีการที่ ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัย ของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือ ผู้เสียหาย ไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหา หรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้ บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอม โดยไม่มีเหตุอันสมควรให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไป ตามผลการตรวจพิสูจน์ ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่ กรณี

ประเด็นปัญหาคือในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หาก ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือผู้ต้องหา ผู้เสียหาย กระทำการป้อง ปิดขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอม โดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้น ว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ หากได้ตรวจพิสูจน์และจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหา หรือ ผู้เสียหายนั้น แล้วแต่กรณี จึงส่งผลให้ผู้ต้องหา ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยแทนที่ ผู้ต้องหาจะถูกลงโทษด้วยพยานหลักฐานที่มีการพิสูจน์ กลับถูกลงโทษด้วยข้อสันนิษฐานของ กฎหมายในทางเป็นโทษแก่ตนเอง ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการ รวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน โดยเฉพาะประเด็นผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่ให้ความ ยินยอมในการตรวจพิสูจน์หลักฐานตามมาตรา 131/1 จึงเห็นสมควรที่จะศึกษาปัญหาดังกล่าวเพื่อ เสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์แก่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายต่อไป โดย ศึกษากฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร ดังนี้

1. ปัญหาการใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1

2. ปัญหาการที่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่ให้ความยินยอมในการตรวจพิสูจน์หลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีการใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน
2. เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนของประเทศไทย และต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายในการใช้อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1
4. เพื่อศึกษาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

สมมติฐานของการศึกษา

การใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานในปัจจุบันพบว่า ยังมีข้อบกพร่อง ปัญหา และอุปสรรคต่อการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน โดยมีบทบัญญัติที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวคือในมาตรา 131/1 ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อูจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา หรือผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายสามารถที่จะไม่ให้ความยินยอมในการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้ ซึ่งหากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายจะไม่ยินยอมในการตรวจพิสูจน์ โดยถ้าไม่มีเหตุอันสมควร กฎหมายให้สันนิษฐานเป็นโทษแก่ตัวผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายเอง ซึ่งวิธีการดังกล่าวผิดหลักการลงโทษทางอาญาที่จะต้องมิพยานหลักฐานเพียงพอจึงจะลงโทษผู้ต้องหา ดังนั้นเพื่อให้พนักงานสอบสวนทำการรวบรวมพยานวัตถุและพยานเอกสารให้เป็นไปตามหลักการค้นหาความจริง และมีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนในทางปฏิบัติ จึงควรแก้ไขประเด็นการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน และมาตรการในการตรวจพิสูจน์ของผู้เชี่ยวชาญตามมาตรา 131/1

วิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary research) ของตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานวัตถุและพยานเอกสาร และศึกษาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บรรดากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎ ข้อบังคับในการปฏิบัติ ทั้งที่เป็นกฎหมายของไทย และต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์โดยการรวบรวมและสืบค้นข้อมูลจากคำพิพากษาศาลฎีกา หนังสือ เอกสาร บทความ ผลงานทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสาร รายงานการวิจัยทั้งของประเทศไทยและจากต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 โดยศึกษาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย และระเบียบการตำรวจที่เกี่ยวข้องกับคดี เปรียบเทียบกับอำนาจพนักงานสอบสวนและพนักงานสืบสวนคดีอาญาในการแสวงหาพยานหลักฐานตามกฎหมายอื่น และศึกษาเปรียบเทียบกับอำนาจการรวบรวมพยานหลักฐานตามกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีการใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน
2. ทำให้ทราบถึงกฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนของประเทศไทย และต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายในการใช้อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1
4. ทำให้ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนของประเทศไทย

นิยามศัพท์

พนักงานสอบสวน หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

การรวบรวมพยานหลักฐาน หมายถึง การที่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้แสวงหาข้อเท็จจริง เพื่อหาตัวผู้กระทำผิด ในการนำตัวมาดำเนินคดีตามกฎหมาย เป็นการดำเนินงานตามขั้นตอนของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานในการกระทำผิด อีกทั้งเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

การสอบสวนเป็นการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อนำมาพิสูจน์ความถูกต้องของผู้กระทำผิดอันเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญยิ่งในหลักนิติธรรม ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสอบสวน

ความหมายของพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานมีความสำคัญในคดีอาญาอย่างมาก เพราะคดีอาญาต้องตัดสินด้วยพยานหลักฐานเสมอ ฉะนั้นคู่ความแต่ละฝ่ายจึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาทางพิสูจน์ข้อกล่าวอ้างของตนให้ศาลเชื่อซึ่งได้แก่ การนำพยานหลักฐานมาแสดงยืนยันข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้าง

คำว่า “พยานหลักฐาน” นั้น ความหมายโดยทั่วไปหมายถึง “สิ่งที่แสดงถึงข้อเท็จจริงใดข้อเท็จจริงหนึ่ง” เช่น นายหาญเห็นนายเก่งและนายกล้าได้เถียงทะเลาะกัน สุดท้ายนายเก่งทำร้ายนายกล้า สิ่งที่นายหาญรู้เห็นยืนยันถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นสิ่งที่นายหาญเห็นจึงใช้เป็นพยานหลักฐานได้

แต่ความหมายของพยานหลักฐานโดยทั่วไป อาจแตกต่างจากพยานหลักฐานตามความหมายของกฎหมายโดยศาสตราจารย์โสภณ รัตนกร (2551, หน้า 20) ให้ความหมาย “พยานหลักฐาน” ในความหมายอย่างกว้างและความหมายอย่างแคบไว้ดังนี้

1. สิ่งที่สามารถให้ข้อเท็จจริงแก่ศาล ความหมายนี้หมายถึงข้อเท็จจริงทุก ๆ อย่างที่อาจพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่อศาลได้
2. พยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบ ความหมายนี้หมายถึงเฉพาะพยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดีเท่านั้น
3. พยานหลักฐานที่ศาลยอมรับ ความหมายนี้หมายถึง เฉพาะพยานหลักฐานที่ศาลยอมรับหรือยินยอมให้นำสืบได้เท่านั้น

จะเห็นได้ว่า “พยานหลักฐาน” ตามความเข้าใจโดยสามัญทั่วไปนั้น อาจไม่ใช่พยานหลักฐานตามความหมายของกฎหมาย เพราะแม้เป็นข้อเท็จจริงที่ยืนยันถึงสิ่งเกิดขึ้นไม่ได้ แต่หากไม่เป็นพยานหลักฐานในประเด็นหรือที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในคดี ก็ไม่เป็นพยานหลักฐานตามความหมายของกฎหมาย และแม้จะเป็นพยานหลักฐานในประเด็น หรือที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในคดีก็ตาม แต่หากเป็นพยานหลักฐานที่ศาลไม่ยอมรับให้นำสืบเข้ามาในคดี ก็ไม่เป็นพยานหลักฐานตาม

ความหมายของกฎหมายเช่นกัน บทบัญญัติและหลักเกณฑ์ของกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน จะเป็นสิ่งแยกแยะให้รู้ว่าพยานหลักฐานชนิดใด อย่างไร จึงจะเป็นพยานหลักฐานตามความหมายของกฎหมาย

ประเภทของพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานมีหลายประเภทและมีการแบ่งได้หลายวิธีตามลักษณะ ชนิดหรือคุณภาพของพยานหลักฐานนั้น ๆ ขึ้นอยู่กับว่าจะพิจารณาพยานหลักฐานในแง่ภูมิใด ประเภทของพยานหลักฐาน ได้มีการแบ่งเป็น ดังนี้

1. พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ

การแบ่งวิธีนี้มุ่งที่สภาพของพยานหลักฐานและเป็นวิธีแบ่งที่ยอมรับกันทั่วไป แม้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 226 ก็บัญญัติถึงพยานทั้งสามชนิดไว้ อย่างชัดเจน

พยานบุคคล คือ พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากคำเบิกความของบุคคลต่อศาล จะเห็นว่าผู้ที่มาเบิกความเป็นพยานเรียกว่า พยาน (Witness) แต่ตัวบุคคลไม่ใช่พยานหลักฐาน ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงที่บุคคลผู้นั้นเบิกความต่อศาล จึงจะถือว่าเป็นพยานหลักฐาน แม้ศาลจะได้บันทึกคำเบิกความไว้ในเอกสารก็ยังคงเรียกว่า “พยานบุคคล” แต่หากนำเอกสารที่บันทึกถ้อยคำพยานนั้น ไปใช้ในคดีเรื่องอื่น พยานหลักฐานนั้นก็เรียกว่า “พยานเอกสาร” อาจกล่าวได้ว่า พยานบุคคลเป็นพยานที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะในคดีอาญา และแม้ในคดีแพ่งที่ใช้เอกสารเป็นพยานมากก็ตาม ก็ยังต้องอาศัยพยานบุคคลเบิกความเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในเอกสารนั้น (พรเพชร วิชิตชลชัย, 2551, หน้า 234)

พยานเอกสาร คือ ข้อความที่บันทึกไว้ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด และไม่ว่าจะบันทึกในวัสดุใดที่สามารถสื่อหรือแสดงความหมายของสิ่งที่บันทึกไว้ให้ศาลเข้าใจได้ ข้อความนั้นจะเป็นตัวอักษร ตัวเลข เครื่องหมาย สัญลักษณ์ จะเกิดขึ้นด้วยการเขียน พิมพ์ แกะสลัก และจะทำลงบนกระดาษ ผ้า ผืนหนัง ก้อนหิน ไม้ โลหะ ก็ได้ทั้งสิ้นขอเพียงแต่เสนอพยานนั้น เพื่อสื่อความหมายที่บันทึกอยู่ในพยานชิ้นนั้น บางครั้งจึงสับสนระหว่างพยานเอกสารกับพยานวัตถุ เช่น นำสืบว่าข้อความที่สลักลงบนก้อนหินมีความหมายว่าอย่างไร เป็นการนำสืบข้อความในก้อนหินในฐานะเป็นพยานเอกสาร แต่ถ้านำสืบว่าได้มีการสลักข้อความไว้ที่ก้อนหินหรือไม่ เป็นการนำสืบก้อนหินที่มีข้อความในฐานะเป็นพยานวัตถุ (พรเพชร วิชิตชลชัย, 2551, หน้า 234)

พยานวัตถุ คือวัตถุสิ่งของใด ๆ ที่คู่ความอ้างเป็นพยานต่อศาลเพื่อให้ศาลตรวจดู มิใช่ การอ่านหรือพิจารณาข้อความในวัสดุนั้น เช่น นำสืบมีดคนร้ายใช้แทงผู้ตายว่ามีความกว้างยาวเท่าใด นำสืบบาดแผลบนตัวผู้เสียหายว่าเป็นกรณีเสียชีวิตหรือไม่ (เข้มชัย ชุตินวงศ์, 2547, หน้า 8)

2. พยานชั้นหนึ่ง และพยานชั้นสอง

คำว่า “พยานชั้นหนึ่งและพยานชั้นสอง” นั้น มุ่งที่ความใกล้ชิดของพยานกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นไม่ปรากฏในกฎหมายไทย การแบ่งแบบนี้มาจากหลักกฎหมายพยานของอังกฤษที่ว่า “ศาลจะรับฟังแต่เฉพาะพยานหลักฐานที่ดีที่สุดในนั้น (The best evidence rule)” หากมีพยานหลักฐานใดที่สามารถยืนยันข้อเท็จจริงในคดีได้โดยตรง ย่อมมีน้ำหนักและความน่าเชื่อถือมากกว่าพยานอื่น เช่น คดีมีประเด็นว่า “มีการทำสัญญาพิพาทหรือไม่” ผู้ที่เป็นพยานในสัญญาย่อมยืนยันข้อเท็จจริงได้ดีที่สุดเพราะรู้เห็นการทำสัญญาและลงชื่อไว้เป็นพยาน หากจะนำบุคคลอื่นที่จะได้ลงลายมือชื่อไว้ในสัญญามาสืบย่อมมีน้ำหนักและความน่าเชื่อถือน้อยกว่า

หลักพยานที่ดีที่สุด (Best evidence rule) เป็นหลักที่แพร่หลายในประเทศอังกฤษ เมื่อประมาณ ค.ศ. 1700 Gilbert นักกฎหมายอังกฤษอธิบายหลักนี้ว่า “เป็นหลักของกฎหมายที่ต้องการให้พิสูจน์ด้วยพยานหลักฐานที่ดีที่สุดในเรื่องนั้น ๆ หากอยู่ในวิสัยที่จะนำพยานหลักฐานที่ดีที่สุดมาได้แต่ไม่นำมา ย่อมก่อให้เกิดข้อสงสัยได้ว่ามีบางสิ่งบางอย่างที่คู่ความฝ่ายนั้นต้องการปกปิดไว้” ดังนั้นคู่ความจึงต้องเสนอพยานหลักฐานที่ดีที่สุด หากนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาไม่ได้ก็ต้องนำพยานที่ดีที่สุดในลำดับถัดไปมาเสนอต่อศาล เช่น คู่ฉบับเอกสารย่อมเป็นพยานที่ดีกว่าสำเนาเอกสารและสำเนาเอกสารย่อมเป็นพยานที่ดีกว่าพยานบุคคล แต่ประมาณปี ค.ศ.1800 นักกฎหมายว่าหลักนี้ ทำให้การพิสูจน์ข้อเท็จจริงลำบาก เพราะบางครั้งหาพยานชั้นหนึ่งไม่ได้หรือหาได้ยาก จึงเริ่มยอมรับฟังพยานชั้นสองได้ แต่การไม่ยอมรับพยานชั้นหนึ่งมาสืบจะทำให้ความน่าเชื่อถือของพยานชั้นสองลดลง หลักกฎหมายข้อนี้ ในปัจจุบันนี้ไม่ค่อยกล่าวถึงกันมากนัก เนื่องจากมีหลักอื่นที่พัฒนาต่อมามีขอบเขตกว้างกว่า (โอสถ โกสิน, 2517, หน้า 73)

2.1 พยานชั้นหนึ่ง หมายถึง พยานที่ดีที่สุดที่พึงมีสำหรับข้อเท็จจริงนั้น ๆ เช่นเป็นคู่สัญญาหรือพยานที่ลงชื่อในสัญญา กรณีพยานเอกสารก็คือต้นฉบับเอกสาร หรือกรณีพยานวัตถุ ก็คือวัตถุพยาน

2.2 พยานชั้นสอง หมายถึง พยานอื่นที่มีพยานที่ดีที่สุด เช่น นำสืบสำเนาเอกสาร แทนที่จะนำสืบต้นฉบับ หรือนำสืบพยานบุคคลที่จำลายมือชื่อของผู้ที่ลงชื่อในสัญญา แทนที่จะนำสืบพยานที่เห็นการลงชื่อในสัญญา

กฎหมายลักษณะพยานของไทย ยอมรับหลักเรื่องพยานที่ดีที่สุดเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้ต้องอ้างต้นฉบับเอกสารหรือการรับฟังพยานบอกเล่าเป็นต้น แต่โดยหลักทั่วไปแล้ว

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 85 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 226 ไม่ได้ห้ามรับฟังพยานชั้นสอง บางกรณีศาลจึงอาจรับฟังพยานชั้นสองได้เท่าที่จำเป็น เช่น พยานชั้นหนึ่งตาย หรือไม่อาจหาตัวได้เป็นต้น (เจ็มซัย ชูติวงศ์, 2547, หน้า 9)

3. ประจักษ์พยาน และพยานบอกเล่า

การแบ่งพยานด้วยวิธีนี้มุ่งที่คุณสมบัติของพยานว่าได้รับรู้ข้อเท็จจริงที่เบิกความต่อศาลมาด้วยวิธีการใด

3.1 ประจักษ์พยาน หมายถึง พยานที่รับรู้เห็นหรือสัมผัสกับเหตุการณ์ที่มาเบิกความด้วยตนเองโดยตรง ทั้งนี้ไม่ว่าจะรับรู้เห็นมาด้วยประสาทสัมผัสใด เช่น เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง ได้ยินเสียงด้วยหูของตนเอง สัมผัสความร้อนเย็นด้วยตนเอง

3.2 พยานบอกเล่า หมายถึง พยานที่เบิกความถึงข้อเท็จจริงตามที่ได้รับทราบบอกเล่ามาจากบุคคลอื่น เช่น เบิกความว่านายมีเล่าให้ฟังว่าเห็นนายมาแทงนายสา อย่างไรก็ตามการเบิกความถึงสิ่งที่ได้รับฟังมาอาจไม่เป็นพยานบอกเล่าเสมอไป หากเบิกความเป็นความจริง เช่น พนักงานสอบสวนเบิกความว่า นายมารับสารภาพโดยสมัครใจต่อพนักงานสอบสวน เป็นข้อเท็จจริงที่พนักงานสอบสวนรับรู้มาด้วยตนเองโดยตรงจึงเป็นประจักษ์พยาน แต่ข้อเท็จจริงที่พนักงานสอบสวนเบิกความว่า นายมาเป็นผู้แทงนายสาเป็นข้อเท็จจริงที่พนักงานสอบสวนไม่ได้รู้เห็นเอง แต่รับฟังมาจากคำบอกเล่าของนายมาจึงเป็นพยานบอกเล่า เดิมพยานบอกเล่าหมายถึง พยานบุคคลเท่านั้น เพราะเป็นผู้รับฟังการบอกเล่าจากผู้อื่น แต่ปัจจุบันหมายรวมถึง บันทึกถ้อยคำของบุคคลที่ไม่ได้มาเบิกความต่อศาลด้วยตนเองด้วย คำเบิกความที่พยานบุคคลได้เบิกความและศาลได้บันทึกไว้ในคดีหนึ่ง หากนำไปอ้างอิงในอีกคดีหนึ่งเป็นการอ้างพยานเอกสารที่เป็นพยานบอกเล่า

4. พยานโดยตรง และพยานแวดล้อมกรณี

การแบ่งพยานนี้มุ่งลักษณะการให้ข้อเท็จจริงของพยานนั้น

4.1 พยานโดยตรง คือ พยานที่ให้ข้อเท็จจริงซึ่งบังชี้ หรือยืนยันข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้โดยตรง เช่น นายมีเบิกความว่าอยู่ในบ้านที่เกิดเหตุเห็นนายมาแทงนายสา ข้อที่นายมีเบิกความยืนยันข้อเท็จจริงในคดีได้ทันทีว่านายมาแทงนายสา

4.2 พยานแวดล้อมกรณี คือ พยานที่เบิกความข้อเท็จจริงที่ต้องพิจารณาใช้ความเป็นเหตุการณืเป็นผลของเหตุการณื จึงอนุมานได้ว่า เหตุการณืเป็นอย่างไร เช่น นายมีเบิกความว่าตนยืนอยู่นอกบ้านที่เกิดเหตุได้ยินเสียงต่อสู้กัน และเห็นนายมาวิ่งออกมาจากบ้านที่เกิดเหตุพร้อมมีดเป็นอันเลือดเล่มหนึ่ง ข้อที่นายมีเบิกความไม่ได้ยืนยันในทันทีว่าใคร แทงนายสา แต่จากข้อเท็จจริงอนุมานได้ว่าเป็นนายมาเป็นผู้แทงนายสา พยานแวดล้อมกรณีนี้นักกฎหมายบางท่านเรียกว่า “พยานพฤติเหตุแวดล้อมกรณี” บางท่านเรียกว่า “พยานเหตุผล”

5. พยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert witness)

พยานผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานบุคคลประเภทหนึ่ง แต่มาเบิกความในลักษณะแสดง ความเห็นมิใช่เป็นความจากการประสบพบเห็นข้อเท็จจริงและนำมาเล่าให้ศาลฟัง เช่น แพทย์ซึ่ง ตรวจบาดแผลของผู้เสียหายมาเป็นพยาน ผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ความเห็นว่าจะบาดแผลเกิดจากอะไร ดังนั้น พยานผู้เชี่ยวชาญจึงไม่มีปัญหาว่าจะได้พบเห็นข้อเท็จจริงมาด้วยตนเองหรือไม่ดังเช่นพยาน บุคคล สถานะของพยานผู้เชี่ยวชาญตามกฎหมายไทย อาจแยกเป็นสองลักษณะกล่าวคือ (จิราภรณ์ เนาวพนานนท์, 2552, หน้า 84)

5.1 สถานะพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้ง มีที่มาจากพยานผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งจาก บัญชีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา พยานผู้เชี่ยวชาญของศาลนี้มีหน้าที่ในการเป็นผู้ ช่วยเหลือศาล ในการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ศาลไม่รู้โดยเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ เฉพาะและให้ความเห็นต่อศาลโดยศาลเป็นผู้แต่งตั้งและมอบหมายงานเมื่อศาลเห็นว่าจำเป็นและ สมควร

5.2 สถานะผู้เชี่ยวชาญที่คู่ความอ้างมาเป็นพยาน หรือผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ คือการที่ คู่ความอ้างผู้มีความรู้เชี่ยวชาญเป็นพยาน เป็นพยานความเห็นที่มีความรู้ความชำนาญในวิชาการ บางอย่างซึ่งความเห็นอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยข้อความในประเด็น ทั้งนี้ไม่ว่าพยานจะเป็นผู้ มีอาชีพในการนั้นหรือไม่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 98 ประกอบประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ในกรณี ดังกล่าวพยานผู้เชี่ยวชาญตามมาตรานี้มีสถานะ เป็นพยานบุคคลที่คู่ความอ้างมาเพื่อให้ความเห็นในคดี

พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นมีความแตกต่างจากพยานบุคคลอื่น คือ

1. พยานผู้เชี่ยวชาญเป็นบุคคลภายนอกผู้มิได้มีความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงในคดีเลยแต่ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในคดีเพราะบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีต้องการอาศัยความรู้ ความสามารถพิเศษอัน เป็นคุณสมบัติเฉพาะของผู้เชี่ยวชาญมาอธิบายความหมายของข้อเท็จจริงในคดีที่ยังเป็นที่เคลือบ แคลงให้ชัดเจนขึ้น

2. ความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นเกิดจากคุณค่าแห่งความรอบรู้ หรือ คุณสมบัติในทางความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ที่พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นได้สั่งสมมาโดยมิได้ ขึ้นอยู่กับการรู้เห็นเหตุการณ์จึงทำให้ต่างจากพยานบุคคลอื่นที่เบิกความจากความทรงจำในอดีต

3. จากการที่พยานผู้เชี่ยวชาญใช้ความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของตนเอง เป็นหลักในการให้ ความเห็น ซึ่งความรู้เหล่านี้ต้องมีหลักเกณฑ์สามารถพิสูจน์ได้ ซึ่งในบางครั้งมีความ ซ้ำซ้อนยากที่จะสามารถถ่ายทอดให้บุคคลในคดีเข้าใจได้ ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญจึง

สามารถทำเป็นลายลักษณ์อักษรได้ หรือการทำคำให้การเป็นพยานในรูปแบบของความเห็นเป็นหนังสือเสนอต่อศาลและมาเบิกความประกอบ หากคู่ความยังติดใจที่จะซักถามพยานผู้เชี่ยวชาญนั้น

ดังนั้น พยานผู้เชี่ยวชาญทำความเข้าใจ โดยใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะของพยานผู้เชี่ยวชาญ และการทำความเข้าใจของพยานผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีความน่าเชื่อถือ โดยมีการพิสูจน์ ทดลองหรือหลักการมาสนับสนุนความเห็นนั้น แม้พยานผู้เชี่ยวชาญจะไม่ประสบกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยตรง ผู้เชี่ยวชาญจึงสามารถเปลี่ยนตัวได้ แต่พยานบุคคลไม่สามารถเปลี่ยนตัวได้ เพราะการที่พยานบุคคลให้การนั้นเป็นคำเบิกความที่เกี่ยวกับสภาวะการณ์ในอดีตและเป็นความเห็นที่ต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ จึงไม่อาจจะเปลี่ยนตัวได้เช่นอย่างพยานผู้เชี่ยวชาญ

การรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic science) คือ การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขา มาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในด้านกฎหมาย ทั้งประโยชน์ทางนิติบัญญัติในเรื่องการออกกฎหมาย และประโยชน์ของการคลี่คลายปัญหาและการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีความเพื่อผลในการบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษ

นิติวิทยาศาสตร์จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เช่น วิชาพิสูจน์หลักฐาน รวมถึงการตรวจสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมวัตถุพยานในสถานที่เกิดเหตุ
2. นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ โดยการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม

นิติวิทยาศาสตร์สำคัญ ๆ ที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในงานสืบสวนสอบสวนนั้นมีอยู่มากมาย อาทิ การตรวจสถานที่เกิดเหตุและการถ่ายรูป การตรวจลายนิ้วมือฝ่ามือฝ่าเท้า การตรวจเอกสาร เช่น ตรวจลายเซ็น ลายมือเขียน การตรวจทางฟิสิกส์ เช่น ตรวจร่องรอยการเฉี่ยวชนรถ การตรวจทางนิติเวช เช่น งานนิติพยาธิ งานนิติวิทยา งานชีวเคมี และการตรวจทางชีววิทยา เช่น ตรวจเส้นผม เลือด อสุจิ และตรวจรหัสพันธุกรรม (DNA) เป็นต้น พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นั้นมีหน้าที่ในการรับและเป็นที่ยอมรับในนานาอารยประเทศ

นิติวิทยาศาสตร์จำแนกกว้าง ๆ ได้ 2 ประเภทคือ นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ได้แก่ วิชาพิสูจน์หลักฐาน (Criminalistics) รวมถึงการตรวจสอบที่เกิดเหตุ และการเก็บรวบรวมพยานในสถานที่เกิดเหตุ และอีกประเภทหนึ่งคือ นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ เป็นการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในเกิดประโยชน์ต่อกระบวนการ

ยุติธรรม นิติวิทยาศาสตร์ประเภทนี้ประกอบด้วยกันหลายสาขา เช่น (อรรถพล แซ่มสุวรรณวงศ์, 2544, หน้า 2-4)

1. นิติเวชศาสตร์ (Forensic medicine) หมายถึงวิชาแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายรวมถึง วิชากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาแพทย์ ขอบเขตของวิชานี้ปัจจุบันกว้างขวางมาก อาจแบ่งได้ หลาย ๆ กลุ่มวิชาดังต่อไปนี้

1.1 ธรรมคลินิก (Clinical jurisprudence) เป็นการตรวจ และให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตรวจรักษาผู้ป่วยที่เป็นคดีความ เช่นการตรวจบาดแผลที่ถูกทำร้าย การตรวจร่างกายผู้เสียหาย จากคดีฆังฆืน การตรวจผู้ป่วย หรือผู้มีประกันชีวิต

1.2 นิติพยาธิวิทยา (Forensic pathology) เป็นการตรวจศพคดี รวมถึงการตรวจวัตถุ พยานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

1.3 นิติพิษวิทยา (Forensic toxicology) เป็นการตรวจจำแนกหาสารพิษ หรือยาพิษ

1.4 นิติซีโรโลยี (Forensic serology) เป็นการตรวจหาหมู่เลือด DNA ความเป็นพ่อ แม่ ลูก

1.5 นิติจิตเวชศาสตร์ (Forensic psychiatry) เป็นการตรวจวินิจฉัยผู้ป่วยโรคจิตที่ เกี่ยวข้องกับคดี

1.6 เวชศาสตร์การจราจร (Traffic medicine) เป็นการตรวจวิเคราะห์หาสาเหตุของ อุบัติเหตุว่าเกิดจากปัจจัยของคนเจ็บ คนเมา หรือหลับใน ปัจจัยของรถยนต์ เช่น เบรกแตก หรือจาก ปัจจัยสภาพแวดล้อม

1.7 การตรวจพิสูจน์หลักฐาน (Criminalistics หรือ Evidence examination) เป็นการ ตรวจวัตถุพยานที่มาจากสิ่งมีชีวิต (Biology evidence) เช่นคราบเลือด คราบอสุจิ เส้นผม ขน ลาย พิมพ์นิ้วมือ และพยานวัตถุที่ไม่ได้มาจากสิ่งมีชีวิต เช่น ปลอกกระสุน หัวกระสุนปืน เศษสี เศษแก้ว

2. นิติวิศวกรรมศาสตร์ (Forensic engineering) บางครั้งความรู้ ทางด้านวิศวกรรมก็ สามารถนำมาใช้ประโยชน์แห่งกฎหมาย ส่วนใหญ่จะถูกนำมาใช้ทางการพิจารณาข้อพิพาททาง แพ่งระหว่างคู่กรณีสองฝ่าย นานครั้งจึงมีการใช้ความรู้ทางนี้เพื่อประโยชน์ทางคดีอาญา ผู้ที่ ประกอบวิชาชีพอวิศวกรรมนั้นจะต้องสร้างชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับในสาขาของตนก่อนที่จะได้ รับรองในฐานะผู้เชี่ยวชาญทางวิศวกรรมในกระบวนการยุติธรรม

3. นิติทันตะวิทยา (Forensic odontology) เป็นการนำความรู้ทางทันตวิทยามาใช้ใน กระบวนการยุติธรรม เช่น การตรวจพิสูจน์ฟันที่พบในสถานที่ที่เกิดเครื่องบินตก โดยนำมา เปรียบเทียบกับฟิล์มเอ็กซเรย์จากประวัติฟัน เพื่อยืนยันผู้เสียชีวิต

4. นิติเภสัชวิทยา (Forensic pharmacology) เป็นการนำความรู้เกี่ยวกับยามาใช้ในกระบวนการยุติธรรม เช่น ยาพิษ ยาที่มีฤทธิ์ต่อจิตประสาท ยาที่เป็นอันตราย เป็นต้น

5. นิติมนุษย์วิทยา (Forensic anthropology) เมื่อมีการพบโครงกระดูกที่สงสัยว่าเป็นมนุษย์ นักมนุษย์วิทยาจะเข้ามาสืบบทบาทในการยืนยันการตาย และระบุให้แน่ชัดว่าเป็นผู้ใด เพื่อเป็นการตัดสินเกี่ยวกับสรีระใหม่ทดแทนประกอบการฟ้องร้องทางแพ่ง หรือการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

6. นิติกีฏวิทยา (Forensic entomology) เป็นการศึกษาถึงหนอน และแมลงที่เกี่ยวข้องกับคดี เช่น การพิสูจน์ชนิดของแมลงโยสฟ ซึ่งจะนำไปสู่ระยะเวลาในวงจรชีวิต และทำให้ทราบเวลาการตายของศพโดยประมาณ

หลักฐานสำคัญทางนิติวิทยาศาสตร์ ถึงแม้ว่าหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จะมีอยู่มากมายหลายประเภท แต่การพิสูจน์ DNA นั้นได้รับความสนใจเป็นพิเศษสังเกตได้จากปัจจุบันเมื่อมีคดีข่มขืน คดีฆาตกรรม หรือคดีที่จำเป็นต้องพิสูจน์ความเป็นพ่อแม่ของเด็กเกิดขึ้น ประชาชนต่างให้ความสนใจและคาดหวังกับการตรวจพิสูจน์ DNA เป็นสำคัญ

DNA เป็นสารพันธุกรรมของสิ่งที่มีชีวิต (มนุษย์ พืช สัตว์) ที่ถูกได้รับการถ่ายทอดมาจากพ่อหนึ่งส่วน และจากแม่อีกหนึ่งส่วน DNA มีอยู่ในนิวเคลียสของเซลล์ต่าง ๆ เช่น เซลล์เม็ดเลือด โลหิตแดง โลหิตขาว เซลล์ผิวหนัง เยื่อกระพุ้งแก้ม กระจก หรือปลายรากเส้นผม เป็นต้น DNA จะเป็นตัวกำหนดข้อมูลในการสร้างสารชีวโมเลกุล ดังนั้น สิ่งมีชีวิตชั้นสูงและชั้นต่ำจึงมี DNA เป็นรหัสหรือแบบพิมพ์ในการสร้าง และมีจุด DNA เป็นรหัสเฉพาะตัว ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไปมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่สายพันธุ์ จึงไม่มีสิ่งมีชีวิตใดที่มีชุด DNA ที่เหมือนกันทั้งหมด ยกเว้น ฝาแฝดที่เกิดมาจากไข่ในเดียวกันเท่านั้น จากความจำเพาะที่มีอยู่ในชุด DNA แต่ละหน่วยนี้เอง เรียกว่าลายพิมพ์ DNA ในทางนิติวิทยาศาสตร์จึงได้นำมาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจพิสูจน์ เพื่อระบุยืนยันตัวบุคคลในทางคดีและยังใช้พิสูจน์ความสัมพันธ์ของพ่อ-แม่-ลูกได้

หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์กับกระบวนการพิจารณาคดีอาญา

โดยทั่วไป กระบวนการพิจารณาคดีอาญามีข้อที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาดอยู่สองประการ คือ ข้อกฎหมายประการหนึ่งและข้อเท็จจริงอีกประการหนึ่ง หลักในการวินิจฉัยนั้นจะต้องพิจารณาค้นคว้าหาข้อเท็จจริง หรือความสัจจริงในคดีว่าเป็นอย่างไรแล้วจึงยกข้อกฎหมายขึ้นปรับวินิจฉัยว่าจำเลยควรจะได้รับโทษหรือควรจะได้รับปล่อยตัวไป ตามกฎหมายลักษณะพยานข้อเท็จจริงที่ศาลจะรับรู้ได้เองนั้น จำกัคอยู่เพียงข้อเท็จจริงที่เป็นไปตามธรรมชาติซึ่งบุคคลธรรมดาจะพึงรู้ได้เองแล้ว ข้อเท็จจริงอย่างอื่นที่อยู่นอกเหนือไปจากความรู้ของคนธรรมดาสามัญศาลรับรู้เองไม่ได้ เพราะฉะนั้นฝ่ายผู้กล่าวหาจะต้องพิสูจน์ให้ประจักษ์แก่ศาลว่าผู้ต้องหาได้กระทำการที่อ้างว่าเป็นความผิดนั้นจริง

พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์ หรือ วิจัย ซึ่งในทางกฎหมาย ถือว่า พยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะนำเข้าสู่ กระบวนการพิจารณาหรือจะนำเข้าสู่ความรู้ของศาลเพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดหรือไม่ โดยกำหนดวิธีการนำสืบไว้ คือ หากคู่ความประสงค์จะอ้างหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสู่ สำนวนเพื่อนำสืบข้อเท็จจริง ให้นำสืบโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้ทำการตรวจหรือว่าได้ตรวจ ได้ วิเคราะห์หรือได้วิจัยสังเกตเหตุการณ์หรือสิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับในคดีนั้นมาแล้ว ฉะนั้นจึง กล่าวได้ว่าพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นี้ก็คือพยานความเห็นของผู้เชี่ยวชาญตามกฎหมาย

สรุปได้ว่านิติวิทยาศาสตร์เป็นการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาการด้านต่าง ๆ ผสมผสาน เข้ากับการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อประโยชน์ในการสืบสวน พิสูจน์หลักฐาน และดำเนินคดีตามกฎหมาย เพื่อนำไปสู่การนำตัวผู้กระทำความผิดทางอาญามาลงโทษ เพราะหากปราศจากหลักฐานทางนิติ วิทยาศาสตร์ คดีสำคัญ ๆ ที่สลับซับซ้อนหลายคดีคงจะไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ได้ทำให้ส่งผลร้ายต่อสังคมเพราะมีโอกาสที่ผู้ต้องหาจะกระทำความผิดแบบเดิมซ้ำอีก นอกจากนี้ การ นำเอาหลักนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ควบคู่กับกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นนี้ ย่อม เป็นมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการก่ออาชญากรรมด้วยอีกทางหนึ่ง

แนวคิดเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน

1. แนวคิดเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นสิ่งที่มีนัยสำคัญในการดำเนินคดีก็คือ พยานหลักฐานเพราะการจะพิสูจน์ว่าจำเป็นผู้กระทำความผิดหรือผู้บริสุทธิ์หรือไม่นั้นก็จะต้อง อาศัยการพิสูจน์จากพยานหลักฐานเป็นสำคัญ พยานหลักฐานจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี ตั้งแต่เริ่มการสอบสวนไปจนถึงการพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาล แต่การแสวงหา พยานหลักฐานมาให้ได้นั้นต้องมีขอบเขตของการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยโดยเฉพาะเจ้า พนักงานมิฉะนั้นอาจไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญได้ ในทางกลับกันถ้า หากกฎหมายมีการบัญญัติหลักเกณฑ์ เครื่องครัดจนเกินไปการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้า พนักงานก็ไม่อาจจะดำเนินการได้เท่าที่ควรจะเป็น การแสวงหาพยานหลักฐานที่ได้จากร่างกาย ผู้ต้องหาถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานซึ่งอาจทำให้ได้ พยานหลักฐานที่สามารถเชื่อมโยงถึงการกระทำความผิดได้ซึ่งจะเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่เก็บมา จากที่เกิดเหตุ นอกจากนี้พยานหลักฐานที่ได้มาจากร่างกายผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญใน คดีที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาได้ซึ่งทำให้มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการที่จะค้นหาความจริงใน คดีที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น

พยานหลักฐานที่ได้มาจากร่างกายผู้ต้องหา หมายถึง การนำเอาสิ่งของจากร่างกายผู้ต้องหาได้แก่ ส่วนของอวัยวะของผู้ต้องหาสิ่งอื่นที่เข้าไปอยู่ในร่างกายของผู้ต้องหา เลือดสิ่งที่ขับออกมาจากร่างกายของผู้ต้องหาเพื่อรวบรวมเป็นพยานหลักฐานเอามาพิสูจน์ความผิดพยานหลักฐานเหล่านี้ถือเป็นหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพราะต้องใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์มาช่วยในการค้นหาความจริง ส่วนของซึ่งเป็นอวัยวะของผู้ต้องหา ได้แก่ ขน ผม เลือด เล็บ ส่วนสิ่งขับออกมาจากร่างกายผู้ต้องหาได้แก่ ลมหายใจ ปัสสาวะ น้ำอสุจิ น้ำลาย เนื่องจากการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาเป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนตัวของบุคคลอย่างร้ายแรง เป็นการดำเนินการของรัฐที่มีลักษณะของการรบกวนร่างกายของผู้ต้องหาซึ่งต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ชัดเจน

2. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ

คำว่า “สิทธิและเสรีภาพ” นั้น ประกอบด้วยคำสองคำคือ คำว่า “สิทธิ” และคำว่า “เสรีภาพ” ซึ่งแต่ละคำก็มีความหมายเฉพาะในตัวของมันเอง “สิทธิ” นั้น ในความหมายอันเป็นที่เข้าใจกันในระบบ กฎหมายทั่วไป หมายถึง “ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้”

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย (ม.ป.ป. อ้างถึงใน บรรเจิด สิงคะเนติ, 2547, หน้า 47) ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” เอาไว้ ซึ่งเป็นความหมายของคำว่าสิทธิในหลักทั่วไป สามารถปรับใช้ได้กับทั้งกฎหมายเอกชนและมหาชน มีสองความหมาย ได้แก่ การมองจากอำนาจของผู้ทรงสิทธิคือ “อำนาจที่กฎหมายให้แก่บุคคลในอันที่จะมีเจตจำนง”และมองจากวัตถุประสงค์ของสิทธิ คือ “ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองให้” ในขณะที่ “สิทธิตามรัฐธรรมนูญ” ซึ่งถือเป็นสิทธิตามกฎหมายมหาชนนั้น หมายถึง อำนาจตามที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุด ได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกชน ในอันที่จะกระทำการใดไม่กระทำการใดและก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลหรือองค์กรใดแทรกแซง สำหรับ “เสรีภาพ” นั้น หมายถึง อิสระในการกระทำการตามเจตจำนงแห่งตนได้โดยไม่มีผู้ใดมาขัดขวาง

รองศาสตราจารย์ ดร.วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ (2538) มีความเห็นในเรื่อง “เสรีภาพ” นี้ว่า หมายถึง “ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น มีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ”

ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ (2547) เห็นว่า “เสรีภาพ” นั้นหมายถึง “อำนาจในการกำหนดตนเองโดยอิสระของบุคคลอื่น”

กล่าวโดยสรุปแล้ว เสรีภาพย่อมหมายถึง การที่บุคคลจะกระทำการใด หรือไม่กระทำการใด โดยใจสมัครอันปราศจากการบังคับหรืออยู่ภายใต้อำนาจของบุคคลอื่นหรือรัฐ

เสรีภาพ (Liberty) เสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญ เป็นสิ่งเกื้อกูลที่ทำให้มนุษย์สามารถใช้ปัญญา และเหตุผลอย่างเต็มที่มีความหมายว่า บุคคลสามารถปฏิบัติการต่าง ๆ ได้โดยปราศจากการ ขัดขวาง ในรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติรับรองเสรีภาพ อาทิ เสรีภาพในการ พุด การพิมพ์ การรวมกลุ่ม การร้องเรียน เสรีภาพจะไม่ถูกยึดทรัพย์สิน หรือถูกจับกุม โดยไม่มี เหตุผลที่สมควร เสรีภาพในการที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยคณะลูกขุน และความผิดอย่าง เดียวกันจะถูกพิพากษา 2 ครั้งไม่ได้ ทำให้ประชาชนได้รับหลักประกันว่าจะได้รับความยุติธรรม จากกระบวนการยุติธรรมของชาติ (ฐริชญา วัฒนรุ่ง, 2545, หน้า 330) ประชาชนมีเสรีภาพที่จะ ได้รับการพิจารณาพิพากษาคืออย่างรวดเร็ว เปิดเผย และยุติธรรม ผู้ที่ถูกกล่าวหาจะต้องรับคำบอก กล่าวเรื่องข้อหาจำเลยจะต้องมีนายความแก้ต่างเป็นต้น หมายความว่า ภาวะของบุคคลที่ไม่อยู่ ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น หรือเป็นภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยว ขัดขวาง บุคคลย่อมมี เสรีภาพอยู่ตราบเท่าที่ไม่ถูกบังคับให้กระทำในสิ่งที่ไม่ต้องการทำ หรือตราบเท่าไม่ถูกหน่วงเหนี่ยว ขัดขวางไม่ให้กระทำในสิ่งที่ต้องการจะทำ คือ อำนาจของบุคคลในการกำหนดกับตนเอง (Self-determination) เป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง และเป็นอำนาจที่บุคคลใช้เลือกวิถีชีวิตของตน เป็นสิ่งสำคัญ เป็นสิ่งเกื้อกูล ที่ทำให้มนุษย์สามารถใช้ปัญญา และเหตุผลอย่างเต็มที่ มีความหมาย ว่า บุคคลสามารถปฏิบัติการต่าง ๆ ได้ โดยปราศจากการขัดขวาง (ณรงค์ ใจหาญ, 2544, หน้า 47)

2.1 ที่มาของสิทธิและเสรีภาพในทางทฤษฎี

ที่มาแห่งสิทธิ เป็นส่วนประกอบสำคัญในการให้ความหมายว่า สิทธิเสรีภาพ นั้น คือ อะไร เป็นสิ่งที่ได้มีขึ้นก่อนที่จะมีกฎหมายรับรอง หรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (กฎหมายบันดาลให้มีให้เป็นขึ้น) หรือไม่ในเรื่องนี้ได้มีแนวความคิดทางฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตย แยกต่างกันเป็น 2 แนวความคิดคือ

2.1.1 แนวความคิดกฎหมายธรรมชาติ (Law of nature) เชื่อว่า สิทธิทั้งหลายเกิดขึ้น ตามธรรมชาติพร้อม ๆ กับมนุษย์ และถือว่าความยุติธรรมมาก่อนตัวบทกฎหมาย นับแต่สมัย โบราณมาแล้วที่ได้เกิดมีความคิดว่ากฎหมายตามธรรมชาติมีอยู่จริงแม้มิได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์ อักษร แต่ก็เป็นกฎหมายที่สูงส่งควรแก่การเคารพยิ่งไปกว่ากฎหมายที่ตราขึ้น โดยผู้ปกครอง ประเทศ สิทธิทั้งหลายแห่งมนุษยชาติเกิดมีขึ้นตามกฎหมายธรรมชาติส่วนกฎหมายที่ตราขึ้นใน ภายหลังนั้น เป็นเพียงการยอมรับหรือรับรองสิทธิที่ได้มีอยู่แล้วว่า มีอยู่จริง และรับบังคับคุ้มครอง ให้เท่านั้น ไม่ได้เป็นผู้ก่อตั้ง หรือ ประกาศสิทธิให้มนุษย์แต่อย่างใด เช่นสิทธิในร่างกาย (Right of personal liberty) และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Freedom of speech/ Freedom of expression) เป็นต้น

กล่าวกันว่า กฎหมายธรรมชาติ ก็คือ กฎแห่งธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ เมื่อแนวความคิดนี้ เชื่อนในกฎธรรมชาติก็เลยเชื่อนในสิทธิธรรมชาติด้วย และเป็นที่มาของสิทธิมนุษยชนในที่สุด

2.1.2 แนวความคิดกฎหมายฝ่ายบ้านเมือง (Positive law) มีความเห็นขัดแย้งกับแนวความคิดข้างต้น โดยมีความเห็นว่าในเมื่อสิทธิหมายความว่า ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ สิทธิจึงเกิดขึ้นได้โดยกฎหมาย ถ้าไม่มีกฎหมายรับรอง หรือ คุ้มครองแล้วสิทธินั้น ๆ ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น ลิขสิทธิ์ หรือ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา หากกฎหมายภายในของรัฐใดมิได้รับรองไว้ บุคคลในรัฐย่อมจะอ้างสิทธิดังกล่าวไม่ได้ แนวความคิดนี้ มองว่า การกล่าวอ้างถึงสิทธิที่เกิดจากกฎหมายธรรมชาตินั้น แท้จริงแล้วกฎหมายธรรมชาติก็คือ ศีลธรรม มโนธรรม และความรู้สึกควรจะเป็น ซึ่งหากกฎหมายขัดได้ยากกว่า สิทธิต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาตินั้น มีอยู่เพียงใดและภายในขอบเขตอย่างไร หากยอมให้มีการอ้างกฎหมายธรรมชาติได้แล้วก็จะเกิดปัญหาถกเถียงไม่มีที่สิ้นสุด โดยการที่จะวินิจฉัยว่า แนวความคิดฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูกนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยากยิ่งจึงเกิดแนวความคิดที่จะประนีประนอมทฤษฎีทั้ง 2 เข้าด้วยกันภายใต้หลักว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

2.2 ที่มาของสิทธิมนุษยชน (Human rights)

สิทธิมนุษยชนคืออะไรถ้าจะกล่าวไปแล้วก็คือ สิทธิของมนุษย์นั่นเองแต่อะไรคือสิทธิของมนุษย์ก็ต้องมองย้อนกลับไปในอดีต นับแต่มีการกำเนิดมนุษย์ขึ้นมาในโลกนี้ ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวก็มีแต่ธรรมชาติเท่านั้นที่อยู่ล้อมรอบมนุษย์เรา ไม่มีใครที่จะปฏิเสธความจริงนี้ได้ในระยะเริ่มแรกมนุษย์ก็คงจะไม่แตกต่างไปจากสัตว์ซึ่งต่างก็จะต้องดิ้นรนเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด ต่อมาเมื่อมนุษย์มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นมีการอยู่กันเป็นกลุ่มเป็นครอบครัว เป็นชนเผ่า เป็นรัฐตามลำดับความไม่เป็นธรรมก็เกิดขึ้นในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย ความไม่สงบสุข ความเอารัดเอาเปรียบ ความขัดแย้งรุนแรงเกิดขึ้นมากบ้างน้อยบ้างบางครั้งก็ถึงขนาดเป็นการป่าเถื่อนไม่มีมนุษยธรรม มนุษย์จึงมีความต้องการที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง มีความปลอดภัยตลอดจนได้รับสิทธิต่าง ๆ ของตนเองอันจะมี มนุษย์จึงได้พิจารณาถึง สิทธิตามธรรมชาติสำหรับแนวความคิดในเรื่องสิทธิตามธรรมชาตินี้เป็นที่ยอมรับสำคัญยิ่งของสิทธิมนุษยชน (สมชาย กษิติประดิษฐ์, 2547, หน้า 5)

2.3 หลักความได้สัดส่วน (Principle of proportionality)

เป็นหลักการพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้อำนาจกับผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจหลัก หลักการนี้ให้ผู้ใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของตนอย่างพอเหมาะพอประมาณ (Moderation) ถึงแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะไม่ได้กำหนดหลักกฎหมายนี้ไว้เป็น

ลายลักษณ์อักษร แต่ก็ถือกันว่าหลักความได้สัดส่วนเป็นหลักรัฐธรรมนูญทั่วไปซึ่งมีค่าบังคับเสมอ
กันกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญทุกประการ (วรพจน์ วิสสุตพิชญ์, 2538, หน้า 73)

หลักแห่งความได้สัดส่วน (Principle of proportionality) ประกอบไปด้วย

1. หลักความเหมาะสม (Principle of suitability)
2. หลักความจำเป็น (Principle of necessity)
3. หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Principle of proportionality in the narrow sense)

ในการชั่งน้ำหนักเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความเสียหายอันจะเกิดขึ้นกับเอกชน
กับประโยชน์ของมหาชนที่พึงได้รับจะนำหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบมาใช้
ประกอบการพิจารณา

3. แนวคิดการรวบรวมพยานหลักฐาน

3.1 ทฤษฎีการสอบสวนและรับฟังน้ำหนักพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน

การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลในการพิจารณาคดีเมื่อคู่ความ
ทั้งสองฝ่ายกล่าว ได้เสนอพยานหลักฐานต่อศาลไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ
ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐาน และวิธีการสืบพยานหลักฐานแล้ว บรรดา
พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้นำสืบหรือยื่นไว้ต่อศาล ย่อมใช้ยืนยันคู่ความที่เกี่ยวข้อง ยังผลให้เป็น
ประโยชน์และเสียประโยชน์ได้ จากนั้นเป็นหน้าที่ของศาลหรือผู้พิพากษาแห่งศาลนั้น จะหยิบ
พยานหลักฐานของทั้งสองฝ่ายขึ้นไปวินิจฉัยคดีตามกฎหมาย กล่าวคือ ศาลต้องดูว่าพยานหลักฐานที่
เสนอมา รับฟังได้หรือไม่ คู่ความ ได้เสนอมามากต้องตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ เมื่อศาล
เห็นว่าเป็นพยานหลักฐานที่รับมาฟังได้ และคู่ความเสนอมามากต้องตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติไว้
ก็มิได้หมายความว่าศาลต้องฟังเป็นข้อเท็จจริงตามที่คู่ความแสดงต่อศาล แต่ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณา
ว่ามีเหตุสมควรจะเชื่อพยานหลักฐานนั้นว่าเป็นความจริงได้เพียงใด และเป็นไปตามข้ออ้างและข้อ
แย้งของฝ่ายใด ศาลต้องแสดงเหตุผลในการวินิจฉัยให้ปรากฏด้วยว่าพยานหลักฐานชิ้นใดมีความ
น่าเชื่อถือหรือไม่ ดังนั้นจึงเห็นว่า การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานก็คือ การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง
ในประเด็นที่พิพาทกันด้วยพยานหลักฐาน โดยศาลนำพยานหลักฐานทุกประเภทที่คู่ความนำสืบ มา
พิเคราะห์ว่ามีความน่าเชื่อถือได้ตามข้อกล่าวหา หรือข้ออ้าง ข้อเถียงในประเด็นที่กล่าวหา หรือใน
ประเด็นข้อพิพาทหรือไม่ และพยานหลักฐานที่เชื่อขึ้นรวมกันแล้วฟังได้ขนาดมาตรฐานที่ใช้
ลงโทษจำเลยคดีอาญา หรือเชื่อตามข้ออ้างของคู่ความคดีแพ่งหรือไม่ (ธีสุทธี พันธุ์ฤทธิ์, 2549, หน้า
2-3)

การชี้แจงให้นักพยานหลักฐานในกฎหมายระบบคอมมอนลอว์ มีการบังคับใช้กฎหมายห้ามรับฟังพยานหลักฐานเคร่งครัดมาก เช่น วางหลักว่าพยานชั้นสองย่อมมีน้ำหนักน้อยกว่าพยานชั้นหนึ่งหรือพยานโดยตรงย่อมมีน้ำหนักดีกว่าพยานแวดล้อมกรณี เป็นต้น พยานชั้นสองจึงไม่อาจเข้าสู่การพิจารณาของศาลได้ หรืออาจรับฟังได้บางกรณีแต่น้ำหนักมีไม่เท่าพยานชั้นหนึ่ง โดยนัยนี้เท่ากับเป็นการกำหนดน้ำหนักของพยานหลักฐานเอาไว้ล่วงหน้า ตามข้ามกับกฎหมายระบบซีวิลลอว์ที่มีการพัฒนาทฤษฎีและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐาน ก้าวไปไกลถึงรับรองว่ากฎหมายไม่อาจแบ่งชั้นพยานหลักฐาน หรือไม่อาจกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าพยานประเภทใดน่าเชื่อถือหรือไม่ เพราะคดีแต่ละเรื่องล้วนแต่มีลักษณะของพยานแตกต่างกันออกไป หาได้เหมือนกันไม่ กฎหมายลักษณะพยานในกฎหมายระบบนี้จึงไม่พยายามบัญญัติว่า พยานอย่างไรศาลควรเชื่อหรือไม่ แต่บัญญัติมุ่งให้ศาลใช้ความพิเคราะห์ค้นหาความจริง โดยอาศัยพยานหลักฐานที่มีมาในสำนวนเป็นหลัก มิใช่ไปตั้งกฎเกณฑ์ล่วงหน้าว่าพยานประเภทใดมีน้ำหนักมากน้อยเพียงใด ซึ่งไม่อาจเป็นจริงและไม่สามารถวางเป็นกฎเกณฑ์ได้แน่นอนตายตัว เพราะความสำคัญของเรื่องนี้อยู่ที่ศาลจะเชื่อถือแก่ไหนเพียงใด พยานที่นำมาสืบแล้วเพียงพอหรือไม่ ไม่ใช่เรื่องของกฎเกณฑ์ (ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ์, 2549, หน้า 5) อันนำไปสู่การชี้แจงให้นักพยานหลักฐานอาจแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

3.2 ทฤษฎีเหตุผลธรรมดา (Common sense)

เป็นการพิจารณาตามเหตุผลอันเป็นธรรมดาของโลก ที่สามัญชนย่อมเข้าใจได้โดยอาศัยสามัญสำนึก และประสบการณ์ ไม่ต้องใช้ความรู้พิเศษอย่างใด สิ่งปรากฏเหตุการณ์ต่าง ๆ ธรรมดาของมนุษย์ที่สติปัญญาสมบูรณ์ย่อมพิเคราะห์หาเหตุผลได้ด้วยสามัญสำนึก และชีวิตย่อมสะสมประสบการณ์ในอดีต ยิ่งประสบการณ์ในชีวิตมาก ย่อมมองหรือวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้โดยตลอด

3.3 ทฤษฎีตรรกศาสตร์ (Logic) หรือหลักแห่งความคิด (Law of thought)

เมื่อทฤษฎีเหตุผลธรรมดาต้องอาศัยความชำนาญ บางครั้งไม่อาจทำให้เห็นความจริงได้ชัดเจนเพียงพอ จึงเกิดการพิสูจน์ความจริงตามทฤษฎีตรรกศาสตร์ หรือหลักแห่งความคิด โดยนำหลักวินิจฉัยข้อเท็จจริงในการพิจารณาคดีดังนี้

1. กฎความแห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Law of identity) หมายความว่า การณ์อันหนึ่งจะมีความจริงได้ประการเดียว โดยจะมีความจริงหลายประการในข้อเดียวกัน ไม่ได้จะปรากฏแก่ใครก็คงปรากฏเป็นอย่างเดียวกัน พยานหลายปากในข้อเดียวกันซึ่งสอดคล้องต้องกัน แสดงว่าข้อความนั้นน่าจะเป็นความจริง แต่ถ้าเป็นเรื่องเท็จอาจมีข้อความได้หลายอย่างแตกต่างกัน

2. กฎแห่งความขัดกัน (Law of contradiction) หมายความว่า ข้อเท็จจริงที่ขัดกันย่อมแสดงว่าข้อเท็จจริงนั้นไม่เป็นความจริงกล่าวคือ ข้อเท็จจริงใด ๆ ย่อมเป็นความจริงได้เพียงประการ

เดียว จะเป็นความจริงทั้งสองประการไม่ได้ จะต้องมีข้อใดข้อหนึ่งเป็นความจริงหรืออาจจะเป็นเท็จ ทั้งสองข้อก็ได้

3. กฎแห่งความเป็นครึ่ง ๆ กลาง ๆ (Law of excluded middle) หมายความว่า ข้อเท็จจริงใดเป็นความจริงอย่างไร ต้องเป็นความจริงอยู่อย่างนั้นเสมอตั้งแต่ต้นจนจบ จะเป็นความจริงบ้างบางส่วนและไม่จริงบ้างบางส่วนไม่ได้ มิฉะนั้นจะต้องเป็นความจริง

4. กฎแห่งความมีเหตุผลอันควร (Law of sufficient reason) หมายความว่าข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานต่าง ๆ นั้น แม้จะสอดคล้องต้องกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตั้งแต่ต้นจนจบ และไม่มีข้อขัดกัน ข้อเท็จจริงนั้นก็ต้องมีเหตุผลอันสมควรด้วยโดยคำนึงถึงการได้มาซึ่งข้อเท็จจริงนั้น (จิตติ ดิงศภัทย์, 2540, หน้า 62)

3.4 ทฤษฎีวิทยาศาสตร์ (Scientific)

ตามทฤษฎีเหตุผลธรรมดา และทฤษฎีตรรกศาสตร์ หรือหลักแห่งความคิดนั้น เป็นการวินิจฉัยโดยอาศัยการรับรู้ของบุคคลสามัญ จึงยังมีการโต้เถียงว่าเป็นวิธีการค้นหาความจริงที่ไม่แน่นอน เพราะพยานอาจให้การเท็จเพื่อช่วยคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด คู่ความฝ่ายใดเตรียมพยานหลักฐานได้ดีกว่าฝ่ายนั้นมีโอกาสชนะคดีไม่เหมือนกับวิธีการบางอย่างทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความก้าวหน้าและสามารถประยุกต์ใช้ในการพิสูจน์ได้แน่นอน จึงเกิดการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เรียกว่า พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ อันเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้น โดยการวิเคราะห์หรือวิจัยทางฟิสิกส์ เคมี หรือชีววิทยา เป็นต้น แต่ความน่าเชื่อถือของทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ความสำคัญจะอยู่กับเทคนิคเฉพาะการนั้น ๆ ต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษในเทคนิคต่าง ๆ เรียกกันว่า ผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้นพยานหลักฐานประเภทนี้จะมีน้ำหนักเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญนั้นด้วยว่า มีความรู้ในทางเทคนิคหรือไม่ เมื่อมีความรู้แล้วมีความสามารถที่จะใช้เทคนิคหรือไม่ และในที่สุดมีความสุจริตสมควรเชื่อถือได้หรือไม่ (จิตติ ดิงศภัทย์, 2540, หน้า 20-26)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

1. กระบวนการทางอาญา (Criminal justice process)

รัฐต้องเป็นผู้รับผิดชอบและดำเนินการในงานที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยและหลักนิติธรรม โดยกระบวนการดังกล่าวประกอบด้วยองค์กรในระบบงานยุติธรรม คือ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ซึ่งแต่ละองค์กรรับผิดชอบในการกิจการบังคับใช้กฎหมายของตน โดยเฉพาะและมีอิสระจากกัน (นราวิชญ์

รูดคสิทธิกรม, 2550, หน้า 12-14) โดยหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

1.1 ตำรวจ รับผิดชอบในการป้องกันความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและอาชญากรรม มีบทบาทโดยตรงต่อประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมจับกุมผู้กระทำความผิด พิสูจน์รวบรวมพยานหลักฐาน ควบคุมความประพฤติบุคคล ค้นหานักคิด ททรัพย์ที่สูญหาย บริการ ค้ำครองเสรีภาพส่วนบุคคลงานของตำรวจมีลักษณะเป็น 3 ส่วน คือ งานธุรการ งานปราบปราม และงานสอบสวน ซึ่งงานทั้งสามลักษณะมีความเกี่ยวพันกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยงานปราบปรามจะเป็นการสืบสวนข้อเท็จจริงต่าง ๆ อันอาจเป็นเหตุให้เกิดอาชญากรรมได้ เช่น สืบทราบว่าจะมีการปล้นทรัพย์ หรือรวบรวมข้อมูลบุคคลได้ว่ามีบุคคลแปลกหน้าเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านมากเกินไปน่าจะรวมตัวก่อเหตุร้ายได้ ตำรวจมีอำนาจในการสืบสวนได้ทั่วไป ราชอาณาจักร (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17) โดยเมื่อมีบุคคลได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดได้ทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนก็จะดำเนินการสอบสวนโดยรวบรวมพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุพิจารณาว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ หากพนักงานสอบสวนเห็นว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดก็จะสรุปสำนวนสอบสวนพร้อมความเห็นให้แก่พนักงานอัยการ เพื่อพิจารณาสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดีต่อไป

1.2 พนักงานอัยการ เป็นองค์กรของฝ่ายบริหารที่ทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมและถ่วงดุลอำนาจของตำรวจในการสอบสวน โดยพนักงานอัยการจะทำหน้าที่กึ่งตุลาการ พนักงานอัยการทำหน้าที่พิจารณาสำนวนสอบสวนและสรุปสำนวนของพนักงานสอบสวน เพื่อใช้ดุลพินิจว่า ควรจะฟ้องบุคคลนั้นหรือไม่ เป็นการใช้ดุลพินิจเพื่อวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานนั้นเพียงพอในการดำเนินการฟ้องร้องหรือไม่ จึงทำให้งานของพนักงานอัยการอยู่กึ่งกลางระหว่างงานรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองกับงานรักษาความยุติธรรม และพนักงานอัยการมีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวน

1.3 ศาล รับผิดชอบในการรักษาและอำนวยความยุติธรรมเป็นผู้ควบคุมกระบวนการพิจารณาคดีเป็นผู้ประสานงานปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการฟ้องร้องและพิจารณาคดี เพื่อให้หลักประกันว่าการดำเนินการคดีเป็นไปอย่างยุติธรรมและไม่ลำเอียงภายใต้กฎหมายในการพิสูจน์ความผิดและความบริสุทธิ์ผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษในคำพิพากษาเพื่อคุ้มครองสังคม และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ศาลรับผิดชอบตั้งแต่พนักงานอัยการส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมคำฟ้องเสนอต่อศาล เมื่อศาลรับฟ้องแล้วผู้ต้องหาจะเรียกว่า จำเลย จำเลยมีสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อให้โอกาสแก่จำเลยในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ เช่น มีสิทธิในการหา

ตนายความเอง ซึ่งหากไม่มีเงินในการจ้างตนายความ ศาลก็จะจัดหาให้โดยไม่คิดเงินจากจำเลย จำเลยมีสิทธิในการเข้าฟังในการพิจารณาคดีของตน จำเลยมีสิทธิให้การหรือปฏิเสธจำเลยมีสิทธิในการร้องขอให้ศาลส่งปล่อยชั่วคราวได้ (บางคนเรียกว่าประกันตัว) รวมทั้งจำเลยมีสิทธิในการตรวจดูพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ฝ่ายอัยการ โจทก์จะนำเสนอต่อศาล และจำเลยสามารถนำพยานหลักฐานของตนเข้าสืบพยานหรือนำเสนอต่อศาลได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในแง่ของโจทก์ผู้ฟ้องหรือในแง่ของจำเลยผู้ถูกฟ้อง เพื่อศาลจะได้ใช้ดุลพินิจในการรับฟังว่าพยานฝ่ายใดมีเหตุผลดีกว่ากัน ซึ่งหากศาลเห็นว่าพยานหลักฐานของโจทก์ดีกว่าก็พิจารณาลงโทษจำเลย แต่ขณะเดียวกันถ้าศาลเห็นว่าพยานหลักฐานของโจทก์ยังไม่อาจรับฟังเพื่อลงโทษจำเลยได้ ศาลก็จะพิจารณากฟ้องจำเลย และถ้าศาลเห็นว่ายังมีเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยเป็นคนร้ายในคดีนี้หรือไม่ ศาลก็อาจจะประ โยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย และยกฟ้องจำเลยในระบบศาลไทยมีศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ซึ่งแต่ชั้นศาลมีการจัดอำนาจตามกฎหมายในกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว โจทก์หรือจำเลยก็อาจอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นได้ถ้าเขาไม่พอใจในคำพิพากษานั้น และเช่นเดียวกันคำพิพากษาศาลอุทธรณ์โดยคดีจะสิ้นสุดที่ศาลฎีกาไม่อาจเปลี่ยนแปลงในคำพิพากษาได้อีก

1.4 ราชทัณฑ์ เป็นหน่วยงานที่ควบคุมผู้กระทำผิดทั้งในลักษณะที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาและหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว กล่าวคือในกรณีที่จำเลยต้องขังอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล หากจำเลยไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว จำเลยก็ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของกรมราชทัณฑ์และในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว กรมราชทัณฑ์ต้องรับตัวบุคคลนั้นในฐานะนักโทษเพื่อควบคุมตามจำนวนเวลาที่ปรากฏในคำพิพากษา โดยกรมราชทัณฑ์จะมีหลักสูตรกำหนดกิจกรรมให้แก่นักโทษปฏิบัติในแต่ละวัน ไม่ว่าจะเป็นงานวิชาการ หรือเป็นงานปฏิบัติ เพื่อให้ นักโทษถูกกล่อมเกล่าเป็นคนดี เพื่อที่จะออกสู่สังคมและไม่ก่อปัญหาแก่สังคมอีกต่อไป (สัญญา บัวเจริญ, 2543, หน้า 1)

2. การรับฟังพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานที่จะนำมาสืบสามารถแบ่งได้ 3 ประเภท คือ พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ พยานบุคคลจำเป็นแก่คดีทุกประเภท แม้มีพยานเอกสารและพยานวัตถุเพียงพอแก่การพิสูจน์ข้อเท็จจริงแล้ว อาจต้องมีพยานบุคคลเบิกความประกอบ หรืออย่างน้อยมีพยานบุคคลเบิกความนำพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุประกอบเข้ามาในสำนวน แม้นพยานบุคคลจะมีความสำคัญในขณะเดียวกันหากมีการสืบพยานบุคคลไม่ได้เนื่องจากพยานบุคคลอาจตายหรือหลบหนีไม่มาศาล พยานเอกสารและพยานวัตถุจะมีบทบาทในการสนับสนุนพยานหลักฐานให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น พยานหลักฐานจึงเป็นสิ่งที่ใช้สำหรับพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่คู่ความแต่ละฝ่ายกล่าวอ้าง หรือนำมา

คู่คดีโดยมีกฎหมายลักษณะพยานวางข้อกำหนดหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิสูจน์ความจริงหรือข้อเท็จจริงไว้ว่า ในแต่ละคดีมีข้อเท็จจริงใดบ้างที่จะต้องมี การพิสูจน์ ใครบ้างเป็นผู้มีหน้าที่พยานหลักฐานชนิดใดที่จะนำเสนอต่อศาลและศาลรับฟัง รวมถึงกระบวนการพิจารณาในการนำพยานหลักฐานเข้าสู่ศาล และการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานอันได้แก่ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ เป็นต้น

การสืบพยานมีความสำคัญมากทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา ในคดีแพ่งศาลจะวินิจฉัยคดีให้ฝ่ายใดชนะ โดยการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของแต่ละฝ่าย ว่าฝ่ายใดมีพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือมากกว่ากัน คู่ความในคดีแพ่งจึงต้องสืบพยานโดยเลือกพยานหลักฐานที่ดีที่สุดเข้าสืบและคู่ความต้องรู้ถึงเงื่อนไขของกฎหมายลักษณะพยานเกี่ยวกับพยานหลักฐานใดที่ต้องห้ามมิให้นำสืบและพยานหลักฐานชั้นใดที่สามารถนำสืบได้ ส่วนคดีอาญาศาลจะวินิจฉัยคดีให้ฝ่ายโจทก์หรือจำเลยชนะ ศาลจะพิจารณาจากพยานหลักฐานทางฝ่ายโจทก์เป็นสำคัญ เพราะคดีอาญาโจทก์มีหน้าที่นำสืบ เป็นภาระการพิสูจน์ของฝ่ายโจทก์ ส่วนจำเลยแม้จะให้การปฏิเสธก็ไม่มีภาระการพิสูจน์อะไร และมีสิทธิไม่ให้การในคดีอาญาด้วย การดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรืออาญาคู่ความแต่ละฝ่ายมีความจำเป็นที่จะต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้างเพื่อให้ศาลเชื่อ โดยการนำพยานหลักฐานต่าง ๆ มาแสดงยืนยัน เพื่อศาลจะได้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคดีและชี้ขาดได้ว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ฝ่ายใดมีพยานหลักฐานที่ดีกว่าน่าเชื่อถือได้กว่า ฝ่ายนั้นก็ชนะคดี ในส่วนของงานวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับพยานบุคคล ซึ่งคำว่า “พยานหลักฐาน” และ “พยานบุคคล” มีความหมายแตกต่างกันอยู่บางประการกล่าวคือ พยานหลักฐาน หมายรวมถึงความครอบคลุมถึงถ้อยเบิกความของบุคคล เอกสาร หรือวัตถุ ที่ใช้อ้างอิงหรือประสงค์จะพิสูจน์คดีที่ฟ้องคดีกัน โดยภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Evidence” ส่วนพยานบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลที่เป็นพยาน โดยภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Witness” (เดชรพี คงดี, 2546, หน้า 25) โดยที่ระบบการดำเนินคดี เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงในทางคดีแบ่งออกเป็น 2 ระบบคือ ระบบไต่สวน (Inquisitorial system) และระบบกล่าวหา (Accusatorial system) ซึ่งในการพิจารณาคดีอาญาในระบบไต่สวนนั้นจะมีลักษณะเป็นกระบวนการพิจารณาระหว่างศาลกับจำเลยเท่านั้น โดยศาลมีบทบาทเต็มที่ (Active) ในการใช้ดุลพินิจได้กว้างขวางและยืดหยุ่นได้มาก นอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจที่จะสืบพยานหรือสืบพยานได้เพื่อค้นหาให้ได้ข้อเท็จจริงให้มากที่สุดโดยจำเลยอยู่ในฐานะเป็นกรรมของคดี ในส่วนของระบบกล่าวหา นั้นศาลจะวางตัวเฉย (Passive) นั่งฟังการสืบพยานของโจทก์และจำเลย ศาลจะไม่ทำหน้าที่ค้นหาความจริงจากพยานเหมือนกับระบบไต่สวน โดยปล่อยให้เป็นที่หน้าทีของคู่ความทั้งสองฝ่ายจะต้องนำพยานหลักฐานต่าง ๆ เข้าสืบหักล้างซึ่งกันและกัน ตามกฎหมายของการสืบพยาน ดังที่

กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความหรือกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน นอกจากนี้ในบางกรณี ศาลจะเข้มงวดในการเลือกรับฟังพยาน เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีหลักการพิจารณา คดีอาญาแบบ Exclusionary Rule (ปีติกุล จีระมงคลพาณิชย์, 2544, หน้า 22) เป็นหลักการตัดพยาน โดยศาลจะปฏิเสธไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการจับหรือค้นที่ไม่ชอบบางครั้งจึงมีกรณีที่ ศาลยกฟ้องโจทก์ทั้ง ๆ ที่ปรากฏว่าจำเลยกระทำความผิดก็ได้ ในสหรัฐอเมริกา มีแนวความคิดที่ เครื่องครัดในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการที่มีชอบ เช่น การจับไม่ชอบ การค้นไม่ชอบ หรือการยึดไม่ชอบ เป็นต้น ศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานประเภทนี้เลยซึ่งมีบัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา Fourth Amendment to the United States Constitution เช่น คดี Dunaway V. Newyork (1979) ตำรวจจับกุมโดยมิชอบและต่อมาอีก 2 ชั่วโมง จำเลยรับสารภาพ ศาลตัดสินว่าคำรับสารภาพนั้นรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ อย่างไรก็ตาม หลัก Exclusionary Rule ของสหรัฐอเมริกาได้ถูกผ่อนคลายลงโดยข้อจำกัดซึ่งเรียกว่า “ข้อยกเว้นเรื่องเจตนาสุจริต” (Good faith exception) (ปีติกุล จีระมงคลพาณิชย์, 2544, หน้า 22) โดยศาลจะพิจารณาถึงความมีเหตุผล และการกระทำอย่างสุจริตของเจ้าพนักงานเป็นปัจจัยสำคัญด้วย กล่าวคือ ถ้าเจ้าพนักงานเชื่อว่าเขามี อำนาจที่จะกระทำเช่นนั้นได้ แม้ว่าจะผิดพลาดไปก็ตาม ศาลก็ยอมรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ดัง เช่น คดี United Stated V. Arvizu (2000) ที่พนักงานสายตรวจชายแดนอเมริกาหยุดรถคันหนึ่งใกล้ เมืองดักลาส มลรัฐแอริโซนา โดยสงสัยว่าผู้ขับขี่รถคันดังกล่าวลักลอบขนคนต่างด้าว หรือขนยา เสพติดเข้าสหรัฐอเมริกา เพราะขับรถไปในที่เปลี่ยวและมีสัญญาณบางอย่างที่ส่งออกมา ผลการ ตรวจค้นพบกัญชามากกว่า 100 ปอนด์ ศาลชั้นตัดสินว่าคนขับรถมีความผิดจริง ศาลอุทธรณ์กลับคำ พิพากษาของศาลชั้นต้นโดยอ้างว่า เหตุปัจจัยของความสงสัยจะต้องได้รับการตรวจสอบอย่างเป็น อิสระต่อกัน การค้นและตรวจยึดสิ่งของในคดีอาญา โดยทั่วไปต้องมีหมายค้นที่ออกให้โดยศาล และมีเหตุผลสมควรที่จะออก ศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกาก็กลับคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ โดยอ้างเหตุ ว่า ข้อสงสัยที่มีเหตุผลขึ้นอยู่กับองค์รวมของเหตุการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่ตั้งข้อ สงสัยจะต้องถูกตรวจสอบเป็นองค์รวม ข้อสงสัยเหล่านั้นจะถูกตรวจสอบแยกจากกันไม่ได้ (สุพจน์ สุโรจน์, 2555, หน้า 24-25) คดีนี้เป็นคดีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า ศาลพิจารณาถึงเหตุผลเกี่ยวพัน กันระหว่างการค้นและตรวจยึดสิ่งของโดยมิชอบ จะถูกตัดออกจากการรับฟังเป็นพยานหลักฐาน

นอกจากการพิสูจน์ข้อเท็จจริง หรือการพิสูจน์ความจริงโดยอาศัยพยานหลักฐานแล้ว ยังมีอีกวิธีหนึ่งได้แก่ การอาศัยคำรับสารภาพ (Confession) ของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ยอมรับผิดหรือ สารภาพผิดต่อพนักงานสอบสวนหรือศาล หรือในบางกรณีที่เป็นความผิดเล็กน้อย ศาลอาจลงโทษ ได้โดยไม่ต้องใช้พยานหลักฐานเลย

สำหรับประเทศไทย แต่เดิมถือว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดจนกว่าจะมีการ พิสูจน์ได้ว่าคนเป็นผู้บริสุทธิ์ การพิสูจน์ความบริสุทธิ์ดังกล่าวนี้ใช้วิธีการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำความผิดอย่างทารุณโหดร้ายโดยการทรมานแบบต่าง ๆ เช่น บีบขมับ ตอกเล็บ จำข้อศอก เขียนตีเอากะลาตบปากให้พูด ใช้มือล้วงตะกั่วกำลังเดือด สาบาน ลุยไฟ คำน้ำ ว่ายน้ำข้ามปาก ฯลฯ ที่เรียกว่า “จารีตนครบาล” (กุหลาบ พลวัน, 2547, หน้า 400) ต่อมาจึงได้มีการยกเลิกวิธีพิจารณาแบบดังกล่าวไปและเป็นผลให้มีการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไปสู่ยุคใหม่ โดยให้เป็นการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเขาเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งแนวใหม่นี้ใช้ตลอดมาจนปัจจุบัน และการพิสูจน์ดังกล่าวต้องอาศัย พยานหลักฐานเป็นปัจจัยสำคัญ เว้นแต่กรณีที่จำเลยรับสารภาพศาลก็จะลงโทษได้โดยไม่ต้องใช้ พยานหลักฐานก็ได้ แต่ถ้าความผิดที่จำเลยรับสารภาพนั้น มีโทษจำคุกอย่างต่ำตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป หรือ โทษสถานทีหนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 เรื่องคำรับสารภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่ศาลจะรับฟังได้ดังนี้ มีหลักเกณฑ์และรายละเอียดอยู่มาก ทั้งในแนวของต่างประเทศและประเทศไทย เช่น คำรับสารภาพต้องเกิดจากความสมัครใจ ไม่ถูกหลอกลวง หรือมีคำมั่นสัญญา ไม่ถูกละเมิด สิทธิ ส่วนบุคคลต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งจะมีบัญญัติไว้ในหลักกฎหมายพยานหลักฐาน รายละเอียดต่าง ๆ ได้กล่าวไว้ในส่วนของการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา อนึ่ง หลักกฎหมาย พยานหลักฐานของประเทศไทยเรานั้น นักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่จะมีความเห็นว่าเป็นระบบกล่าวหา แต่ยังมีนักนิติศาสตร์บางท่านที่เห็นว่าในขั้นตอนการร่างกฎหมายของประเทศไทยร่างขึ้นตามระบบ ได้ส่วน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการรับฟังพยานหรือการดำเนินการสืบพยานก็ตาม อย่างไรก็ตามใน หลักกฎหมายพยานหลักฐานยังคงมีการนำบทบัญญัติบางประการของระบบกล่าวหาบัญญัติไว้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของจำเลยด้วย ดังนั้นจึงทำให้ระบบกฎหมายพยานของไทยน่าจะมีลักษณะเป็น ระบบผสม โดยมีเนื้อหาออกไปทางระบบได้ส่วน

หลักการแสวงหาพยานหลักฐานโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

1. หลักการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐ

ดุลพินิจ ตามความหมายของกฎหมายปกครอง หมายถึง อำนาจตัดสินใจอย่างอิสระที่จะ เลือกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อำนาจ ดุลพินิจเป็นอำนาจที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ใช้อำนาจสามารถเลือกตัดสินใจกระทำการอย่าง ใดหรือ งดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างอิสระ ซึ่งการใช้ดุลพินิจนั้นอาจผูกพันกับแนวปฏิบัติหรือ กฎเกณฑ์ภายใน ของฝ่ายปกครองที่ได้กำหนดขึ้นเองภายในขอบเขตวัตถุประสงค์ของกฎหมายหรือ

ผูกพันกับหลักการ ในการวินิจฉัย เหตุที่กฎหมายจะต้องกำหนดให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจดุลพินิจ เนื่องจากเป็นข้อจำกัดของ ฝ่ายนิติบัญญัติที่ไม่อาจตรากฎหมายให้มีเนื้อหาสาระครอบคลุม ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้ในทุกเรื่องทุกกรณี จึงจำเป็นต้องบัญญัติให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจดุลพินิจในการปรับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง และเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งความเป็นอิสระในการใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองอาจทำให้เข้าใจผิดว่า ฝ่ายปกครองสามารถใช้อำนาจดุลพินิจอย่างไรก็ได้โดยไม่มีขอบเขต ซึ่งความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ การที่ กฎหมายกำหนดให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจเลือกตัดสินใจได้หลายทาง เพื่อต้องการให้ฝ่ายปกครองในฐานะ ผู้ใช้กฎหมายสามารถปรับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริง อย่างสมเหตุสมผล และเป็นธรรม ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้น การใช้ดุลพินิจโดยชอบด้วยกฎหมายจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของ ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และการให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจอย่างเหมาะสม การใช้ดุลพินิจโดยชอบด้วยกฎหมาย คือ การใช้อำนาจตัดสินใจอย่างอิสระที่จะเลือกกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีเหตุผลอันสมควรภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย เป็นกลาง โปร่งใส ไม่บิดเบือนวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่ใช่ใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายกำหนด คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ขณะเดียวกันจะต้องสงวนรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ ของส่วนรวมด้วย นอกจากนี้การใช้ดุลพินิจจะต้องไม่ฝ่าฝืนระเบียบภายในของฝ่ายปกครองที่วางไว้เป็น แนวปฏิบัติ ขั้นตอนการใช้ดุลพินิจ การใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองมี 3 ขั้นตอน คือ การวินิจฉัยข้อเท็จจริง การปรับบท กฎหมาย และการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 1 การวินิจฉัยข้อเท็จจริง กล่าวคือ ฝ่ายปกครองจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริง ที่เกิดขึ้นจากพยานหลักฐาน และต้องพิจารณาว่าพยานหลักฐานที่มีอยู่เพียงพอต่อการพิสูจน์ ข้อเท็จจริง ว่าได้เกิดขึ้นหรือมีอยู่จริงหรือไม่ ขั้นตอนนี้คือหลักการพิจารณาทางปกครองซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องแสวงหา พยานหลักฐานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องและให้โอกาสคู่กรณีได้ทราบข้อเท็จจริง และมีโอกาสแสดง พยานหลักฐานของตน ซึ่งนอกจากเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจที่กฎหมายเฉพาะ กำหนดแล้ว หากกฎหมายเฉพาะมิได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงไว้ การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ก็ต้องบังคับตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นกฎหมายกลาง

ขั้นตอนที่ 2 การปรับบทกฎหมาย (ดุลพินิจในส่วนองค์ประกอบของกฎหมาย) กล่าวคือ บางกรณีกฎหมายจะบัญญัติข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบ โดยใช้ถ้อยคำที่มีความชัดเจนแน่นอน แต่บางกรณีกฎหมายบัญญัติถ้อยคำที่มีความหมายกว้าง ๆ และไม่มีคำจำกัดความไว้ หรือไม่อาจกำหนด ความหมายได้แน่นอน เช่น คำว่า “สิทธิประโยชน์และสวัสดิการที่เป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ” ตามมาตรา 11/1 วรรคสอง เพิ่มโดย พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

คำว่า “ความจำเป็นโดยเหตุหนึ่งเหตุใดที่สำคัญ” ตามมาตรา 75 วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ คุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 เป็นต้น การที่กฎหมายบัญญัติถ้อยคำที่มีความหมายกว้างและไม่แน่นอนนั้นแสดงให้เห็นว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์ให้เจ้าหน้าที่จะต้องปรับบทกฎหมายเข้ากับ ข้อเท็จจริงที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอันเป็นดุลพินิจของฝ่ายปกครองนั่นเอง

ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจ (ดุลพินิจในส่วนผลของกฎหมาย) กล่าวคือ ต้องพิจารณาว่ากฎหมายกำหนดให้ฝ่ายปกครองกระทำการได้เพียงประการเดียวหรือหลายประการ หากกฎหมายให้อำนาจดุลพินิจฝ่ายปกครองจะกำหนดให้ฝ่ายปกครองมีทางเลือกตัดสินใจได้หลายทาง ซึ่งดุลพินิจที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ

1. ดุลพินิจตัดสินใจ หรือดุลพินิจจะกระทำการหรือไม่ ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ฝ่ายปกครองใช้ดุลพินิจ แต่ไม่ได้กำหนดผลของกฎหมาย กฎหมายปล่อยให้เป็นอิสระของฝ่ายปกครองที่จะกระทำหรือไม่ก็ได้ สังเกตได้จากถ้อยคำในกฎหมายมักใช้คำว่า “มีอำนาจ” “มีสิทธิ” “อาจ...ก็ได้”

2. ดุลพินิจเลือกกระทำฝ่ายปกครองมีอำนาจดุลพินิจว่าจะเลือกมาตรการใดมาตรการหนึ่งในหลายมาตรการ ซึ่งเป็นกรณีที่เมื่อข้อเท็จจริงใดข้อเท็จจริงหนึ่งเข้าองค์ประกอบตามที่กฎหมายกำหนด กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่สามารถเลือกมาตรการใดมาตรการหนึ่งที่เหมาะสมกับข้อเท็จจริง หรือภายในขอบเขตของกฎหมายกำหนดได้โดยแยกได้ 2 กรณี คือ

กรณีแรก ดุลพินิจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในหลายประการตามที่กฎหมายกำหนด ดุลพินิจในส่วนนี้เกิดขึ้นเมื่อเจ้าหน้าที่อยู่ในวิสัยที่จะเลือกกระทำกรทำได้หลายอย่างให้เป็นไปตาม กฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. 2544 มาตรา 36 กำหนดให้ในกรณีที่พนักงานตรวจความปลอดภัยตรวจพบว่าสภาพแวดล้อม ในการทำงาน อาคาร สถานที่ เครื่องจักรของนายจ้างไม่ปลอดภัย พนักงานตรวจความปลอดภัยมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้นั้นหยุดกระทำการ แก้ไข ปรับปรุง หรือปฏิบัติให้ถูกต้องได้ เป็นต้น เห็นได้ว่ากฎหมาย ดังกล่าวให้อำนาจเจ้าหน้าที่สามารถเลือกกระทำกรอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามความเหมาะสมเพื่อให้ สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและสถานการณ์แต่ละกรณี

กรณีที่สอง ดุลพินิจเลือกกระทำตัวเอง ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดโดยกฎหมายไม่ได้กำหนดทางเลือกไว้เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 41 วรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีหน้าที่ควบคุมดูแลที่หรือทางสาธารณะเพื่อประโยชน์ใช้สอยของประชาชนทั่วไป ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีหน้าที่ควบคุมดูแลที่หรือทางสาธารณะคือ เพื่อประโยชน์ใช้สอยของประชาชนทั่วไป โดยมีได้กำหนดทางเลือกไว้ เจ้าพนักงานท้องถิ่นสามารถกำหนดทางเลือกได้เองแต่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ใช้สอยของประชาชนทั่วไป

หลักการใช้ดุลพินิจ

การใช้ดุลพินิจของฝ่ายปกครองต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายทั่วไป กล่าวคือ การใช้ดุลพินิจนั้นต้องผูกพันตาม “หลักความเสมอภาค” หรือ “หลักความได้สัดส่วน” หรือที่เรียกว่า “หลักความสมควรแก่เหตุ” ซึ่ง “หลักความได้สัดส่วน” (Principle of proportionality) เป็นหลักการพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้อำนาจกับผู้อยู่ใต้อำนาจ ประกอบด้วยหลักการย่อย 3 หลักการด้วยกันคือ

1. หลักความเหมาะสม (Principle of suitability) คือ การค้นหาวัตถุประสงค์ของ การกระทำทางปกครอง เป็นหลักการที่บังคับให้องค์กรฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ต้องพิจารณาเลือก ออกคำสั่งที่สามารถดำเนินการให้บรรลุความมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมายซึ่งให้อำนาจได้ กำหนดไว้เท่านั้น คำสั่งทางปกครองใด ๆ ก็ตามที่ในความเป็นจริงแล้วไม่อาจทำให้บรรลุความมุ่งหมาย ตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมายซึ่งให้อำนาจได้กำหนดไว้ได้ ย่อมเป็นคำสั่งที่ไม่เหมาะสม

2. หลักแห่งความจำเป็น (Principle of necessity) เป็นหลักการที่ฝ่ายปกครองต้อง พิจารณาเปรียบเทียบมาตรการที่อาจทำให้บรรลุผลที่ต้องการได้อันมีอยู่หลายมาตรการนั้น ว่า มาตรการใดมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนรุนแรงมากน้อยอย่างไร ฝ่ายปกครองต้อง เลือก มาตรการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด แต่ถ้าเป็นมาตรการที่ให้ ประโยชน์ แก่ประชาชน ฝ่ายปกครองต้องเลือกมาตรการที่มีผลทำให้รัฐเสียประโยชน์น้อยที่สุด

3. หลักแห่งความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Principle of proportionality in the narrow sense) เป็นหลักการมุ่งพิจารณาที่ภาวะสมดุลระหว่างความเสียหายที่เอกชนจะได้รับ กับ ประโยชน์อันสังคมจะพึงได้รับจากการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครอง หลักการนี้ประสงค์ ให้ ฝ่ายปกครองออกคำสั่งทางปกครองที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด และในขณะเดียวกันต้อง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐน้อยที่สุด และห้ามฝ่ายปกครองออกคำสั่งทางปกครองที่เมื่อปฏิบัติ ตามคำสั่งนั้นแล้วจะเกิด ประโยชน์น้อยมาก ไม่คุ้มกับความเสียหายที่จะเกิดขึ้น (หลักการใช้ ดุลพินิจ, 2560)

2. การตรวจพิสูจน์ผู้ถูกกล่าวหาโดยใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

การแสวงหาข้อเท็จจริงตามเนื้อหา ต้องละเว้นในการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล หรือจะ จำกัดสิทธิส่วนบุคคลได้เท่าที่จำเป็น แต่การค้นหาพยานหลักฐานในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางนิติ วิทยาศาสตร์เป็นอย่างมาก ซึ่งบางครั้งวิธีการค้นหาพยานหลักฐานอาจไปล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และเสรีภาพของบุคคลโดยไม่จำเป็น

หลักการค้นหาความจริงตามเนื้อหาเป็นหลักการที่บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการยุติธรรมทางคดีอาญาจะต้องถือเป็นหัวใจอันสำคัญ เนื่องจากการจะวินิจฉัยสิ่งใดให้

เป็นไปตามกฎหมายนั้น จะต้องมาจากข้อเท็จจริงที่เป็นจริงโดยมีเหตุผลและพยานหลักฐานมาสนับสนุน ดังกล่าวที่ว่า “ความยุติธรรมที่ได้มาจากการค้นหาความจริงและการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่ฟังโดยละเอียดทุกแง่มุมอย่างมีเหตุผลของศาล ย่อมทำให้ความยุติธรรมตามกฎหมายหรือตามคำพิพากษาของศาลสอดคล้องกับความยุติธรรมตามความเป็นจริง อันเป็นสิ่งที่ทุกคนพึงปรารถนาสมกับที่ศาลเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมได้รับความไว้วางใจมอบหมายจากรัฐ”

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร กล่าวยืนยันว่า หลักการค้นหาความจริงในเนื้อหาของคดี การค้นหาความจริงโดยรัฐ โดยท่านให้เหตุผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32 ที่ว่าพนักงานอัยการมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายกระทำหรืองดเว้นกระทำที่จะทำให้คดีของอัยการเสียหาย และยืนยันว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายใดทุกฝ่ายมีหน้าที่ตรวจสอบค้นหาความจริงทั้งสิ้น และจะต้องทำแบบกระตือรือร้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นศาลศาลจะต้องไม่วางเฉย และให้ความเห็นว่า หลักการค้นหาความจริงในเนื้อหาของคดี เป็นคนละเรื่องกันกับ “การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวน” นั่นก็คือแม้กระบวนการยุติธรรมไทยจะมองว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยเป็นระบบกล่าวหา ก็ต้องใช้หลักการค้นหาความจริงนี้มาใช้

การค้นหาความจริงนั้นก็ต้องเป็นไปตามลักษณะของการพิจารณาข้อเท็จจริงโดยมีพยานหลักฐานยืนยันและพยานหลักฐานนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักฟังความทุกฝ่ายด้วย

หลักนี้เป็นหลักที่ส่วนใหญ่จะเน้นในขั้นตอนการพิจารณาคดี แต่ในความเป็นจริงต้องถือว่าในชั้นก่อนการพิจารณาก็ต้องอยู่บนหลักการนี้เช่นเดียวกัน เพราะความจริงนั้นย่อมเป็นความถูกต้องอันเป็นข้อเท็จจริงเพื่อพิจารณาถึงความยุติธรรมต่อไป ความยุติธรรมย่อมจะเกิดขึ้นได้ยากถ้าพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้อง ยิ่งซ้ำร้ายถ้าได้พิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ไม่เป็นจริงอย่างเช่นในคดีเซอร์แอน และข้อเท็จจริงในชั้นพนักงานสอบสวน กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นตำรวจถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะพนักงานอัยการจะนำเสนอข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมเข้ามาเท่านั้น เนื่องจากพนักงานอัยการไม่มีส่วนร่วมในการสอบสวนตั้งแต่เริ่มต้น มีเพียงอำนาจการตรวจพิจารณาสำนวนและมีความเห็นว่าจะดำเนินการอย่างไรกับผู้ต้องหาเท่านั้น ซึ่งน่าจะเป็นจุดอ่อน เนื่องจากอาจขัดกับหลักการค้นคว้าหาความจริงในเนื้อหา

ดังที่กล่าวไว้ว่า พยานวัตถุที่จะเชื่อมโยงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีอาญามักจะทิ้งร่องรอยไว้ตามทฤษฎีของโรคาร์ด (Rocard) ดังนั้นพยานวัตถุที่จะพบอยู่บ่อย คือ พยานวัตถุที่ปรากฏอยู่ที่เนื้อตัวร่างกายของบุคคลที่อยู่ในที่เกิดเหตุหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่เกิดเหตุ เนื่องจากปัจจุบันวิวัฒนาการของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ทำให้สามารถทำการตรวจพิสูจน์ถึงความเป็นตัวตนของบุคคลได้มากขึ้น สิ่งของ วัตถุต่าง ๆ โดย

ใช้หลักการความเป็นเหตุเป็นผล และความเป็นจริงทางวิทยาศาสตร์มากกว่าเดิม ดังนั้นการค้นหาความจริงโดยทางวิทยาศาสตร์ในทางกฎหมายหรือที่เรียกว่า นิติวิทยาศาสตร์ จึงถูกนำมาเสนอต่อศาลเพื่อเสนอความจริง โดยนำพยานบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ เป็นพยานบุคคล ยืนยันประกอบ หรือเรียกว่า พยานผู้ชำนาญการพิเศษ

นิติวิทยาศาสตร์ (Forensic science) คือ การที่นำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ และความรู้ทางด้านกฎหมายต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการเก็บและพิสูจน์หลักฐาน ในการตรวจร่างกายและตรวจสอบวัตถุพยานต่าง ๆ เพื่อช่วยในการค้นหาความจริงหรือเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริง เพื่อเกิดประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวน การบังคับใช้กฎหมาย และดำเนินคดีทางกฎหมายเพื่อช่วยในกระบวนการยุติธรรมในการพิสูจน์หลักฐานและชี้นำไปสู่ผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะความผิดทางอาญาและการลงโทษ

นิติวิทยาศาสตร์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ได้แก่ วิชาพิสูจน์หลักฐาน (Criminalistic) รวมถึงการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และการเก็บรวบรวมพยานวัตถุในสถานที่เกิดเหตุ

ประเภทที่ 2 นิติวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ โดยการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม นิติวิทยาศาสตร์ประเภทนี้ประกอบด้วยหลายสาขาวิชา

การปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์ แยกลักษณะงานได้ ดังนี้

1. การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และการถ่ายรูป (Crime scene investigation and forensic)
2. การตรวจลายนิ้วมือ ฝ่ามือ ฝ่าเท้า (Fingerprint, Palmprint, Footprint)
3. การตรวจเอกสาร (Document) เช่น ตรวจลายเซ็น ลายมือเขียน
4. การตรวจอาวุธปืน และกระสุนปืนของกลาง (Forensic ballistics)
5. การตรวจทางเคมี (Forensic chemistry) เช่น ตรวจวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีของสารต่าง ๆ
6. การตรวจทางฟิสิกส์ (Forensic physics) เช่น ตรวจร่องรอยการเหยี่ยวชนรถ
7. การตรวจทางชีววิทยา (Biological trace evidence) เช่น ตรวจเส้นผม เลือด อสุจิ
8. การตรวจทางนิติเวช (Forensic medicine) ได้แก่ นิติพยาธิวิทยา (Forensic pathology), นิติเวชคลินิก (Clinical forensic) นิติจิตเวช (Forensic psychiatry) นิติพิษวิทยา (Forensic toxicology) การพิสูจน์หลักฐาน (Criminalistic) นิติเซโรวิทยา (Forensic serology) เวชศาสตร์จราจร (Traffic medicine) กฎหมายการแพทย์ (Medicial law)

วิชาพิสูจน์หลักฐานเป็นศาสตร์ที่อาศัยหลักเกณฑ์ ทฤษฎีต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์หลายสาขา เช่น เคมี ชีววิทยา ฟิสิกส์ มารวมกันภายใต้การกำหนดกฎเกณฑ์แห่งกฎหมาย เพื่อบรรลุจุดประสงค์ คือ พิสูจน์ตัวผู้กระทำความผิดหรือพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาได้

คุณสมบัติที่ทำให้วิชาพิสูจน์หลักฐาน (Criminalistics) เป็นที่ยอมรับว่าเป็นวิชาการอิสระสาขาหนึ่งเช่นเดียวกับวิชาอื่น ๆ ก็คือ มีสายใยซึ่งเชื่อมโยงเอาหลักเกณฑ์ ทฤษฎีต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นกลุ่มก้อน หลักทฤษฎีที่ว่านี้มีหัวใจสำคัญดังนี้ (พัชรา สีนลอยมา, 2560, หน้า 3-5)

1. การจำแนก (Individualization) เป็นการแสดงให้เห็นความแตกต่าง การจัดวัตถุจัดประเภท เช่น กรณีรถหายแจ้งความกับตำรวจ เมื่อตำรวจพบตัวผู้เสียหาย ต้องสอบถามก่อนว่าเป็นรถชนิดอะไร สีอะไร ยี่ห้ออะไร นั่นคือการจำแนกวัตถุ ก่อนจะมาถึงขั้นตอนชี้เฉพาะ

2. การชี้เฉพาะ (Identification) ทางด้านวิชาปรัชญาได้ให้คำอธิบายของ Identity ไว้ว่าคือ ความหายาก หรือว่าสิ่งของที่มีเพียงหนึ่งเท่านั้น ไม่สามารถนำสิ่งของอื่นมาแทนได้ ฉะนั้นของสองสิ่งย่อมจะไม่ใช่ Identical กันได้ นอกจากตัวของมันเองและ Criminalistics ได้เข้ามามีบทบาทก็เพราะความหมายนี้

Identification เป็นกรรมวิธีที่จะจัดให้สิ่งของที่มีตัวตนสิ่งหนึ่งไปรวมอยู่ในประเภทหรือจำพวกที่ได้กำหนดขอบเขต หรือคุณลักษณะเฉพาะตายตัวเอาไว้ เช่น Fingerprint Identification ได้แก่ การตรวจสอบลายนิ้วมือที่ต้องสงสัยว่าจะเกิดจากมือของบุคคลที่ต้องสงสัยหรือไม่ โดยอาศัยหลักการกำหนดที่ตายตัวไว้แล้วในเรื่องจำนวน และชนิดของความสัมพันธ์สำคัญของลักษณะสำคัญพิเศษต่าง ๆ ของลายเส้นนิ้วมือ เป็นต้น

Identification ต้องอาศัยคุณลักษณะ 2 ประการ

1. คุณลักษณะโดยทั่วไป (Class Characteristics)

2. คุณลักษณะเฉพาะ (Individual Characteristics)

นักพิสูจน์หลักฐาน คือ Criminalist นั้นมีภาระหน้าที่ที่จะศึกษาพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นลายพิมพ์นิ้วมือ ลายนิ้วมือแฝง คราบเลือด คราบอสุจิ ของเหลวจากมนุษย์หรือลูกกระสุนปืนก็ตาม เพื่อที่จะหา Class และ Individual Characteristics ออกมาเพื่อเป็นเครื่องพิสูจน์หา Identify ระหว่างพยานวัตถุที่ได้จากสถานที่เกิดเหตุกับวัตถุตัวอย่างที่ทราบแหล่งที่มาแล้ว Class Characteristics เป็นรากฐานของการ Identification ส่วน individual characteristics เป็นสิ่งที่ใช้บอก Identify

Individual characteristics นั้นอาจมีการกำเนิดจากเหตุใด ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ลักษณะของลายเส้นของนิ้วมือ นิ้วเท้า ร่องรอยความไม่เรียบร้อยบนพื้นรองเท้าซึ่งผลิตจากโรงงาน หรือรอยอันเกิดจากเหล็กส่วนที่ใช้เจาะภายในลำกล้องปืน การตรวจดีเอ็นเอ

2. การเสียหายเล็กน้อยจากการใช้งานที่ไม่เหมาะสม เช่น กรณีของการใช้เครื่องมือที่ไม่เหมาะสมกับชนิดของงาน เช่น ใช้มีดทำครัวในการผ่าฟัน เป็นต้น

3. การเสียหายมาก ๆ จากการที่ใช้งานผิด ๆ เช่น การใช้เครื่องมืออย่างไม่ระมัดระวัง เช่น ใช้เลื่อยไม้ไปตัดโครงเหล็ก หรือใช้ขวานไปผ่าตู้เซฟซึ่งเป็นโลหะหนามาก ๆ เป็นต้น

4. การสึกหรอไม่สม่ำเสมอ หรือ โดยอุบัติเหตุ เช่น ยางรถยนต์ซึ่งสึกหรอไม่เท่าเทียมกัน ทั้งหน้ายางเนื่องมาจากการตั้งศูนย์ที่ไม่ดี หรือรอยถลอกที่บริเวณเส้นรองเท้า รอยสึกที่ปรากฏเพียงบางส่วนของรอยรองเท้าอันเกิดจากลักษณะการเดิน เป็นต้น (พัชรา สินลอยมา, 2560, หน้า 3-5)

กล่าวโดยสรุปแล้วไม่ว่าจะเป็นสาขาใดก็ตามของนิติวิทยาศาสตร์นั้นต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การนำความรู้ทางวิชาการผนวกเข้ากับประสบการณ์และความชำนาญมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ของกระบวนการยุติธรรมในกรณีที่เกี่ยวข้องระหว่างกฎหมายและวิทยาศาสตร์ทำให้นับวันการค้นหาคำความจริง โดยใช้หลักการทางนิติวิทยาศาสตร์จะมีความน่าเชื่อถือรับฟังเป็นพยานหลักฐานมีน้ำหนักมาก และมีความน่าเชื่อถือมากกว่าพยานบุคคลเสียอีก ดังนั้นสิ่งที่พนักงานสอบสวนควรต้องคำนึงถึงเป็นอย่างมาก คือ การแสวงหาพยานวัตถุที่เป็นสิ่งของ และที่เป็นสถานที่เกิดเหตุ

บทที่ 3

กฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลตำรวจเกี่ยวกับคดี ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อีกทั้งได้ศึกษากฎหมายของสหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร ดังนี้

กฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน

1. สหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกา กฎหมายของมลรัฐ หรือกฎหมายของรัฐบาลกลางจะขัดต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้ วิธีการพิจารณาความอาญาของมลรัฐมาจากการที่ศาลฎีกาได้ตีความขยายบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญไปบังคับแก่วิธีพิจารณาความอาญาในแต่ละมลรัฐ ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติในเรื่องของหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลรวมถึงการป้องกันการตรวจค้นการยึดโดยไม่มีเหตุอันสมควร และการคุ้มครองเอกสิทธิ์ที่จะไม่ได้รับการเป็นพยานปรักปรำตนเองในคดีอาญา

บัญญัติรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกามีจุดประสงค์ร่วมกัน คือ

1. ป้องกันสิทธิส่วนตัว ในการอยู่อย่างสัน โดยปราศจากการรบกวน โดยการตรวจค้น และการยึด โดยไม่มีเหตุอันควรของเจ้าหน้าที่
2. ป้องกันสิทธิส่วนตัว จากการบังคับเอาพยานหลักฐานมาใช้กล่าวหาบุคคลนั้น ๆ การคุ้มครองพลเมืองของรัฐตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 14

ซึ่งคุ้มครองทั้งผู้กระทำผิดและผู้บริสุทธิ์จากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ไม่มีเหตุอันควร อันเป็นการละเมิดความเป็นส่วนตัว ที่เป็นเรื่องที่สังคมประชาธิปไตยสังคมนเสรีประชาธิปไตยคำนึงถึงและรักษาความเป็นส่วนตัวไว้เป็นอย่างมาก

หลักเรื่องการตรวจร่างกายของผู้ต้องหา นั้น สหรัฐอเมริกามีหลักที่ตัดสินโดยศาลสูงสุด โดยพิจารณาถึงอำนาจที่เจ้าพนักงานตำรวจทำได้ภายใต้หลักการกระทำตามเหตุอันควร (Reasonable clause) เพียงเพื่อพบและยึดพยานหลักฐาน หรือการเก็บส่วนประกอบของร่างกายของผู้ต้องหาเพื่อตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ เช่น การเก็บเส้นผม หรือขน หรือสิ่งที่ติดอยู่ได้เก็บไป

ตรวจ การขอตัวอย่างเนื้อเยื่อบริเวณช่องปากไปตรวจสอบ หรือการขอเก็บลายนิ้วมือเป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องกระทำโดยมีเหตุผลอันควรและก่อให้เกิดการเจ็บปวดน้อยที่สุด

ในคดี Rochin V. California ศาลสูงสุดตัดสินว่าไม่มีเขตอันสมควรและในคดี Schmerber V. California ศาลสูงสุดตัดสินว่ามีเขตอันสมควร (American Jurisprudence: 661-662) โดยสรุปข้อเท็จจริงได้ดังนี้ (เจ็มซัย ชูติวงศ์, 2560)

คดี Rochin V. California, 342 U.S 165,172 (1952) ข้อเท็จจริงปรากฏเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบทราบว่านาย Rochin เป็นผู้ค้ายาเสพติดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปที่บ้านของนาย Rochin แล้วถามหาขายเสพติดนาย Rochin กลับแคบซูลยาเสพติด 2 เม็ดลงท้อง เจ้าหน้าที่ตำรวจนำนาย Rochin ส่งโรงพยาบาลแล้วออกคำสั่งให้นายแพทย์เอายาถ่ายใส่ลงไปในกระเพาะอาหาร โดยที่นาย Rochin ไม่ยินยอมจนกระทั่งนาย Rochin อาเจียนยาเสพติดออกมาพร้อมกับเศษอาหารศาลสูงมีคำพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ที่พิพากษาลงโทษจำเลย พิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์ โดยให้เหตุผลว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการกระทำที่ทารุณ โหดร้ายขัดต่อกระบวนการยุติธรรมขัดกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมฉบับที่ 14 เนื่องจากการทำร้ายต่อสามัญสำนึก (Shock the Conscience) และการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายดังกล่าวเป็นการตรวจค้นที่ไม่มีเหตุอันควร (Unreasonable Search) ขัดต่อบทบัญญัติและจำนวนเพิ่มเติมฉบับที่ 4 ด้วยพยานหลักฐานยาเสพติดที่บรรจุแคปซูลไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ (เจ็มซัย ชูติวงศ์, 2560)

ส่วนในคดี Schmerber V. California ข้อเท็จจริงมีว่านาย Schmerber จำเลยขับรถจนประสบอุบัติเหตุขณะมีเมานเมาสุราและจำเลยถูกนำส่งโรงพยาบาลต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจได้มาที่โรงพยาบาลได้สั่งให้แพทย์เจาะเลือดของนาย Schmerber จำเลยได้แย้งว่าเป็นการตรวจค้นที่ไม่มีเหตุอันสมควรขัดกับรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมฉบับที่ 4 ได้ปฏิเสธคำโต้แย้งของนาย Schmerber โดยให้เหตุผลว่าปริมาณเลือดที่เจาะจากร่างกายของจำเลย มีปริมาณเพียงเล็กน้อย และการเจาะเลือดนั้นไม่ก่อให้เกิดความเสียดใจ ๆ ที่ไม่เกิดบาดแผลหรือความเจ็บปวดใด ๆ ไม่มีผลต่อศาสนาที่จำเลยนับถืออยู่การปฏิเสธการเจาะเลือดจึงเท่ากับเป็นกรณีที่จำเลยปฏิเสธการหาความมีเมานเมาโดยการทดสอบทางลมหายใจ โดยใช้เครื่อง Bresthalyzer นั้นเอง และการเจาะเลือดได้ทำอย่างเหมาะสมโดยแพทย์จึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมฉบับที่ 4 และรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมฉบับที่ 14 เป็นการรบกวนร่างกายผู้ต้องหาเพียงเล็กน้อยเท่านั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีอำนาจกระทำได้ (เจ็มซัย ชูติวงศ์, 2560)

จากที่กล่าวมาทำให้เห็นว่าสิทธิรวมถึงการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของบุคคลและเมื่อมีผลประโยชน์ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามสมควรแล้วกล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสมตามกฎหมายไม่อาจกล่าวว่าเป็นการปฏิบัติที่ปราศจากอำนาจในการละเมิดต่อสิทธิส่วนตัวโดยศาลตัดสินว่าสิทธิส่วนตัวมีขีดจำกัดและไม่เหนือ

ไปกว่าอำนาจรัฐ การแปลความหมายก็เป็นการแปลความหมายที่เป็นความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่
 ในชุมชนหรือสังคมที่เขาเป็นสมาชิก ดังนั้นกฎหมายที่บัญญัติถึงการพิมพ์ลายนิ้วมือของบุคคลที่ถูก
 กล่าวหากระทำได้โดยตำรวจอันเป็นการบังคับการตามกฎหมายเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ชอบด้วย
 กฎหมายตามอำนาจของตำรวจในการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนเพื่อจะใช้เป็นพยาน
 ในชั้นศาลต่อไป

ในเรื่องการรักษาความปลอดภัยของสถานที่เกิดเหตุมีเรื่องการพิจารณาถึงการกระทำโดย
 ชอบในเรื่องเกี่ยวกับสถานที่เกิดเหตุเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำได้มากน้อยเพียงใด เพื่อไม่ให้ขัดกับ
 รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 ที่ว่าข้างต้นในฉบับแก้ไขฉบับที่ 4 ได้บัญญัติไว้มีใจความว่า

“สิทธิของประชาชนที่จะได้รับหลักประกันในชีวิตของเขาในที่อยู่อาศัยเอกสารและข้าว
 ของเครื่องใช้ของคนจากการตรวจค้นหรือการยึดที่ไม่มีเหตุอันสมควรโดยไม่มีหมายสิทธิ์ต่าง ๆ
 เหล่านี้จะต้องไม่ถูกล่วงละเมิด และจะไม่มีหมายค้นใดที่อาจออกให้ได้เว้นแต่ต้องมีเหตุอัน
 สมควรน่าเชื่อโดยมีการสาบานหรือยืนยันอย่างหนักแน่นและกล่าวถึงความเป็นเฉพาะเจาะจงของ
 สถานที่ที่จะผลรวมทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่ต้องการคนและยึดด้วย”

เป็นหลักประกันยืนยันการค้นตัวบุคคลและการยึดสิ่งของจากกระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอัน
 สมควรและคำสั่งหรือหมายของศาล

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้อธิบายถึงสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ
 สามารถเข้าค้นหาพยานหลักฐานได้โดยการได้รับความอนุญาตโดยหมายของศาล โดยมีเหตุผลตาม
 สมควรดังนี้ (Richard, 1955, pp. 8-9)

1. ต้องมีความจำเป็นเร่งด่วน
2. ต้องมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรักษา เพื่อป้องกันความสูญหายหรือถูกทำลาย ซึ่ง
 พยานหลักฐาน
3. การค้นหาตัวบุคคลหรือ ทรัพย์สินภายใต้การควบคุมของบุคคลที่จะต้องถูกจับกุมตาม
 กฎหมายอย่างเร่งด่วน
4. การค้นทำได้โดยความยินยอมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ในกรณีที่นอกเหนือจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เช่น ค้นโดยไม่ต้องได้รับความยินยอม
 ตำรวจพูดถูกตรวจสอบอย่างเป็นพิเศษในกระบวนการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุในกรณีที่ไม่มีความค้น
 ในปี ค.ศ. 1978 ศาลสูงได้ระบุเรื่องนี้ไว้หลายประเด็นและในการทำตามเงื่อนไข 4 ประการข้างต้น
 สำหรับการสืบสวนสอบสวนเพื่อเป็นแนวทางในการออกหมายค้นในสถานที่เกิดเหตุโดยเฉพาะ
 อย่างยิ่ง 2 คดีตัวอย่างที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นกรณีวินิจฉัยเกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุในคดี

มาตรการและวางเพลิงเผาทรัพย์สินซึ่งทั้งสองคดีเป็นแนวคำพิพากษาได้วางหลักที่เป็นหลักที่เข้มงวดที่สุดของการค้นหายานหลักฐานทางกายภาพโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ในคดี *Mincey V. Arizona* ศาลได้พิจารณาเกี่ยวกับการตรวจค้นสถานที่เกิดเหตุในคดีมาตรการเป็นเวลา 4 วัน คดีนี้เป็นกรณีตำรวจได้บุกเข้าไปในบ้านของนาย Rufus Mincey ผู้ที่ถูกสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ภายได้ข้ออ้างที่ว่าเขาได้ซื้อยาเสพติด ตำรวจสายลับได้เข้าไปในอพาร์ทเมนต์ของนาย Mincey โดยไม่มีหมาย และถูกฆ่าตายในการต่อสู้ช่วงสั้น ๆ ไม่รุนแรงเท่าใดนัก ตำรวจใช้เวลาถึง 4 วันค้นหาสิ่งของกระสุนปืน ยาเสพติด สารที่ทำยาเสพติด (Paraphernalia) สิ่งของเหล่านี้ถูกนำมาเป็นพยานในการพิจารณาคดี *Mincey* ถูกศาลอุทธรณ์ตัดสินว่าพยานหลักฐานที่ได้มาจากอพาร์ทเมนต์ของเขานั้นกระทำโดยปราศจากหมายค้นและไม่ได้รับความยินยอมเป็นการคนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายศาลตัดสินโดยเอกฉันท์เกี่ยวกับ *Mincey* โดยวินิจฉัยว่า (เพิ่มชัย ชุตินวงศ์, 2560)

ไม่มีประเด็นปัญหาถึงสิทธิของตำรวจว่าในขณะที่นั้นเป็นสถานการณ์เร่งด่วนฉุกเฉินไม่ว่าคดีที่เกิดในสหรัฐหรือมลรัฐได้วางหลักไว้ตามรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 ไม่ปิดกั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจากการดำเนินการโดยไม่มีหมายค้นในการที่จะเข้าไปหรือค้นในสถานที่ที่เขาเชื่อโดยมีเหตุผลตามสมควรว่า มีบุคคลซึ่งอยู่ในสภาพที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนเปรียบเสมือนคล้ายกับว่า เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจมาถึงที่เกิดเหตุคดีมาตรการ เขาอาจกระทำการโดยไม่ต้องมีหมายเพื่อที่จะดูว่ามีผู้เคราะห์ร้ายหรือมีฆาตกรอยู่ในเคหสถานนั้นหรือไม่ยอมทำได้แต่ข้อเท็จจริงในคดีนี้ ไม่มีอะไรที่บ่งชี้ว่าพยานหลักฐานจะสูญหายถูกทำลายหรือเคลื่อนย้ายระหว่างเวลาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจอาจทำการให้ได้ว่าซึ่งหมายค้น ระหว่างนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ควบคุมระวังรักษาอพาร์ทเมนต์เท่าที่จะเป็นไปได้ และข้อเท็จจริงไม่มีสิ่งบ่งชี้ว่าหมายค้นไม่สามารถที่จะขอให้ได้มาโดยง่ายและสะดวก ความเข้มงวดอาจมีข้อยกเว้นได้ถ้าเป็นความผิร้ายแรงขณะที่ทำการสืบสวนสอบสวน ซึ่งข้อเท็จจริงสถานที่เกิดเหตุที่นั้นอาจอยู่ภายใต้หลักตามที่รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 ที่วางหลักไว้ และยังวางหลักเหตุผลที่ดีในการออกหมายค้น

เป็นการยืนยันว่าเจ้าพนักงานกระทำได้ถ้าไม่มีหมายค้น แต่ต้องเป็นกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน มีเหตุอันสมควร หากชักเข้าพยานหลักฐานอาจถูกทำลายหรือสูญหาย ถ้าไม่เป็นเช่นนั้นต้องได้รับคำสั่งหรือหมายของศาล

ส่วนอีกคดี 1 นั้นคือคดี *Michigan v. Tyler*

ในคดี *Michigan V. Tyler* นาย Loren Tyler มีสถานที่เพื่อประกอบธุรกิจให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ภายใต้การดำเนินการของนาย Loren Tyler และหุ้นส่วนของเขา เมื่อสถานที่ให้เช่าถูกเพลิงไหม้เสียหาย เมื่อไฟได้มอดลงในตอนสายของเช้าวันเกิดเหตุ อย่างไรก็ตาม ได้ก่อให้เกิด

อุปสรรคและความยากลำบากในการที่เจ้าหน้าที่ดับเพลิงและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการที่จะป้องกันและเข้าไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุในการรวบรวมพยานหลักฐานว่า มีการวางเพลิงหรือไม่ เพราะมีควันไอน้ำและความมืด อาคารเพลิงไหม้ถูกปล่อยไว้ให้ลุกไหม้จนกระทั่งถึงเวลา 8 โมงเช้าของวันนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ย้อนหวนคืนมาและเริ่มต้นตรวจสอบการลุกไหม้ของเพลิงไหม้ในเคหะสถานนั้น ระหว่างการค้นหาในช่วงเช้าวันนั้นเจ้าหน้าที่ได้ทำการ โดยค้น และเคลื่อนย้ายหาพยานหลักฐานจากตัวอาคารดังกล่าวอย่างมากหลายครั้ง คือได้ดำเนินการถึง 3 ช่วงเวลาคือ 4 วันแล้วก็ 7 วันแล้วก็ 25 วัน หลังจากเกิดเหตุพนักงานสอบสวนสืบสวนได้เข้าออกสถานที่เกิดเหตุและเคลื่อนย้ายรวบรวมพยานหลักฐานในการค้นแต่ละครั้งนั้นไม่มีหมายค้นและไม่มีการยินยอม และพยานหลักฐานที่ถูกคนและยึดไปได้ถูกนำมาใช้ในการวินิจฉัยการกระทำของนาย Loren Tyler และหุ้นส่วนของเขาในความผิดฐานสมรู้ร่วมคิดกันในการวางเพลิงเผาอาคารและเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดนั้น ศาลสูงสุดได้ตัดสินพิพากษากลับคำตัดสินของศาลล่างโดยวินิจฉัยว่าการตรวจค้นในตอนเช้าครั้งแรกเป็นความเหมาะสมถูกต้องแล้ว แต่การพยายามจัดการให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานจากการเข้าออกของเจ้าพนักงานในสถานที่เกิดเหตุในครั้งต่อ ๆ มานั้นไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้โดยวินิจฉัยว่า (เจมส์ ชูตวิงส์, 2560)

การเข้าไปประจับเพลิงกระทำได้โดยไม่ต้องมีหมาย เจ้าหน้าที่อาจอยู่ดำเนินการได้ในเวลาตามสมควรในการสืบสวนสอบสวนหาสาเหตุของการเกิดเพลิงไหม้ ถ้าหลังจากนั้นแล้ว การเข้าไปอีกเพื่อสืบสวนสอบสวนหาสาเหตุของเพลิงไหม้ไม่ต้องดำเนินการตามกระบวนการขอหมายค้นเพื่อการนั้น

คำพิพากษาศาลสูงสุดได้ตัดสินชัดเจนจนถึงเวลาและสถานที่เป็นที่ยอมรับ ถึงการให้ได้มาซึ่งหมายค้นก่อนที่จะทำการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อทำให้การรื้อฟื้นหาพยานหลักฐานหรือทำให้ได้พยานหลักฐานกลับคืนมาในการรวบรวมพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุ นั้น ดังนั้นการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุของสหรัฐอเมริกา นั้น จะดำเนินการต้องอยู่ในเงื่อนไขภายใต้ความจำเป็นเร่งด่วนและเป็นคดีอาญาร้ายแรง โดยไม่ต้องมีหมายค้นได้ แต่ถ้าไม่เร่งด่วนแล้วต้องมีหมายค้นของศาลเสมอ

2. สหราชอาณาจักร

การแสวงหาพยานหลักฐาน หรือกฎหมายเกี่ยวกับพยานหลักฐานและเกี่ยวข้องกับผู้เจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น ประเทศในเครือจักรภพ (โดยเฉพาะประเทศอังกฤษ) มีกฎหมายที่เป็นแม่แบบที่เรียกว่า Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) ซึ่งในหลักของกฎหมายดังกล่าวได้กล่าวไว้ในหน้าแนะนำของเว็บไซต์ (www.homeoffice.gov.uk/crimpol/police/system/pacenames.html) ของ Home Office อันเป็นเว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ กล่าวว่า กฎหมายฉบับนี้จะมีประมวลการ

ปฏิบัติเป็นองค์ประกอบและกรอบการทำงานของบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้ตำรวจมีอำนาจที่จำเป็นต้องมี เพื่อการต่อต้านหรือหยุดยั้งการก่ออาชญากรรม ในการเช่นนี้ Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) และ Code of Practice เป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่พูดถึงการรักษาความสมดุลระหว่าง ผลประโยชน์สาธารณะ กับผลประโยชน์ของปัจเจกชน

บทบัญญัติของ Police and Criminal Evidence Act 1984 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังศึกษาไว้เช่น

1. เรื่องการพิมพ์ลายนิ้วมือ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 61
2. เรื่องการแสวงหาตัวอย่างจากส่วนที่เป็นเนื้อตัวร่างกายของมนุษย์ intimate samples

ตามมาตรา 62

3. เรื่องการแสวงหาตัวอย่างจากส่วนที่ไม่ใช่เนื้อตัวร่างกาย non- intimate samples

ตามมาตรา 63

อย่างไรก็ตาม นอกจาก PACE 1984 เป็นกฎหมายหลักเรื่องการรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ นอกจากนั้นแล้วยังมีประมวลการปฏิบัติ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ลงรายละเอียดของการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจอีก ในเรื่อง Identification methods นั้นแบ่งการค้นหาเพื่อระบุตัวบุคคล Identification methods นั้นมีอยู่ 4 เรื่องด้วยกันคือ (Jack & Richard, 1991)

1. การระบุตัวบุคคลโดยพยาน
2. การระบุตัวบุคคลโดยลายพิมพ์นิ้วมือ
3. การระบุตัวบุคคลโดยภาพถ่าย
4. การระบุตัวบุคคลจากตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย ไม่สำคัญที่เก็บของเหลวและรอยกดที่ปรากฏบนร่างกาย

การกระทำเพื่อให้ได้มา ซึ่งการระบุตัวบุคคล โดยหลักทั่วไปของ Code of Practice มีดังนี้

1. การกระทำเช่นว่านั้นย่อมกระทำได้ด้วยเจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งหน้าที่เป็นพิเศษ ที่มีอำนาจร้องขอและต้องมีการระบุชื่อและตำแหน่งของเจ้าหน้าที่นั้นด้วย
2. การบันทึกทั้งหมดต้องระบุเวลาสถานที่และลงลายมือชื่อเจ้าพนักงาน
3. ในกรณีที่มีการกระทำเช่นนี้กับบุคคลที่ถูกควบคุมตัวต้องถูกทำในระหว่างการควบคุม ชัง เว้นแต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติเป็นพิเศษ

ในการนี้จะกล่าวถึง การระบุตัวบุคคลจากตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย ไม่สำคัญที่เก็บของเหลว swap และรอยกดที่ปรากฏบนร่างกายมนุษย์ ซึ่ง Pace 1984 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 62

ถึงมาตรา 64 ซึ่งกล่าวถึงการแสวงหาตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย หรือที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายไว้

ตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย และเป็นตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายก็ให้ความหมายไว้ในมาตรา 65

มาตรา 65 คำนิยาม เรื่องการปฏิบัติต่อบุคคล โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ

“ตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย” (Intimate sample) หมายถึง

1. ตัวอย่างเลือด น้ำอสุจิ หรือเนื้อเยื่อของเหลว ปัสสาวะ หรือขนเพชร

2. รอยกัดฟัน

3. เนื้อเยื่อจากก้านสำลิตี่นำมาจากส่วนอื่นของร่างกายที่ไม่ใช่เอามาจากช่องปาก

การค้นเอาตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Intimate search) หมายถึง การค้นหาซึ่งประกอบด้วย การตรวจสอบทางร่างกายของบุคคลทางช่องทางอื่นที่ไม่ใช่ทางช่องปาก

ตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Non- intimate search) หมายถึง

1. ตัวอย่างของเส้นผมที่ไม่ใช่ขนเพชร

2. ตัวอย่างที่นำมาจากเล็บมือเล็บเท้าหรือใต้ซอกเล็บมือเล็บเท้า

3. เนื้อเยื่อจากการสำลิตี่นำมาจากส่วนหนึ่งของร่างกายที่รวมทั้งจากช่องปากด้วยแต่

ไม่ใช่จากช่องทางอื่นของร่างกาย

4. น้ำลาย

5. รอยประทับฝ่าเท้าหรือรอยกดที่ปรากฏบนร่างกายในทำนองเดียวกันจากส่วนหนึ่ง

ส่วนใดของร่างกายที่ไม่ได้เกิดจากรอยกดจากมือของเขา

กฎหมาย Police and Criminal Evidence Act 1984 ของประเทศอังกฤษจะแยกว่าอะไรเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายหรือไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายไว้ในมาตรา 65

อย่างไรก็ตาม กฎหมาย Police and Criminal Evidence Act 1984 นั้นยังมีส่วนที่เป็น Practice Code บัญญัติไว้ใน Code D เป็นเรื่องประมวลการปฏิบัติเกี่ยวกับ Code of practice for the Identification of person by police officers ในมาตรา 6 เรื่อง Identification by body samples and impression การพิสูจน์ตัวบุคคลด้วยตัวอย่างจากร่างกายบุคคล และรอยกดที่ปรากฏบนร่างกายของบุคคล (ภาคผนวก A) บัญญัติขยายความในรายละเอียดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติซึ่งมีสารที่เกี่ยวข้องที่บัญญัติไว้เป็นหลักดังนี้

(A) บททั่วไป

Code D ข้อ 6.1 ได้อ้างถึงบทบัญญัติของกฎหมาย PACE 1984 มาตรา 65 ได้ขยายความหมายของตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (non- intimate sample) ให้หมายความว่า

รวมถึงเส้นผม (plucked) ที่มีรากคิ้ว และขยายความ PACE มาตรา 65 (E) รอยกดบนร่างกาย (a skin impression) หมายความว่าบันทึกที่ไม่ใช่ลายพิมพ์นิ้วมือซึ่งเป็นบันทึกของรูปแบบผิวหนังและคุณลักษณะเฉพาะของร่างกายส่วนอื่น หรือทั้งหมดหรือบางส่วนของรอยเท้าของบุคคล หรือส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย

ในส่วนเรื่องวิธีการปฏิบัติได้บัญญัติไว้ดังนี้

(B) การปฏิบัติ

a. ตัวอย่างจากส่วนที่เป็นเนื้อตัวร่างกาย (Intimate sample) ตัวอย่างเลือด อสุจิ เนื้อเยื่อของเหลวจากช่องทางอื่นนอกจากทางปากปัสสาวะ ขนเพชร รอยกัดของฟัน

ข้อ 6.2 ตามกฎหมาย PACE มาตรา 62 ที่บัญญัติว่า ตัวอย่างจากส่วนที่เป็นเนื้อตัวร่างกายอาจถูกเอาออกมาตรวจได้ภายใต้เงื่อนไข คือ

(a) เอาตัวอย่างมาจากบุคคลที่อยู่ในการควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้นโดยเจ้าหน้าที่ที่ทำได้คือเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตร (Inspector) หรือที่มีตำแหน่งสูงกว่ามีเหตุอันสมควรที่เชื่อว่ารอยกดที่ปรากฏบนร่างกายหรือตัวอย่างเช่นว่านั้นจะสามารถยืนยันการกระทำผิด หรือทำให้ผู้ต้องสงสัยนั้นผลข้อกล่าวหา และโดยความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ต้องสงสัยตามมาตรา 62 (1) ดังนั้นการบังคับบุคคลที่ถูกควบคุมอยู่ยอมทำไม่ได้

(b) เอาตัวอย่างมาจากบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่มีการเอาไปจับบุคคลนั้นตั้งแต่ 2 ครั้งหรือมากกว่านั้นได้ถ้าตัวอย่างที่เอาไปนั้นได้นำไปตรวจพิสูจน์แล้วไม่เพียงพอแต่ต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตรหรือที่มีตำแหน่งสูงกว่าผู้กระทำและบุคคลนั้นยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรมาตรา 62(1a)

หลักกฎหมายก็ยังคงอยู่ที่ว่าถ้าไม่ได้รับความยินยอมเจ้าหน้าที่ก็ทำไม่ได้ อย่างไรก็ตามถ้าผู้นั้นไม่ให้ความยินยอมการนั้นอาจเป็นผลร้ายแก่ผู้นั้นในระหว่างการพิจารณาโดยเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งถึงผลเสียดังกล่าวตามข้อ 6.3 ให้ผู้นั้นทราบ

การเก็บตัวอย่างรอยกดของฟันนั้นอาจถูกเก็บได้โดยทันตแพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ กรณีตัวอย่างที่มาจากส่วนหนึ่งของร่างกายอื่น ๆ นอกจากตัวอย่างน้ำปัสสาวะแล้วอาจถูกเก็บตัวอย่างได้โดยแพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนหรือผู้มีวิชาชีพการดูแลสุขภาพที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ตามข้อ 6.4

b. ตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Non-Intimate sample) เช่นเส้นผมที่มีรากเล็บมือเล็บเท้า สิ่งที่อยู่ใต้เล็บมือเล็บเท้า เนื้อเยื่อจากช่องปาก น้ำลาย

ข้อ 6.5 ตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายอาจถูกนำไปได้จากผู้ถูกต้องขังโดยความยินยอมของบุคคลนั้นหรือตามข้อ 6.6 โดยหลักแล้วต้องได้รับความยินยอมแต่มีข้อยกเว้นในกรณีตามข้อ 6.6 คือ

ข้อ 6.6 ตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายอาจถูกนำไปได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย PACE ตามหลักที่บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

(a) ภายใต้มาตรา 63 (3) (การเอาตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายไปตรวจ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมเนื่องจากผู้นั้นถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หรือในระหว่างการสอบสวนเมื่อเก็บตัวอย่างไปพิสูจน์แล้วไม่เกิดประโยชน์หรือไม่อาจวิเคราะห์ได้อย่างเพียงพอ) การเก็บตัวอย่างจากบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือในการคุมขังของตำรวจตามอำนาจของศาล ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตรหรือตำแหน่งที่สูงกว่ามีเหตุผลที่น่าเชื่อว่าตัวอย่างนั้นสามารถยืนยันพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องสงสัยให้ผลข้อกล่าวหาในความผิดนั้น ให้มีอำนาจนำตัวอย่างนั้นไปพิสูจน์ได้ แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีอำนาจที่จะนำตัวอย่างที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของร่างกายนั้นที่เป็นรอยกคที่ปรากฏบนร่างกายของผิวหนัง ซึ่งได้เคยถูกนำไปแล้วในระหว่างการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่และตัวอย่างรอยกคที่ปรากฏบนร่างกายที่เก็บไปก่อนหน้านี้ เว้นแต่เป็นตัวอย่างซึ่งได้เคยถูกนำไปพิสูจน์แล้วแต่ไม่เพียงพอ

หมายความว่า การนำเอาตัวอย่างไปเพื่อพิสูจน์นั้นไม่อาจทำซ้ำหรือมากกว่าได้เว้นแต่การเอาไปตรวจสอบหรือวิเคราะห์ในครั้งก่อนหน้านั้นไม่เป็นผลหรือไม่เพียงพอ

การเอาตัวอย่างจากส่วนที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมคือ

(b) ภายใต้มาตรา 63(3A)

จากบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าด้วยการกระทำผิดที่เคยบันทึกไว้แล้ว และ

(i) บุคคลนั้นไม่เคยมีตัวอย่างที่ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของร่างกายที่ถูกนำเอาไปในระหว่างการสืบสวนสอบสวน

(ii) ถ้าบุคคลเหล่านั้นเคยถูกเก็บตัวอย่างเช่นนั้นไปแล้วแต่การตรวจพิสูจน์ไม่เหมาะสมหรือเพียงพอสำหรับการตรวจวิเคราะห์

(c) ภายใต้มาตรา 63 (3B)

การเอาตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายไปตรวจโดยไม่ต้องได้รับความยินยอม ถ้าผู้นั้นถูกศาลพิพากษาลงโทษในการกระทำความผิด) จากบุคคลที่ถูกตัดสินจากการกระทำผิดที่ได้บันทึกไว้ภายหลังวันซึ่งบทบัญญัติมีผลใช้บังคับ

นอกจากนั้นข้อ 6.7 ยังให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับเอาตัวอย่างที่ไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายได้ถ้ากระทำตามข้อ 6.6 ข้างต้นการบังคับอย่างมีเหตุผลอาจทำได้ถ้าจำเป็นในการนำเอาตัวอย่างจากส่วนที่ไม่ใช่ร่างกาย โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม ทั้งนี้ภายใต้บังคับบทบัญญัติในข้อ

6.6 กล่าวคือจากบุคคลที่เคยถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือเคยถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด และยังไม่เคยถูกเอาตัวอย่างดังกล่าวไปหรือเคยถูกเอาไปแต่การตรวจพิสูจน์ไม่เพียงพอ

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่จะต้องถูกนำเอาตัวอย่างไปไม่ว่าจะเป็นตัวอย่างจากส่วนที่เป็นเนื้อตัวร่างกายหรือตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายไปตรวจผู้นั้นต้องได้รับแจ้งให้ทราบถึงเหตุผลตามข้อ 6.8

ข้อ 6.8 ก่อนลงมือเก็บตัวอย่างที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายโดยได้รับความยินยอมหรือก่อนลงมือเก็บตัวอย่างจากส่วนที่ไม่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายทั้งที่มีความยินยอมหรือไม่ได้รับความยินยอมผู้นั้นต้องได้รับแจ้งให้ทราบว่า

(a) เหตุผลของการนำตัวอย่างนั้นไป

(b) ทราบเหตุผลอันเป็นการสมควรในการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการเก็บตัวอย่างรวมถึงลักษณะของความผิดที่ถูกกล่าวหา

(c) ตัวอย่างหรือข้อมูลที่ได้จากการเก็บตัวอย่างอาจถูกเก็บไว้เพื่อทำการตรวจสอบ เว้นเสียแต่ว่าจะต้องมีการทำลายตัวอย่างนั้นในเวลาต่อมา

ใน Code of Practice ข้างต้น ได้มีการเขียนแนวทางเพื่อเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติเปรียบเสมือนกฎหมายที่เป็นรายละเอียดต่อท้าย PACE 1984 ไว้ดังนี้

Note for guidance

6A เมื่อทำการเก็บตัวอย่างเส้นผมเพื่อตรวจ DNA ผู้ต้องสงสัยอาจได้รับการขอมให้เลือกว่าจะให้เก็บตัวอย่างจากเส้นผม หรือขนจากส่วนอื่นใดของร่างกาย การถอนเส้นผมหรือขนนั้นควรถอนเป็นเส้นเดี่ยว เว้นแต่ผู้ต้องสงสัยนั้นจะอนุญาตให้ถอนแบบหลายเส้นได้ และไม่ควรมีการเก็บตัวอย่างเกินกว่าที่จำเป็น

6B (a) ตัวอย่างที่ไม่เพียงพอ นั้น หมายถึงไม่เพียงพอทั้งด้านปริมาณและคุณภาพในการให้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ ตัวอย่างที่ไม่เพียงพออาจเกิดจากการสูญหาย หรือถูกทำลาย ถูกทำให้เสียหาย หรือมีการปนเปื้อนของตัวอย่างนั้น หรือผลของการตรวจในครั้งก่อนนั้นไม่อาจนำผลมาใช้ได้

(b) ตัวอย่างไม่เหมาะสมนั้น หมายถึง ไม่เหมาะสมกับรูปแบบการวิเคราะห์ การแจ้งผลเสียของการที่ผู้นั้น ไม่ยินยอมให้ตรวจร่างกาย โดยไม่มีเหตุอันควรตามข้อ 6D “คุณไม่จำเป็นต้องอนุญาตให้เก็บตัวอย่างนั้นได้ แต่ถ้าคุณไม่มีเหตุผลอันสมควร การปฏิเสธอาจส่งผลร้ายในชั้นพิจารณาในคดีในชั้นศาล”

นอกจากนั้นในข้อ 6E ยังบัญญัติไว้ว่าลายพิมพ์นิ้วมือหรือตัวอย่าง DNA และข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างจากผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา สามารถนำมาตรวจสอบได้ เปรียบเทียบกับลายนิ้วมือและ

บันทึก DNA และข้อมูลอื่นที่เก็บไว้ และอยู่ในความครอบครองดูแลของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือองค์กรที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ ไม่ว่าภายในหรือภายนอกสหราชอาณาจักร ถ้าบุคคลนั้นมีการยินยอมเป็นหนังสือ ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างข้อความที่จะใช้ และเมื่อยินยอมแล้วก็ไม่อาจเพิกถอนได้

“ข้าพเจ้าอนุญาตให้นำตัวอย่างลายพิมพ์นิ้วมือ/ตัวอย่าง DNA และข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ นำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็
นอาชญากรรมในประเทศหรือระหว่างประเทศ

ข้าพเจ้าเข้าใจดีแล้วว่า ตัวอย่างนั้นอาจถูกนำไปตรวจสอบเพื่อเปรียบเทียบกับลายพิมพ์นิ้วมืออื่น DNA อื่น ที่บันทึกไว้รวบรวมไว้โดยหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายไม่ว่าในราชอาณาจักรหรือระหว่างประเทศ

ข้าพเจ้าเข้าใจดีแล้วว่า เมื่อข้าพเจ้ายินยอมให้เก็บและใช้ตัวอย่างของข้าพเจ้าแล้วข้าพเจ้าไม่สามารถเพิกถอนความยินยอมนั้นได้”

อย่างไรก็ตาม ใน Annex F – Fingerprint and samples – destruction and speculative searches ได้กำหนดไว้ใน (a) ว่าลายพิมพ์นิ้วมือและตัวอย่าง ถูกนำไปตรวจสอบตามวัตถุประสงค์แล้วจะต้องถูกทำลายในทันที

แต่สำหรับบุคคลที่ถูกคำพิพากษาคัดสินว่ากระทำความผิด ตัวอย่างเหล่านั้นเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจเก็บไว้ได้โดยไม่ต้องทำลาย เพื่อรวบรวมไว้เป็นแฟ้มประวัติอาชญากรรม

โดยการทำลายตัวอย่างนั้น ต้องทำทันทีเมื่อได้รับการร้องขอให้ทำลายจากเจ้าของตัวอย่าง ถ้าบุคคลนั้นได้ให้ความยินยอมเป็นหนังสือที่ได้ให้ไว้ และถูกนำไปใช้ภายหลังจากที่ได้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นแล้ว

และเมื่อลายพิมพ์นิ้วมือหรือตัวอย่างของบุคคลจะต้องถูกทำลายแล้วสิ่งเหล่านี้ต้องถูกทำลายด้วย

(a) สำเนาของสิ่งของนั้นต้องถูกทำลายทั้งด้วย

(b) บุคคลอาจรู้เห็นการทำลายสำเนาเหล่านี้ เมื่อเขาเรียกร้องและจะต้องมีการทำลายภายในห้าวันนับแต่วันร้องขอ

(c) เข้าถึงข้อมูลทางคอมพิวเตอร์เกี่ยวกับลายพิมพ์นิ้วมือเป็นไปไม่ได้ที่จะถูกทำลายในทันที และบุคคลนั้นจะถูกให้การรับรองว่าได้มีการทำลายภายในสามเดือนนับแต่ร้องขอ

(d) ไม่ว่าจะเป็นการทำลายลายพิมพ์นิ้วมือและตัวอย่าง DNA และข้อมูลที่ได้จากตัวอย่างนั้น อาจถูกใช้ในการสืบสวนสอบสวนของความผิดหรือเป็นพยานหลักฐานใช้ยันบุคคลที่ซึ่งมีหรือจะมีสิทธิในการทำลาย

หลักคือตัวอย่างต่าง ๆ นั้นต้องถูกทำลาย ถ้าต่อมาบุคคลนั้นศาลได้มีคำพิพากษาว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด

อย่างไรก็ตามตัวอย่างเหล่านั้นอาจไม่ถูกทำลาย ถ้าจะได้อำนาจเพื่อบันทึกหรือเก็บไว้เป็นหลักฐานทางคดีได้

กล่าวโดยสรุป Code of practice เรื่อง การตรวจหาตัวอย่างจากทั้งที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายและสิ่งที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย มีข้อสรุปดังนี้ (Jack & Richard, 1991, pp.107-108) การตรวจตัวอย่างที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Intimate sample) มีหลักดังนี้

1. ในการตรวจร่างกายต้องได้รับคำยินยอม
2. ผู้มีอำนาจในการตรวจเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตรขึ้นไป
3. ความผิดที่เกิดขึ้นเป็นความผิดอาญาร้ายแรง
4. มีเหตุผลน่าเชื่อถือได้ว่าตัวอย่างเหล่านั้นอาจพิสูจน์ความผิดได้
5. ตัวอย่างเหล่านั้นจะต้องถูกทำลายเมื่อไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้วหรือต่อมาผู้นั้นไม่ใช่

ผู้กระทำผิด และ

6. ต้องได้รับแจ้งคำเตือนถึงการปฏิเสธไม่ให้ตรวจว่ามีผลเสียต่อบุคคลนั้นอย่างไร การตรวจตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (non-intimate sample) มีหลัก คือ จะทำได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมเป็นหนังสือแต่ถ้าไม่ได้รับความยินยอมจะทำได้ดังต่อไปนี้

1. กระทำการขอตรวจโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตรขึ้นไป
2. โดยมีเหตุเชิฐ์ตามสมควรว่าความผิดที่ถูกกล่าวหาเป็นความผิดได้แรงและการขอ

ตัวอย่างนั้นไปพิสูจน์อาจพิสูจน์ความผิดได้

3. ตัวอย่างที่นำไปตรวจนั้นถ้าปรากฏเจ้าของตัวอย่างไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิดจะต้องถูกทำลายในเวลาต่อมา

ส่วนในเรื่องการพิสูจน์หา DNA นั้นกฎหมายได้บัญญัติไว้ในท้าย Naex F- เรื่อง ลายพิมพ์นิ้วมือและตัวอย่างการทำให้กลับคืนและการค้นแบบคาดเดา (Fingerprints and sample – Destruction and speculative searches)

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นประเทศอังกฤษก็มีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตำรวจเกี่ยวกับการค้นหาพยานหลักฐานดังกล่าวข้างต้น โดยมีกฎหมาย Police Reform Act 2002 ได้บัญญัติอำนาจเกี่ยวกับตำรวจในการค้นหาพยานหลักฐานในส่วนของรายละเอียดมากขึ้น และในกฎหมายจุดจุดนี้ยังได้กล่าวถึงอำนาจตำรวจที่จะต้องปฏิบัติตามในกฎหมายตามพระราชบัญญัติอื่น ๆ อีกไม่ว่าจะขยายความกฎหมาย PACE หรือบัญญัติไว้ใน

ความผิดพิเศษ ซึ่งพระราชบัญญัติ Police Reform Act 2002 บัญญัติอำนาจตำรวจในเรื่องที่ศึกษาอยู่ไว้ดังนี้

ก. มาตรา 54 เรื่องอำนาจในการที่จะเอาตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายจากบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตำรวจ (Person authorized to take intimate sample from person in police detention)

ข. มาตรา 56 เรื่องการนำเอาตัวอย่างจากร่างกายมนุษย์มาจากบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ (Specimens taken from persons incapable of consenting) ไม่สามารถให้ความยินยอมได้หรือไม่อาจให้ความยินยอมได้

ค. มาตรา 57 เรื่องการใช้ตัวอย่างจากร่างกายมนุษย์ที่นำมาจากบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ (Use of specimens taken from persons incapable of consenting)

ง. มาตรา 58 เรื่อง Equivalent provision for offences connected with transport systems

จ. Police Reform Act 2002 ยังขยายความในข้อ 31A ของมาตรา 31 ของกฎหมาย Transport and Works Act 1992 เรื่องการนำเอาตัวอย่างจากร่างกายของบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ (Specimens taken from persons incapable of consenting)

และขยายความในกฎหมาย Road Traffic Act 1988 ในเรื่องการทดสอบลมหายใจ (Breath tests) ในมาตรา 6 การวิเคราะห์ตัวอย่างในร่างกายของมนุษย์ (Provision of specimens for analysis) ในมาตรา 7

การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาในสหราชอาณาจักรนั้น ฝ่ายรัฐมีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาได้ เช่นเดียวกันในสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายของสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกามีหลักฐานกฎหมายเดียวกัน (วิษณุ เกรืองาม. (2530). กฎหมายแองโกลอเมริกัน. คณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า.3-4.) เพราะกฎหมายสหรัฐอเมริกามีที่มาจากกฎหมายสหราชอาณาจักร ฝ่ายรัฐจึงมีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาได้ แม้ผู้ต้องหาจะไม่ยินยอมซึ่งมีข่าวดีที่สนับสนุนถึงอำนาจของฝ่ายรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาในสหราชอาณาจักร เช่น คดี R.V. Apicella (1985) Times, 5 December (ตัดสินคดีภายหลังมีการใช้กฎหมาย PACE 1984 แล้ว) คดีนี้จำเลยถูกลงโทษฐานข่มขืนกระทำชำเราเด็กหญิง 3 คน โดยปรากฏทราบอสุจิที่ผู้ถูกข่มขืนกระทำชำเรา เมื่อนำทราบอสุจิไปตรวจวิเคราะห์ปรากฏผลว่าเป็นทราบอสุจิของผู้ที่เป็นกามโรคต่อมาแพทย์ไปนำเอาอสุจิมาจากจำเลยโดยที่เขาไม่ยินยอมและผลของการตรวจสอบอสุจิที่นำมาจากจำเลย ปรากฏว่าเป็นอสุจิที่เป็นกามโรคเช่นเดียวกับทราบอสุจิในที่เกิดเหตุ เมื่อคดีอยู่ในชั้นพิจารณาศาลได้ใช้ผลของการตรวจสอบอสุจิในชั้นสอบสวนเป็นพยานหลักฐานลงโทษจำเลย ซึ่งจำเลยต่อสู้

ว่าคำไม่ได้ให้ความยินยอมในการที่แพทย์นำสุจิไปตรวจสอบศาลตัดสินว่าพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของคดี (Relevant evidence) สามารถรับฟังได้ (Admissibility) หากไม่เข้าข้อยกเว้นของกฎหมายที่ห้ามรับฟัง ดังนั้นพยานหลักฐานคือผลการตรวจพิสูจน์สุจิเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของคดีจึงรับฟังได้

จากคดี R.V. Apicella ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการยอมรับให้นำเอาของเหลว (Body fluid) ซึ่งเป็น “ส่วนหนึ่งของร่างกาย” ของผู้ต้องหารวบรวมเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญา เมื่อพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาขึ้นเกี่ยวกับประเด็นของคดี ในเมื่อไม่เข้าข้อยกเว้นของกฎหมายที่ห้ามรับฟังทั้งนี้ก็มีกฎหมายที่ระบุให้ทำการแสวงหาพยานหลักฐาน จากร่างกายผู้ต้องหาไว้ อย่างชัดเจนคือ Road Traffic Act 1972 (ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติ Road Traffic Act. 1988) ซึ่งได้บัญญัติห้ามขับขี่ยานพาหนะในขณะที่มีเมามาเอาไว้ กล่าวคือ Road Traffic Act. 1972 (ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติ Road Traffic Act. 1988) มาตรา 6(1) ได้บัญญัติให้บุคคลขับขี่ยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องยนต์บนถนนหรือทางสาธารณะ ในขณะที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในลมหายใจ, เลือดหรือปัสสาวะเกินกว่าที่ระดับที่กำหนดเอาไว้เป็นความผิดตามกฎหมายนี้มีโทษจำคุกหรือปรับและนอกจากมาตรา 6(1) แล้วในมาตรา 19 ยังบัญญัติให้เป็นความผิดรวมไปถึงผู้ขับขี่ยานพาหนะที่ขับในขณะที่ไม่มีความสามารถในการขับเพราะมีเมามาสุราหรือยาเสพติดหากฝ่าฝืนมีความผิดและโทษคือปรับสำหรับระดับแอลกอฮอล์ที่กฎหมายกำหนดเป็นความผิดนั้น Road Traffic Act. 1972 (ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติ Road Traffic Act.1988) มาตรา 12(2) บัญญัติให้ปริมาณแอลกอฮอล์ในตัวผู้ขับขี่ยานพาหนะต้องไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ดังนี้ คือ 35 ไมโครกรัมของแอลกอฮอล์ต่อ 100 มิลลิลิตรของลมหายใจ (breath specimen), 80 มิลลิลิตรของแอลกอฮอล์ต่อ 100 มิลลิลิตรของโลหิต (Blood specimen), 107 ไมโครกรัมของแอลกอฮอล์ต่อ 100 มิลลิลิตรของปัสสาวะ (Urine specimen) (Halsbury Law's of England : 397)

การพิมพ์ลายนิ้วมือ (Fingerprint)

ใน Criminal Justice Act 2003 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม PACE 1984 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่ให้อำนาจตำรวจไว้ใน Chapter 44, Part 1, Section 9 ว่าด้วยการพิมพ์ลายนิ้วมือ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม (Taking Fingerprint without consent) ให้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 61 ของ PACE 1984 เรื่องการพิมพ์ลายนิ้วมือให้กระทำต่อผู้ถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจหรืออาจถูกกระทำได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมถ้า

(a) การถูกควบคุมตัวนั้นอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญาที่กฎหมายบัญญัติไว้ และ

(b) บุคคลผู้นั้นไม่มีการถูกพิมพ์ลายนิ้วมือจากการถูกสอบสวนในความผิดนั้นมาก่อน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ

สำหรับการเก็บตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายโดยไม่ต้องได้รับความยินยอม (Taking non-intimate sample without consent) ได้บัญญัติไว้ใน Sentence 10 โดยมีเงื่อนไข 2 ประการ

(2b) ประการแรกคือบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจเนื่องจากการที่เขาถูกจับในการกระทำผิดอาญาที่กฎหมายได้บัญญัติไว้

(2c) ประการที่ 2 คือ

(a) บุคคลนั้นไม่เคยถูกนำเอาตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายประเภทเดียวกันและจากบางส่วนของร่างกายไปความผิดที่กล่าวหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือ

(b) บุคคลนั้นได้เคยถูกนำเอาตัวอย่างไปแล้วแต่ตัวอย่างนั้นได้ถูกนำไปตรวจพิสูจน์แล้วปรากฏว่าไม่เพียงพอ

นอกจากนั้นในกฎหมาย Police Reform Act 2002 เป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตร ผู้บริหาร และบัญญัติเรื่องการนำเอาตัวอย่างเลือดมนุษย์ (Blood specimens) ไปตรวจเพื่อเปรียบเทียบไว้ในมาตรา 54

ซึ่งมาตรา 54 อำนาจของบุคคลที่จะเอาตัวอย่างเลือดจากบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตำรวจ

“(9) ในกรณีของการเอาตัวอย่างที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายในรูปปรูปรองรอยการกดกักของฟัน ตัวอย่างนั้น อาจถูกนำมาจากบุคคลได้เพียงแต่โดยทันตแพทย์ที่จดทะเบียนไว้เท่านั้น

(9a) ในกรณีของการเอาตัวอย่างที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย นอกจากกรณีของการเอาตัวอย่างของปีศาจวะ เช่น เลือด ซึ่งต้องใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ต้องกระทำโดยบุคคลดังต่อไปนี้เท่านั้น

(a) ผู้ปฏิบัติทางการแพทย์ (Medical practitioner) ที่ขึ้นทะเบียนไว้ หรือ

(b) ผู้มีอาชีพดูแลสุขภาพที่ขึ้นทะเบียนไว้ (Health care professional)

ตามอนุมาตรา (2) นิยามความหมายของคำว่า “ผู้มีอาชีพดูแลสุขภาพที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้ว” (Registered health care professional) หมายถึง

(a) พยาบาลที่จดทะเบียน หรือ

(b) สมาชิกของผู้มีอาชีพดูแลสุขภาพที่จดทะเบียน ผู้ซึ่งถูกกำหนดให้ทำหน้าที่สำหรับวัตถุประสงค์ของวรรคนี้ โดยนายทะเบียนของรัฐ (Secretary of State)

Police Reform Act 2002 กล่าวถึงการนำเอาตัวอย่างที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายจากบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ด้วยตนเอง (Specimens taken from persons incapable of consenting) ไว้ในมาตรา 56 ว่าเป็นการเพิ่มเติมมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติ Road Traffic Act 1988 ให้เพิ่มข้อความดังต่อไปนี้

(1) ตำรวจชั้นผู้น้อย (A constable) อาจร้องขอต่อผู้ปฏิบัติงานทางแพชชี้นำเอาตัวอย่างเลือดจากบุคคล โดยไม่ต้องคำนึงถึงความยินยอม

นั่นหมายความว่า ตำรวจชั้นประทวน (ชั้นผู้น้อย) ก็ยังสามารถขอตัวอย่างได้ตามกฎหมายจราจร แต่ต้องกระทำโดยแพชชี กรณีที่เป็นการป้องกันความปลอดภัยของสังคม เพราะว่าผู้ขับที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้เส้นทางจราจรได้

เรื่องการนำตัวอย่างที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายที่เอามาจากบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ด้วยตนเอง (Use of specimens taken from persons incapable of consenting) ได้แก้ไขกฎหมาย Road Traffic Offender Act 1988 มาตรา 15 เรื่องพยานหลักฐานเกี่ยวกับระดับแอลกอฮอล์ในเลือด บุคคลที่นอกจากแพชชีแล้วยังให้อำนาจบุคคลผู้มีอาชีพดูแลสุขภาพที่ขึ้นทะเบียนไว้สามารถเอาตัวอย่างเลือดไปได้ด้วย

จะเห็นได้ว่า ถ้าเป็นกฎหมายพิเศษความผิดเกี่ยวกับกฎหมายจราจรแล้ว เจ้าหน้าที่ที่ใช้อำนาจได้เป็นเพียงเจ้าหน้าที่ชั้นประทวนก็มีอำนาจทำได้ แต่การนำเอาไปต้องใช้แพชชีหรือบุคคลที่มีอาชีพดูแลสุขภาพที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วเท่านั้น

ประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของสหราชอาณาจักร และอยู่ใกล้เคียงกับประเทศไทย เช่น สาธารณรัฐสิงคโปร์และสหพันธรัฐมาเลเซีย ก็มีกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสิ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายด้วย เช่น สาธารณรัฐสิงคโปร์มีกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา เพื่อตัวได้ปริมาณยาเสพติดในร่างกายผู้ต้องหา โดยบัญญัติไว้ในกฎหมายชื่อ The misuse of Drug Act, 1973 ซึ่งกฎหมายที่ได้บัญญัติให้อำนาจรัฐในการบังคับให้มีการตรวจพิสูจน์หาปริมาณสารเสพติดในร่างกายของบุคคล โดยมีมาตรา 6(b) ที่บัญญัติให้บุคคลใดที่เสพยาเสพติดเข้าไปเป็นความผิดตามกฎหมาย และบทบัญญัติมาตรา 33 (1) ก็ให้อำนาจแก่ฝ่ายรัฐในการบังคับให้มีการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายของบุคคล ในมาตรา 33 (1) หัวหน้าขององค์กรป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของรัฐ อาจเรียกร้องให้บุคคลใด ๆ ที่สงสัยว่าเป็นผู้ติดยาเสพติดได้รับการตรวจสอบ หรือสังเกตโดยเจ้าหน้าที่ทางแพชชีของรัฐ ในการตรวจพิสูจน์มีการกำหนดให้นำเอาตัวอย่างปัสสาวะของผู้ต้องสงสัยตรวจพิสูจน์ โดยบัญญัติในมาตรา 28 (1) ข้อสังเกตต้องเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสาร์วัตร์ต่างกับสหราชอาณาจักรซึ่งข้าราชการตำรวจชั้นประทวนก็ทำได้

“เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมียศไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หากมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดกระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดมาตรา 6 (b) อาจเรียกร้องให้บุคคลนั้นให้ตัวอย่างปัสสาวะเพื่อการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดในปัสสาวะของผู้นั้น (คาราวรรณ ใจคำป้อ, 2541, หน้า 94-95)

“บุคคลใดซึ่งไม่ให้ตัวอย่างปัสสาวะภายในระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ร้องขอตรวจพิสูจน์ตามมาตรา 28 (1) โดยปราศจากข้ออ้างที่มีเหตุผลเป็นความผิดตามกฎหมาย”

ความผิดฐานปฏิเสธไม่ยินยอมให้ตัวอย่างปัสสาวะตรวจพิสูจน์ตามมาตรา 28 (2) ข้างต้นนั้นเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาคือ จำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับ 5000 เหรียญ หรือทั้งจำและปรับ แต่ความผิดฐานเสพยาเสพติดให้โทษตามมาตรา 6 (b) นั้นไม่มีโทษทางอาญาแต่อย่างใด กล่าวคือ ให้ส่งตัวผู้ต้องสงสัยที่ผลการตรวจพิสูจน์ปรากฏว่าออกมาว่าเป็นผู้ติดยาเสพติดไปทำการบำบัดรักษาหรือนำไปฟื้นฟูทำสมรรถภาพ หรือทั้งบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยไม่นำไปลงโทษทางอาญาก็มีมาตรการทางกฎหมายในชื่อว่า “มาแล้วไม่ขับ” ถ้าฝ่าฝืนกระทำผิดมีโทษทางอาญาและทำงานเพื่อสาธารณะประโยชน์ด้วย

กรณีของสหพันธรัฐมาเลเซียซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านของไทยอีกประเทศหนึ่ง ที่มีกฎหมายใหม่ที่ให้อำนาจรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหามาเพื่อพิสูจน์ยาเสพติดในร่างกายผู้ต้องหาเช่นเดียวกับสาธารณรัฐสิงคโปร์ (คาราวรรณ ใจคำป้อ, 2541, หน้า 94-95)

สหพันธรัฐมาเลเซียมีกฎหมาย Laws of Malaysia 283 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดใช้บังคับเมื่อปี ค.ศ. 1983 โดยกฎหมายนี้บัญญัติให้อำนาจแก่ฝ่ายรัฐบังคับให้ผู้ต้องสงสัยตรวจพิสูจน์สารเสพติดเช่นกันกับกฎหมาย The misuse of Drug Act, 1973 ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ กล่าวคือใน Laws of Malaysia 283 มาตรา 3 (1) บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจควบคุมบุคคลใด ๆ ซึ่งมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นผู้ติดยาเสพติดและมาตรา 3 (2) บัญญัติให้บุคคล ซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามมาตรา 3 (1) ถูกควบคุมได้ภายใน 24 ชั่วโมง เพื่อวัตถุประสงค์ในการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติด และมาตรา 4 บัญญัติให้มีการตรวจพิสูจน์ได้ภายหลัง หากว่าการตรวจพิสูจน์ยังไม่กระทำภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่มีการควบคุมผู้ต้องสงสัย โดยบุคคลซึ่งต้องสงสัยดังกล่าวจะต้องให้การตรวจพิสูจน์ มิเช่นนั้นจะมีความผิดและถูกลงโทษ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 5 (2) ที่กำหนดโทษไว้

กฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการรวบรวมพยานหลักฐาน

1. หลักทั่วไปในการรวบรวมพยานหลักฐาน

มาตรา 4 บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

มาตรา 130 บัญญัติว่า “ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในทีใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย”

มาตรา 131 บัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามโซ่หาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา”

มาตรา 131/1 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้”

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่ง จำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้น แล้วแต่กรณี

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์ตามมาตรา นี้ ให้สั่งจ่ายจากงบประมาณตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานอัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี กำหนด โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

“มาตรา 132 เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของ หรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาด จำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้เกิดแก่กรณีข้างขึ้น

ในการตรวจตัวผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง หากผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาเป็นหญิง ให้จัดให้เจ้าพนักงานซึ่งเป็นหญิงหรือหญิงอื่นเป็นผู้ตรวจ ทั้งนี้ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาจะขออนุญาตบุคคลใดมาอยู่ร่วมในการตรวจนั้นด้วยก็ได้

(2) คั้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยคั้น

(3) หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำเป็นต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนได้ปฏิบัติตามหมาย

(4) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่คั้นพบหรือส่งมาดังกล่าวไว้ในอนุมาตรา (2) และ (3)”

2. อำนาจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน

อำนาจพนักงานสอบสวนที่จะกล่าวนี้เป็นอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานจากวัตถุพยาน อันไม่ใช่หลักฐานที่ได้มาจากถ้อยคำของบุคคล ซึ่งตามกฎหมายไทยพิจารณาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 132 (1) ดังนี้

2.1 อำนาจในการตรวจตัวหรือตรวจร่างกาย

การตรวจตัวหรือตรวจร่างกายมีวัตถุประสงค์ เพื่อดูร่องรอยที่ปรากฏอยู่บนเนื้อตัวร่างกายของบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานวัตถุหรือพยานเอกสาร ซึ่งอาจเป็นบาดแผล ร่องรอยต่าง ๆ คราบโลหิต คราบอสุจิ เส้นขน เส้นผม เส้นใย คราบดิน เขม่าดินปืน เป็นต้น ขึ้นอยู่ว่าต้องการดูขนาดรูปร่างลักษณะของสิ่งที่ปรากฏบนเนื้อตัวร่างกายว่าเป็นอย่างไร หรือต้องการทราบว่าคุณสมบัติที่ปรากฏบนเนื้อตัวร่างกายมีความหมายอย่างไร ดังนั้นการตรวจ จึงแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

ประเภทที่ 1 อำนาจในการตรวจตัวหรือตรวจร่างกายภายนอกร่างกาย หมายถึง การตรวจดูเนื้อตัวร่างกายภายนอกที่เห็นได้ด้วยตาเปล่า เช่น ตรวจร่องรอยบาดแผลที่ถูกทำร้าย หรือร่องรอยขีดข่วนเนื้อตัวร่างกายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย ดูร่องรอยบาดแผลที่ถูกยิง หรือการขอตัวอย่างเส้นผม เส้นขน น้ำลาย ของบุคคลที่กฎหมายอังกฤษเรียกว่า non-intimate sample (Police and Criminal Evidence Act 1984 section 65)

ประเภทที่ 2 อำนาจในการตรวจตัวภายในร่างกาย หมายถึง ตรวจหาพยานหลักวัตถุเอามาจากภายในร่างกายของผู้นั้น เช่น ลมหายใจ เพื่อพิสูจน์ปริมาณแอลกอฮอล์ ตรวจเลือด เพื่อหาปริมาณแอลกอฮอล์ หรือหาดีเอ็นเอ ตรวจของเหลว เช่น เชื้ออสุจิ เพื่อหาดีเอ็นเอ หรือที่กฎหมายอังกฤษเรียกว่า intimate sample เช่นนี้ เป็นต้น

ส่วนการตรวจสภาพจิตใจ เช่น นำตัวบุคคลเข้าเครื่องจับเท็จ กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ ถ้าบุคคลนั้นไม่ยินยอมแล้วก็ไม่อาจทำได้

อนึ่งการตรวจเช่นนั้น พนักงานสอบสวนจะทำการตรวจเองก็ได้ ถ้าการตรวจไม่มีข้อยุ่งยาก แต่ถ้าเป็นการตรวจเพื่อดูบาดแผล และบอกสาเหตุว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร บางครั้งเช่นคดีประทุษร้ายต่อชีวิต หรือกรณีความคิดเกี่ยวกับเพศ บางครั้งเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความรู้ทางนิติเวช หรือ สุนิตรีเวช การตรวจภายในก็ต้องให้แพทย์ทำการตรวจ หรือที่เราเรียกว่า การทำนิติเวชศาสตร์ (Forensic medicine) ซึ่งเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งของงานนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Science) ซึ่งต้องใช้บุคคลที่มีความรู้ทางด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะเรียกว่า พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243

“มาตรา 243 บัญญัติว่า ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความเชี่ยวชาญในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์หรือกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของผู้นั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีในการสอบสวน ใ้สอบสวนมูลฟ้องหรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลองหรือกิจการอย่างอื่น ๆ ”

การตรวจตัวหรือตรวจร่างกายบุคคลนั้นแบ่งออกเป็นบุคคลสองประเภท ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) อำนาจในการตรวจตัวหรือตรวจร่างกายผู้เสียหาย

การตรวจตัวหรือตรวจร่างกายผู้เสียหาย มีหลักอยู่ว่า ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายเท่านั้น ดังนั้นถ้าผู้เสียหายไม่ยินยอมพนักงานสอบสวนก็ไม่สามารถตรวจหาร่องรอย พยานวัตถุหรือพยานหลักฐานที่เนื้อตัวร่างกายภายนอกได้ การบังคับตรวจภายในร่างกายก็ยังไม่อาจทำได้ แม้ว่าพยานหลักฐานนั้นเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญในคดี เช่น คดีประทุษร้ายต่อเพศ ถ้าพนักงานสอบสวนชายหรือหญิงขอตรวจภายนอกร่างกายเพื่อร่องรอยการถูกระทุษร้ายเพื่อจะถ่ายภาพหรือบันทึกไว้ก็ไม่สามารถทำได้ หรือกรณีที่ต้องส่งตัวไปให้สุนิตรีแพทย์ตรวจภายใน ถ้าผู้เสียหายไม่ว่าเป็นหญิงหรือชายอาจไม่ต้องการให้แพทย์ตรวจเพราะอาย ทางฝ่ายเจ้าพนักงานก็ไม่สามารถทำได้ แม้ว่าจะเป็นคดีอาญาแผ่นดิน ซึ่งกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยก็ตาม พนักงานสอบสวนต้องใช้ความระมัดระวังและความสามารถในการเจรจา เพื่อขอความร่วมมือและยินยอมของผู้เสียหาย ซึ่งในกรณีเช่นนี้ก็เคยเกิดขึ้นแล้วในความเป็นจริง

นอกจากนี้กรณีที่ผู้เสียหายกล่าวหาผู้ต้องหาแต่ปฏิเสธที่จะให้พนักงานสอบสวนตรวจดูร่างกาย อาจเนื่องจากผู้กล่าวหาหมางใจความเท็จในคดีอาญา คือ กล่าวหาทั้งที่ไม่เป็นความจริง หรือกรณีกลั่นแกล้งผู้ต้องหา เช่นนี้ ผู้เสียหายมักจะปฏิเสธ ซึ่งถ้ากล่าวหาถึงหลักของการค้นหา

ความจริงแล้ว พนักงานสอบสวนน่าจะมีอำนาจตรวจร่างกายผู้อ้างว่า เป็นผู้เสียหายได้ แม้จะเป็น การก้าวล่วงเข้าไปในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวก็ตาม เพราะการคุ้มครองเสรีภาพส่วนบุคคลนั้น น่าจะมีขอบเขตในเรื่องของการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมส่วนรวม สิทธิ เสรีภาพส่วนบุคคลน่าจะอยู่ภายใต้หลักการของการปกป้องสังคม ทั้งนี้ต้องอยู่บนหลักการ ตรวจสอบการใช้อำนาจนั้น คือ หลักของการใช้ดุลพินิจ อันเป็นกรณีสมควรแก่เหตุของเจ้าพนักงาน ผู้รับผิดชอบคดีนั้น ๆ

(2) อำนาจในการตรวจตัวหรือตรวจร่างกายผู้ต้องหา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติไว้ว่า จะต้องได้รับความยินยอม จากตัวผู้ต้องหาแต่อย่างใด ดังนั้นในการตรวจตัวหรือตรวจร่างกายผู้ต้องหาแต่เพียงภายนอกร่างกาย นั้นกระทำได้ทันทีโดยไม่ต้องให้ผู้ต้องหายินยอม

อำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะตรวจตัวหรือตรวจร่างกายผู้ต้องหาได้นั้นสามารถ กระทำได้เลย ไม่ต้องอาศัยความยินยอมของผู้ต้องหา แต่เรื่องการตรวจร่างกายของผู้ต้องหาที่ต้องอยู่ บนหลักความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ด้วย

“มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ย่อม ได้รับความคุ้มครอง

ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

ดังนั้นนักกฎหมายไทยหลายท่านจึงค่อนข้างที่จะตีความกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ค่อนข้างจะเคร่งครัด คือ ถ้า นอกจากการพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ ลายเท้าแล้ว พนักงานสอบสวนไม่สามารถทำอย่างอื่นได้อีก เช่น การแสวงหาพยานหลักฐาน โดยผู้ต้องหาคัดลอกลายมือเพื่อเปรียบเทียบกับเอกสารของกลาง หรือ การให้ผู้ต้องหาให้ความร่วมมือในการให้ตัวอย่างของเหลว หรือเจาะเอาตัวอย่างเลือดของ ผู้ต้องหา เพื่อตรวจพิสูจน์หาดีเอ็นเอ

ปัญหาจึงอยู่ที่ว่า การตรวจตัวผู้ต้องหานั้นจะทำได้โดยวิธีใด ในหลักการเรื่องการ ตรวจตัวหรือตรวจร่างกายตามมาตรานี้ วัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายคงเป็นเรื่องการ ตรวจตัวหรือตรวจร่างกาย (Examine) เพื่อพบวัตถุพยานหรือข้อความที่ปรากฏบนเนื้อตัวร่างกาย ของผู้ต้องหาเท่านั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องการค้น (Search) ซึ่งการค้นแน่นอนต้องถูกเนื้อตัวร่างกายของ ผู้ต้องหา แต่การตรวจตัวหรือตรวจร่างกายอาจไม่มีการถูกเนื้อตัวเลยก็ได้ แม้กระนั้นก็ตามวิธีการ ตรวจตัวหรือตรวจร่างกาย ก็คงจะใช้วิธีการที่เกินเลยไปกว่าการค้นไม่ได้ ดังนั้นการตรวจก็ต้องทำ

โดยสุภาพ ถ้าค้นผู้หนึ่งต้องให้ผู้หนึ่งอื่นเป็นผู้ค้นตามที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85

“มาตรา 85 บัญญัติว่า เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับไว้มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหาและยึดสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจใช้เป็นยานหลักฐานได้

การค้นนั้นจักต้องทำโดยสุภาพ ถ้าค้นผู้หนึ่งต้องให้ผู้หนึ่งอื่นเป็นผู้ค้น...”

ถ้าพนักงานสอบสวนทำเกินเลย หรือเกินกว่าเหตุ อาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องความผิดเกี่ยวกับเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ หรือความผิดต่อร่างกาย หรือ เสรีภาพ

2.2 อำนาจในการตรวจสิ่งของ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้บัญญัติความหมายคำว่า “สิ่งของ” ไว้ใน มาตรา 2 (18) หมายความว่า สัมหาริมทรัพย์ใดซึ่งอาจใช้เป็นยานหลักฐานในคดีอาญาได้ ให้รวมทั้งจดหมาย โทรเลขและเอกสารอย่างอื่น ๆ ”

คำว่า สัมหาริมทรัพย์นั้นพึงเข้าใจว่า เป็นสัมหาริมทรัพย์ที่มีเจ้าของ เพราะว่าถ้าไม่มีเจ้าของก็ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายให้ต้องมีอำนาจ เพราะโดยหลักแล้ว การให้อำนาจตามกฎหมายไว้นั้นก็เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลที่เป็นเจ้าของ ดังนั้น สิ่งของนั้นต้องมีเจ้าของ กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ว่า สิ่งของใดที่จะตรวจดูได้ และการตรวจดูนั้น ต้องได้รับความยินยอมหรือไม่ และสิ่งของนั้นจำกัดประเภทหรือขนาดหรือไม่ เพราะว่าถ้าเป็นของใช้ส่วนตัวจริง ๆ เช่น กระเป๋าเสื้อผ้า และการตรวจเสื้อผ้าที่บุคคลสวมใส่อยู่เพื่อหาร่องรอย คราบโลหิต คราบอสุจิ หรือร่องรอยอื่น ๆ เช่นนี้เป็นการตรวจสิ่งของนั่นเอง แม้กระทั่งรถยนต์ ในความหมายของเรื่องนี้ก็จะต้องเป็นเรื่องการตรวจดู (Examine) เท่านั้นไม่ใช่เป็นการค้น (Search) ดังนั้นหลักการตรวจดูต้องไม่เกินกว่ากรณีของการค้นในที่สาธารณะ ตามมาตรา 99 และมาตรา 100 การตรวจสิ่งของในความหมายของมาตรานี้ เป็นเรื่องการตรวจดูสิ่งของ เพื่อให้ได้พบร่องรอยยานหลักฐาน เพื่อเป็นพยานวัตถุหรือพยานเอกสาร น่าจะหมายความรวมถึงการพบพยานหลักฐานในลักษณะของสิ่งของสองสิ่งสัมผัสกันแล้วเกิดร่องรอยตามกฎ Locard ของ ดร. Edmond Locard ที่กล่าวว่า “เมื่อวัตถุ 2 ชิ้นสัมผัสกัน จะมีการแลกเปลี่ยนพยานหลักฐาน ซึ่งกันและกันเกิดขึ้น” ด้วย

สำหรับสิ่งของที่พนักงานสอบสวนสามารถตรวจดูได้ คือ จดหมายหรือโทรเลข หรือเอกสารอย่างอื่น กรณีเช่นนี้เป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของเป็นอย่างมาก เพราะถ้าไม่มีอำนาจกระทำได้อาจมีความผิดฐานกระทำการเพื่อล่วงรู้ความลับของบุคคลอื่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 322 ซึ่งถ้าไม่ใช่พนักงานสอบสวนจะทำเช่นนั้นไม่ได้ ถ้าจะต้องทำตามหลักของประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการค้น ซึ่งจะต้องขออนุญาตต่อศาลก่อนจึงจะทำการค้นได้ตามมาตรา 105

“มาตรา 105 บัญญัติว่า จดหมาย ไปรษณียบัตร โทรเลข สิ่งพิมพ์หรือเอกสารอื่น ซึ่งส่งทางไปรษณีย์และโทรเลข จากหรือถึงผู้ต้องหาหรือจำเลย และยังมีได้ส่ง ถ้าเจ้าหน้าที่ต้องการเพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวน ได้สวนมูลฟ้อง พิจารณาหรือการกระทำอย่างอื่นตามประมวลกฎหมายนี้ให้ขอคำสั่งจากศาลถึงเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์โทรเลขให้ส่งเอกสารนั้นมา”

“สถานที่เกิดเหตุ” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษ ก็คือ “Crime Scene” หมายถึง สถานที่ที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้น และอาจจะหาวัตถุพยานได้ด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้ที่ไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุสามารถอ่านสภาพของสถานที่เกิดเหตุออกมาได้ว่า ใครควรจะเป็นผู้กระทำความผิด ทำอย่างไร ด้วยวิธีการใด เมื่อเวลาใด และประสงค์ต่ออะไร หรือหมายความถึง สถานที่ที่มีเหตุการณ์ไม่ปกติที่เกี่ยวข้องกับคดีที่เกิดขึ้น หรือน่าเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแต่ได้ถูกปกปิดเอาไว้ หรือหมายความถึง สถานที่ใด ๆ ก็ตามที่สามารถที่จะค้นพบวัตถุพยานจากการก่ออาชญากรรม (กรมตำรวจ, 2541, หน้า 15)

นอกจากนี้ Dempsey ยังให้ความหมายไว้อย่างน่าสนใจว่า หมายความถึง สถานที่ที่อาชญากรรมได้เกิดขึ้น สถานที่ที่ใกล้ชิดที่เกิดเหตุ รวมถึงทางเข้าและทางออก และสถานที่ซึ่งพยานหลักฐานอาจถูกพบ สถานที่ที่ขยายออกไปจากพื้นที่ที่เกิดเหตุจริง ที่ซึ่งอาชญากรรมได้เกิดขึ้นไปจนถึงพื้นที่ที่ผู้ต้องสงสัยได้หนีไปหรือสถานที่ที่ผู้ต้องสงสัยได้ทิ้งหลักฐานไว้ ความเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า ความหมายของ Dempsey (2003) เป็นความหมายที่กว้างและสมบูรณ์ที่สุด

ดังนั้นการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุในความหมายอย่างกว้างขวาง ไม่ใช่เพียงสถานที่เกิดเหตุ ความผิดได้เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ให้ความหมายรวมถึงสถานที่ที่ผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาหลบหนีไป หรือที่ทิ้งพยานหลักฐานไว้ ดังนั้นถ้าเป็นสถานที่ที่ผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาหลบหนีไป หรือที่ทิ้งพยานหลักฐานไว้ พนักงานสอบสวนที่จะตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเช่นนั้นก็ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาลตามหลักทั่วไป

วิธีป้องกันสถานที่เกิดเหตุ

1. กรณีสถานที่เกิดเหตุอยู่ในอาคาร ในบ้าน หรือในห้องนอน ทำการกั้นพื้นที่สถานที่เกิดเหตุ
2. กรณีสถานที่เกิดเหตุอยู่นอกอาคาร เช่น บนทางเดิน บนถนน บริเวณสวนสาธารณะ ให้ทำการกั้นพื้นที่รอบ ๆ สถานที่นั้นด้วยแถบกั้นสถานที่เกิดเหตุ
3. ห้ามบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือไม่มีหน้าที่เข้าไปในสถานที่เกิดเหตุ
4. กรณีพบผู้บาดเจ็บในสถานที่เกิดเหตุ ต้องนำตัวส่งโรงพยาบาล

5. กรณีพบศพในสถานที่เกิดเหตุให้รักษาสภาพเดิมของศพ ห้ามเคลื่อนย้ายหรือเปลี่ยนแปลงสภาพศพจนกว่าจะได้รับการตรวจสภาพศพ โดยละเอียดจากแพทย์นิติเวชผู้ชำนาญในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ

6. กรณีพบอาวุธในสถานที่เกิดเหตุ ต้องไม่จับต้อง หรือจับต้องอย่างระมัดระวังสวมถุงมือทุกครั้ง เพื่อป้องกันการปนเปื้อนวัตถุพยาน

พยานวัตถุที่พบในสถานที่เกิดเหตุอาจบ่งบอกถึงข้อเท็จจริง 3 ประการดังนี้ (อรรถพล แซ่มสุวรรณวงศ์, 2544, หน้า 65-67)

1. พยานวัตถุที่บ่งชี้ว่า มีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้ว (Corpus delecti evidence) เป็นพยานวัตถุประเภทแรกที่เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องค้นหาให้พบก่อนที่จะเชื่อว่าเกิดการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้ว (Body of crime) ก่อนที่จะดำเนินการอย่างอื่นต่อไป ถ้าเป็นคดีฆาตกรรม หากยังไม่พบศพหรือชิ้นส่วนศพก็ยังไม่อาจเชื่อว่าเกิดการฆาตกรรมขึ้น เมื่อพบศพแล้วก็ต้องพิจารณาให้ดีว่าเป็นการฆาตกรรมหรืออุบัติเหตุ หรือเป็นการฆ่าตัวตาย หรือมีการอำพรางในการตายอย่างไรหรือไม่ ซึ่งก็เกิดปัญหาเกี่ยวกับการสอบสวนมาแล้ว เช่นกรณีการอำพรางว่าสองแม่ลูกตระกูลศรีธนะขัณฑ์ ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ ทั้งที่ความจริงเป็นการฆาตกรรม หรือ กรณีของนายห้างทอง ธรรมวัฒนะ ถึงแก่ความตายก็ยังไม่สามารถยืนยันได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่าเป็นการฆาตกรรมหรือฆ่าตัวตาย

2. พยานวัตถุที่บ่งชี้ว่าคนร้ายทำผิดโดยวิธีใด (Modus operandi evidence) พยานวัตถุจำพวกที่บอกให้รู้ถึงวิธีการที่คนร้ายใช้ในการกระทำผิด เช่น ร่องรอยการจัดแยะในคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ว่าใส่อุปกรณ์อะไร ทั้งร่องรอยหรือวัตถุอะไรไว้บ้าง หรือภาษาทางพนักงานสอบสวนเรียกว่า “แผนประทุษกรรมของคนร้ายนั่นเอง” ซึ่งถ้ามีในประวัติของเจ้าพนักงานก็จะทราบได้ทันทีว่าผู้ต้องสงสัยนั้น คือ ใคร

หรือกรณีการฆาตกรรมโดยการใช้อาวุธปืน ประเภทของอาวุธที่ใช้เป็นปืนพกสั้น ปืนยาว หรือ ปืนประเภททอโตเมติก ปืนที่ใช้ในราชการ วิธีการยิง เช่นนี้ ก็พอจะทราบกลุ่มบุคคลที่ต้องสงสัยได้

3. พยานวัตถุที่บ่งชี้ว่าคนร้ายคือใคร (Associative evidence) เป็นพยานที่ต้องให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะจะเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ว่า คนร้ายนั้นเป็นใคร แยกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 สิ่งที่คนร้ายทิ้งไว้ในที่เกิดเหตุ อันได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ที่คนร้ายใช้ในการกระทำผิด เช่น อาวุธ หัวกระสุน ปลอกกระสุน เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ตลอดจนลายนิ้วมือที่เห็นด้วยตาเปล่า หรือลายนิ้วมือแฝง ลายมือ ลายเท้า ที่ตัวผู้เสียหาย พยานวัตถุที่สำคัญ จะติดตัวผู้เสียหาย เช่น คราบสูกิจ เส้นผม เส้นขน ร่องรอยบาดแผล ก่อนที่จะสรุปได้ว่าเกิดเหตุขึ้นจริง

หรือไม่ แต่เส้นผม เส้นขน คราบอสุจิ โลหิต เหล่านี้จะต้องพิสูจน์ให้ได้ด้วยหลักทางวิทยาศาสตร์ ที่เรียกว่า ทางนิติวิทยาศาสตร์

3.2 สิ่งที่คนร้ายนำไปจากที่เกิดเหตุ ได้แก่ ทรัพย์สินที่คนร้ายนำไปจากที่เกิดเหตุ ร่องรอยบาดแผลที่เนื้อตัวร่างกายของคนร้าย เส้นขน เส้นผม โลหิตของผู้เสียหายที่ติดไปกับเนื้อตัวร่างกาย หรือเสื้อผ้าของคนร้ายเป็นต้น ซึ่งบางครั้งต้องใช้วิธีทางนิติวิทยาศาสตร์

การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ นั้น พนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องปฏิบัติตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 2 บทที่ 4 การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ และการนำชี้สถานที่เกิดเหตุ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

พนักงานสอบสวนต้องไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุโดยเร็วและควรไปตรวจซ้ำในระยะเวลาเดียวกันกับระยะเวลาที่เกิดเหตุอีกครั้งเพื่อตรวจสอบสภาพความเป็นจริงของดินฟ้าอากาศตลอดจน ความเคลื่อนไหวของบุคคล ในบริเวณที่เกิดเหตุ (ข้อสังเกตการตรวจซ้ำในช่วงเวลาเดียวกันในแต่ละวันย่อมจะพิจารณาได้แต่เพียงสภาพภูมิอากาศเท่านั้น แต่พยานหลักฐานอื่น โดยเฉพาะที่เกิดในเคหะสถานนั้นย่อมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแล้ว)

เมื่อแรกไปถึงที่เกิดเหตุต้องปิดกั้นบริเวณที่เกิดเหตุจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจเฝ้าดูและป้องกันไม่ให้บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวซึ่งจะทำให้ร่องรอยพยานหลักฐานต่าง ๆ ถูกทำลายได้

ถ้าจำเป็นจะต้องทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุให้พนักงานสอบสวนต้องทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเอง แต่คดีสำคัญซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นว่ามีย่องรอยหรือหลักฐานซึ่งต้องใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ และจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐาน วิทยาการภาค วิทยาการจังหวัด ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการพิเศษฝ่ายต่าง ๆ ไปร่วมทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุกับพนักงานสอบสวนในคดี ดังต่อไปนี้

1. คดีความผิดต่อชีวิต
2. คดีฆ่าตัวตายแต่มีพฤติการณ์น่าสงสัยว่าอาจถูกผู้อื่นฆ่าตาย
3. คดีความผิดฐานลักทรัพย์และมีร่องรอยในที่เกิดเหตุ
4. คดีความผิดฐานชิงทรัพย์และมีคนตาย
5. คดีความผิดฐานปล้นทรัพย์
6. คดีวางเพลิงหรือเพลิงไหม้โดยไม่ทราบสาเหตุ
7. คดีอุบัติเหตุรถชนแล้วขับรถหนี รถชนแล้วตัวคนขับรถหนี หรือรถชนมีคนตายที่เป็น

ปัญหา

8. คดีที่มีปัญหาหรือคดีสำคัญอื่น ๆ ที่มีร่องรอยหรือหลักฐานในที่เกิดเหตุ

สำหรับคดีที่เกิดขึ้นนอกเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร ในการที่พนักงานสอบสวนจะขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานให้พนักงานสอบสวนพิจารณาในแง่ความสำคัญของคดี ร่องรอยพยานหลักฐานในสถานที่เกิดเหตุ การสืบเปลื้องค่าใช้จ่าย ตลอดจนระยะทางการติดต่อระหว่างกัน ความสะดวกในการคมนาคมเป็นมูลฐาน เพราะอำนาจและหน้าที่ของพนักงานสอบสวนก็มีอยู่แล้วตามกฎหมาย (เป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวน กล่าวคือ ถ้าไม่เรียกผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการพิเศษพนักงานสอบสวนก็มีอำนาจทำได้ด้วยตนเองอยู่แล้ว)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาของการรวบรวมพยานหลักฐานในส่วนของ การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุมีปัญหาเกิดขึ้นมากมาย เช่น การมุงดู การที่เจ้าพนักงานมาซึ่งที่เกิดเหตุช้า มีการเปลี่ยนแปลงสถานที่เกิดเหตุโดยตั้งใจของคนร้าย หรือโดยความตั้งใจของเจ้าพนักงานโดยมิชอบ เช่น การวิสามัญฆาตกรรม หรือ โดยทุจริตเพื่อช่วยผู้กระทำความผิดเป็นต้น หรือเจ้าพนักงานทำลายหลักฐานโดยไม่ตั้งใจ

2.3 อำนาจอื่นในการรวบรวมพยานหลักฐาน

2.3.1 การถ่ายภาพ ทำแผนที่หรือภาพวาด ภาพจำลอง

เพื่อเป็นการรวบรวมไว้เป็นพยานวัตถุในการนำสืบพยานในการพิจารณาคดีชั้นศาล หรือเอาไว้เป็นข้อมูลในการสืบสวนสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด ดังนั้นการทำเรื่องดังกล่าวของเจ้าพนักงานสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทำประกอบการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งการปฏิบัติกระทำตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 2 บทที่ 4 การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุและการนำชี้สถานที่เกิดเหตุสรุปได้ดังนี้

การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุเป็นวิทยาการตำรวจในแขนงหนึ่ง ซึ่งพนักงานสอบสวนจำเป็นจะต้องให้ความสนใจและมีความละเอียดรอบคอบในการดำเนินการ นอกจากนี้จะต้องกระทำด้วยความเป็นกลางและมีผู้รู้เห็นยืนยันการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวน ให้ทำภาพถ่ายแผนที่หรือภาพวาดภาพจำลอง กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลาย เพื่อให้ได้เห็นสภาพของสถานที่เกิดเหตุทั้งในวงกว้างและเฉพาะจุด และเส้นทางเข้าออกของสถานที่เกิดเหตุ นั้น หรือของผู้กระทำความผิด หรือคันหาวัตถุพยาน หรือพยานบุคคล และทำแผนที่ที่เกิดเหตุตลอดจนบริเวณติดต่อถ้าพบสิ่งที่จะใช้เป็นหลักฐานในคดีหรือพยานบุคคลที่ตรงไหนให้มีปรากฏในแผนที่นั้นให้ชัด การถ่ายภาพของสถานที่เกิดเหตุต้องถ่ายจากด้านนอกครอบคลุมพื้นที่แล้วถ่ายตรงบริเวณที่เกิดเหตุจุดที่เกิดเหตุ และถ่ายหรือบริเวณที่พบร่องรอยพยานหลักฐานต่าง ๆ ก่อนที่จะหีบจับเก็บวัตถุต่าง ๆ จัดการบันทึกการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุแผนที่เกิดเหตุต่อหน้าบุคคลที่รู้เห็นในการตรวจพบและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานแล้วให้ร่วมลงชื่อไว้

แต่ถ้าเป็นคดีเล็กน้อยเช่นคดีหุโทษหรือคดีไม่มีมูลอันจะต้องไปตรวจสถานที่เกิดเหตุ ซึ่งพนักงานสอบสวนเห็นว่าไม่มีปัญหาใดที่จะต้องไปตรวจสถานที่และทำแผนที่ก็ให้บันทึกเหตุผลที่ไม่ไปรวมไว้ในสำนวน

2.3.2 พิมพ์ลายนิ้วมือลายมือหรือลายเท้า

เป็นการรวบรวมพยานวัตถุอย่างหนึ่ง เพื่อตรวจสอบกับลายพิมพ์นิ้วมือที่ปรากฏในสถานที่เกิดเหตุ หรือตรวจกับลายพิมพ์นิ้วมือในทะเบียนประวัติอาชญากรของกองพิสูจน์หลักฐานและกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานวิทยาการตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นนักวิทยาศาสตร์มีประจำอยู่ทั่วประเทศ แต่มีปัญหาในเรื่องการจัดการการบริหารในทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะกำลังคนไม่สอดคล้องกับงาน อีกทั้งค่าตอบแทนต่ำ ขาดขวัญกำลังใจ

2.3.3 บันทึกรายละเอียดทั้งหลาย

การทำบันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะทำให้คดีแจ่มกระจ่างดังที่ผู้วิจัยยืนยันว่า มาตรา 132 นี้เป็นเรื่องการรวบรวมพยานวัตถุเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นบันทึกในที่นี้ไม่ใช่บันทึกถ้อยคำบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายผู้ต้องหาหรือพยานบุคคล หรือไม่ใช่บันทึกที่จัดทำขึ้นโดยบุคคลอื่น บันทึกนี้เป็นบันทึกของพนักงานสืบสวนหรือของพนักงานสอบสวนเท่านั้น เช่น บันทึกการตรวจสถานที่เกิดเหตุบันทึกประกอบแผนที่ที่เกิดเหตุ บันทึกรายละเอียดของภาพถ่าย ภาพจำลองดังที่ปรากฏในระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับกบคดีได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องถามไว้ในลักษณะที่ 2 บทที่ 4

3. อำนาจของพนักงานสอบสวนตามกฎหมายพิเศษ

ประเทศไทยมีกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญามีอำนาจนอกเหนือจากอำนาจที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (1) เรื่องการตรวจหาพยานวัตถุที่ไม่ได้เป็นพยานหลักฐานอันเป็นถ้อยคำของบุคคลตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติขนส่งทางบก พ.ศ. 2522

3.1 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 13 (7) บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ (7) ปฏิบัติการอื่นตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย”

และมาตรา 58/1 วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 หรือประเภท 5 อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะ ให้พนักงานฝ่าย

ปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจตรวจ หรือทดสอบ หรือสั่งให้การตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นมียาเสพติดให้โทษดังกล่าวอยู่ในร่างกายหรือไม่” ซึ่งได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการทำอำนาจเจ้าหน้าที่ตรวจของเหลวปัสสาวะ โดยมีประกาศของปลัดกระทรวงสาธารณสุขในฐานะประธานคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษออกมาให้เจ้าหน้าที่ทำการตรวจปัสสาวะ จากผู้รับการตรวจ โดยอำนาจตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เป็นประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดมียาเสพติดให้โทษอยู่ในร่างกายหรือไม่ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษสามารถใช้อำนาจในการตรวจหรือทดสอบดังกล่าว ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเสพยาเสพติดให้โทษ ซึ่งจะทำให้การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ประกาศนี้ออกมาโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 13 (7) และมาตรา 58 / 1 วรคสาม แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 เป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

โดยตามความในมาตรา 58 / 1 “ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 หรือประเภท 5 อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะ ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจตรวจ หรือทดสอบ หรือสั่งให้การตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นมียาเสพติดให้โทษดังกล่าวอยู่ในร่างกายหรือไม่

พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ตำแหน่งใด ระดับใด หรือชั้นยศใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายนั้น

วิธีการตรวจหรือการทดสอบตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ ในประกาศดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการเกี่ยวกับการแสดงความบริสุทธิ์ของพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ และมาตรการเกี่ยวกับการห้ามเปิดเผยผลการตรวจหรือ

ทดสอบแก่ผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้อง ในกรณีที่ปรากฏผลเบื้องต้นเป็นที่สงสัยว่ามียาเสพติดให้โทษอยู่ในร่างกาย จนกว่าจะได้มีการตรวจยืนยันผลเป็นที่แน่นอนแล้ว”

การตรวจหรือทดสอบหาเสพติดให้โทษให้ตรวจหรือทดสอบจากปัสสาวะของผู้รับการตรวจหรือทดสอบ โดยปฏิบัติตามวิธีการตรวจหรือทดสอบของชุดน้ำยาตรวจสอบหรือเครื่องมือแต่ละชนิดในการตรวจหรือทดสอบหาเสพติดให้โทษ เมื่ออ่านผลแล้วให้แจ้งผลการตรวจหรือทดสอบแก่ผู้รับการตรวจหรือทดสอบ โดยห้ามเปิดเผยผลการตรวจหรือทดสอบแก่ผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้อง และให้เก็บรักษาผลการตรวจหรือทดสอบไว้เป็นเอกสารลับ นอกจากนี้ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ต่อการตรวจหรือทดสอบหาเสพติดให้โทษในร่างกายให้ผู้มีอำนาจตรวจหรือทดสอบ สั่งให้ผู้ที่มีเหตุอันควรเชื่อว่า เสพยาเสพติดให้โทษไปรับการตรวจหรือทดสอบหาเสพติดให้โทษภายใต้การกำกับดูแลของผู้มีอำนาจตรวจหรือทดสอบดังกล่าว ทั้งนี้ภายในระยะเวลาและสถานที่ที่กำหนดในคำสั่ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความเป็นธรรมตามควรแก่กรณี ประกาศให้ใช้ในวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2546 โดยปลัดกระทรวงสาธารณสุขในฐานะประธานกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ

3.2 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522

ในส่วนที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวนตรวจร่างกายของผู้ขับขี่ไว้ในมาตรา 142 โดยบัญญัติว่า เจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสั่งให้ผู้ขับขี่หยุดรถในเมื่อ

- (1) รถนั้นมีสภาพไม่ถูกต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6
- (2) เห็นว่าผู้ขับขี่หรือบุคคลใดในรถนั้น ได้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทแห่ง

พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นเกี่ยวกับรถนั้นนั้น

ในกรณีที่เจ้าพนักงานจราจรพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าผู้ขับขี่ฝ่าฝืนมาตรา 43 (1) หรือ (2)

“มาตรา 43 บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ขับขี่รถ

- (1) ในขณะที่หย่อนความสามารถในอันที่จะขับ
- (2) ในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น”

การให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่สั่งให้มีการทดสอบผู้ขับขี่ดังกล่าว ว่าหย่อนความสามารถในอันที่จะขับหรือเมาสุราหรือเมาของอย่างอื่นหรือไม่

ในกรณีที่ผู้ขับขี่ตามวรรค 2 ไม่ยอมให้ทดสอบให้เจ้าพนักงานจราจรพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจกักตัวผู้นั้นไว้ดำเนินการทดสอบได้ภายในระยะเวลาเท่าที่

จำเป็นแห่งกรณี เพื่อให้การทดสอบเสร็จสิ้นไปโดยเร็วและเมื่อผู้นั้นยอมให้ทดสอบแล้วหากผลการทดสอบปรากฏว่าไม่ได้ฝ่าฝืนมาตรา 43 (1) หรือ (2) ก็ให้ปล่อยตัวไปทันที

การทดสอบตามมาตรานี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ต่อมา มีประกาศกระทรวงฉบับที่ 16 ออกมาเพื่อกำหนดวิธีการทดสอบประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2537 โดยมีสาระสำคัญให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวนมีอำนาจตรวจปริมาณแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่โดยวิธีการตามลำดับก่อนหลังเรียงตามลำดับคือ

- (1) ตรวจวัดจากลมหายใจ
- (2) ตรวจวัดจากปัสสาวะ
- (3) ตรวจวัดจากเลือด

จะเห็นได้ว่า เจ้าพนักงานจราจรพนักงานสอบสวนมีอำนาจมากกว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์และถ้าขัดแย้งสามารถกักตัวไว้เพื่อตรวจได้

3.3 พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522

ได้มีประกาศของกรมการขนส่งทางบกเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2540 โดยอธิบดีกรมการขนส่งทางบก โดยอ้างอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติขนส่งทางบก พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติขนส่งทางบก (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2535 มาตรา 102 ทวิวรรค 2 ในประกาศข้อ 2 กำหนดการตรวจหรือทดสอบสารอันเกิดจากการเสพสุรา หมายความว่า การตรวจหรือทดสอบหาระดับหรือปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือด ผู้มีอำนาจตรวจคือเจ้าพนักงานขนส่งในส่วนกลางและสำนักงานขนส่งจังหวัด หรือสำนักงานขนส่งสาขาจังหวัด ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ รองสารวัตรขึ้นไปในเขตท้องที่ การตรวจนั้นใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการตรวจหรือทดสอบให้ใช้เครื่องตรวจระดับแอลกอฮอล์ในเลือดโดยวิธีเป่าลมหายใจ(Breath Analyzer Test) และสามารถอ่านค่าของแอลกอฮอล์ในเลือดเป็นมิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ส่วนผลการตรวจระดับเกณฑ์มาตรฐานของแอลกอฮอล์ที่ยอมให้มีในเลือดในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ประจำรถต้องไม่เกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ดังนั้นเมื่อตรวจสอบตามวิธีการในข้อ 4 (2) แล้วอ่านค่าของแอลกอฮอล์ในเลือดเกินกว่า 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ถือว่าผู้รับการตรวจเป็นผู้เสพสุรา

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการแสวงหา พยานหลักฐาน

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการแสวงหาพยานหลักฐาน จะเห็นได้ว่า กฎหมายไทยได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งงานสอบสวนเป็นงานที่ต้องใช้ความละเอียดรอบคอบและความสามารถของพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของงานอำนวยความยุติธรรมทางอาญา ที่จะต้องทำการสอบสวนทั้งฝ่ายผู้เสียหาย ผู้ถูกกล่าวหา พยาน รวบรวมพยานหลักฐาน ที่ได้มาจากที่เกิดเหตุ ฝ่ายสืบสวน ฝ่ายปราบปราม เป็นต้น

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์จึงได้ทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวกับอำนาจในการสืบสวนสอบสวนของเจ้าพนักงานสอบสวนของไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนากฎหมายภายในของประเทศไทยเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานสอบสวน ให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของสากล โดยแบ่งหัวข้อวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ปัญหาการใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1

ส่วนที่ 2 ปัญหาการที่ผู้ต้องหาไม่ให้ความยินยอมในการตรวจพิสูจน์หลักฐาน ซึ่งแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

ปัญหาการใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1

จากการศึกษาพบว่า การรับฟังและพิจารณาพยานหลักฐานจะมีความน่าเชื่อถือเพียงใดนั้น ถือเป็นเรื่องที่ยาก เพราะจะต้องอาศัยประสบการณ์ ความรู้ความชำนาญ และจะต้องฝึกฝนบนพื้นฐานของหลักวิชาการประกอบกัน ซึ่งพนักงานสอบสวนต้องมีความชำนาญการ อย่างไรก็ตามเนื่องจากในปัจจุบันยังพบว่า ความรู้ความชำนาญของพนักงานสอบสวนในการรับฟังและพิจารณาพยานหลักฐาน ยังถือว่าเป็นปัญหาและยังไม่เป็นที่ยอมรับแก่ทั้งผู้เสียหาย ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา ดังนั้นการที่มาตรา 131 กำหนดให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่จะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา ย่อม

เป็นการเปิดช่องว่างให้พนักงานสอบสวนสามารถใช้ดุลพินิจในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาและผู้เสียหายมากเกินไป ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการที่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่ได้รับความธรรม

การสอบสวนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วพบว่า ถือเป็นหัวใจหลักหรือกระบวนการก่อนการฟ้องร้องคดี หากไม่มีกระบวนการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบแล้วก็จะถือเป็นการสอบสวนไม่ชอบ และเมื่อทำการสอบสวนไม่ชอบ ก็จะทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้องคดีไปด้วย ในทางตรงกันข้ามหากมีการสอบสวนคดีโดยชอบแล้ว พนักงานอัยการย่อมสามารถใช้ดุลพินิจในการนำพยานหลักฐานต่าง ๆ เข้าสืบต่อศาลได้โดยไม่ต้องผ่านการสอบสวนของตำรวจมาก่อนก็ได้ โดยเฉพาะในปัจจุบัน มีกฎหมายอัยการฉบับใหม่ที่เพิ่งประกาศใช้ในฐานะองค์กรตามรัฐธรรมนูญ สามารถใช้อำนาจออกหมายเรียกและทำการซักถามในลักษณะเดียวกับการสอบสวนคดีอาญาได้เอง กรณีนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ตำรวจเองจะต้องหันกลับมาพิจารณาตัวเองว่ากระบวนการที่เราปฏิบัติหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เป็นที่ยอมรับของสังคมทั้งในด้านประชาชนที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมและในด้านประชาชนที่ถูกตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาได้เพียงใด

หากว่าการปฏิบัติหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาเพื่อการอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนไม่สามารถทำให้ประชาชนและสังคมยอมรับ องค์กรตำรวจซึ่งอยู่ในสภาวะจุดเปลี่ยนผ่านในปัจจุบันที่กำลังเข้าสู่ยุคประชาคมอาเซียน และยุคข้อมูลข่าวสาร ก็จะต้องถูกปรับเปลี่ยนอย่างชนิดพลิกกระดานอย่างแน่นอน

ในด้านการสืบสวนสอบสวนนั้น กรมตำรวจในอดีตได้เคยมีบันทึกสั่งการไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 แล้วให้พนักงานสอบสวนทำการรวบรวมพยานหลักฐานให้ชัดเจนก่อนทำออกหมายเรียกตัวผู้ใดมาแจ้งข้อกล่าวหาและหากทำการสืบสวนสอบสวนอย่างสมบูรณ์แล้วเห็นว่า เขาไม่ได้กระทำความผิดเลยก็ให้มีคำสั่งไม่ฟ้องไปได้เลย โดยไม่ต้องแจ้งข้อกล่าวหาและควบคุมตัวผู้นั้นแต่ประการใด ซึ่งในเรื่องการสืบสวนสอบสวน จับกุม ก็มีกรำจับไม่ว่าจะเป็นระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีหรือ คำสั่งของตำรวจอีกหลายครั้ง ให้ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้ ข้อเท็จจริงให้ครบถ้วนรอบด้านก่อนจึงค่อยมีความเห็นทางคดี โดยระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีก็ระบุไว้ชัดเจนว่าตำรวจจะต้องทำการสืบสวนและจับกุมผู้กระทำความผิดที่แท้จริงให้ได้ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและยับยั้งการเลียนแบบมิให้ผู้อื่นกระทำความผิดซ้ำในลักษณะเดียวกันอีกต่อไป การจับผิดตัว หรือจับแพะจึงเป็นการสร้างภาระให้กระบวนการยุติธรรมและเป็นการทำร้ายองค์กรตำรวจโดยตรง ดังที่เราเห็นมาหลายกรณี เช่น กรณีของ เซอร์รี่เอนด์ ดันแคน หรือ กรณีของนายสมชาย พ้อคำเนื้อหมู่ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดรวมถึงกรณีจ้างวานฆ่าที่มีการ

จับกุมนายทหารชั้นผู้ใหญ่อันสืบเนื่องมาจากการขัดท้อของผู้ต้องหาด้วยกัน โดยไม่มีการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของคำขัดท้อดังกล่าวก่อนจับกุม เป็นเหตุให้มีการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และศาลได้มีคำสั่งให้จ่ายเงินค่าเสียหายให้แก่นายทหารดังกล่าวเป็นเงินกว่า 30 ล้านบาท จึงจะเห็นได้ว่าการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของตำรวจซึ่งแท้จริงก็ได้กำหนดขึ้นตามหลักกฎหมาย และหลักสามัญสำนึกในฐานะผู้รักษากฎหมายอย่างมีวิชาชีพสูงสุด ทำให้ตำรวจได้รับความเสียหายในทุกด้าน

ในเรื่องการออกหมายเรียกผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาเพื่อทำการสอบสวนปากคำ โดยหลักการแล้ว ควรจะต้องเป็นกระบวนการสุดท้ายตามที่กำหนดแนวทางไว้ในบันทึกสั่งการตำรวจปี พ.ศ. 2517 ข้างต้น ระเบียบคำสั่งของตำรวจจึงมีความทันสมัยอย่างมาก เพราะในอดีตมีการสั่งสอนกันว่าพนักงานสอบสวนไม่จำเป็นต้องสอบสวนพยานฝ่ายผู้ต้องหา เพราะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเดิมก็ไม่ได้ความมุ่งหมายที่จะให้ตำรวจมีหน้าที่พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาด้วย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2540 ภายหลังจากมีกรณีที่พนักงานสอบสวนสร้างพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีเชอร์รี่แอนด์ ดันแคน อันมีผลทำให้จำเลยซึ่งเป็นแพะรับบาปเสียชีวิตเกือบทุกคน ด้วยเหตุต่าง ๆ จึงมีการปฏิรูประบบกระบวนการยุติธรรมขึ้นมาตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ. 2540 ซึ่งได้บรรจุหลักการเช่นเดียวกับที่บันทึกตำรวจ ปี พ.ศ. 2517 กำหนดไว้ด้วย และในเรื่องการออกหมายเรียกตำรวจยังได้มีการออกบันทึกสั่งการเมื่อไม่นานมานี้ อีก โดยย้ำหลักการให้พนักงานสอบสวนทำการรวบรวมพยานหลักฐานอื่นทั้งปวง เพื่อพิสูจน์ความจริงทั้งในด้านความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาให้สมบูรณ์ ก่อนออกหมายเรียกตัวมาเพื่อสอบปากคำ ซึ่งเป็นการเน้นย้ำหลักการที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 ที่กำหนดให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถทำได้เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิด และพิสูจน์ให้เห็นว่ามีการกระทำผิดจริงหรือไม่ หรือผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งกรณีปรากฏอยู่เสมอว่าพนักงานสอบสวนละเลยการรวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายผู้ต้องหาแม้ผู้ต้องหาจะได้กล่าวอ้างไว้ในชั้นสอบสวนก็ตาม โดยพนักงานสอบสวนสอบคัดพยานทั้งหมดโดยระบุว่า ผู้ต้องหาปฏิเสธที่จะให้การในชั้นสอบสวน แต่เมื่อปรากฏในชั้นเบิกความ พนักงานสอบสวนคนเดียวกันกลับยอมรับว่า ในชั้นสอบปากคำ ผู้ต้องหาได้ระบุพยานบุคคลที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของเขาได้ แต่พนักงานสอบสวนเกียจคร้านจึงแนะนำให้ผู้ต้องหานำพยาน เป็นต้น และเสนอข้อเท็จจริงในชั้นศาลด้วยตนเอง การกระทำเช่นนี้จึงเข้าข่ายเป็นความผิดอาญาฐานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 เพราะพนักงานสอบสวนทราบดีว่าผู้ต้องหาจะเสียสิทธิ ชื่อเสียง และเสรีภาพอย่างมากระหว่างกระบวนการพิจารณา กรณีนี้ จึงได้มีการเสนอให้พิจารณาข้อบกพร่องของ

พนักงานสอบสวนรวมถึงผู้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่กำกับดูแลพนักงานสอบสวนด้วย เพราะถือว่า
 ละเอียดไม่ใส่ใจในทุกชั้นของประชาชน

ในปัจจุบันมีความเชื่อว่าตำรวจได้รับคดีไว้เพื่อทำการสืบสวนสอบสวนเพียงประมาณ 1
 ใน 3 ของคดีที่มีการแจ้งไว้ซึ่งในจำนวนนี้ ก็อาจจะไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคดีที่เกิดขึ้นจริง โดยใน
 ปัจจุบันมีการรับแจ้งคดีไว้ประมาณ 6 แสนคดี ในจำนวนที่มีการสอบสวนเป็นสำนวนที่ไม่ใช่การ
 ฟ้องด้วยวาจา หรือเปรียบเทียบปรับนั้น มีการฟ้องคดีต่อศาลและคดีจำนวนไม่น้อยศาลพิพากษายก
 ฟ้อง หรือไม่อาจจะลงโทษได้ทุกกระทงความผิดที่ฟ้องกันในศาล อันสืบเนื่องมาจากการเบิกความ
 ปากคำของพยานรวมถึงของพนักงานสอบสวนแตกต่างกันในสาระสำคัญระหว่างชั้นสอบสวนกับ
 ชั้นพิจารณาของศาล หรือการเบิกความขัดกับข้อเท็จจริง หรือ บางกรณีไม่สามารถนำประจักษ์
 พยานไปเบิกความชั้นพิจารณาของศาลได้ ทำให้ขาดพยานชั้นหนึ่งที่สำคัญที่สุดในคดีอาญา

นอกจากนี้ยังมีปัญหาสำคัญ ๆ เช่น กรณีศาลพิพากษายกฟ้องเพราะการไม่นำสายลับไป
 เบิกความชั้นศาล ซึ่งกรณีนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่เห็นฟ้องด้วยซึ่งก็สอดคล้องกับแนวปฏิบัติ
 ของนานาอารยประเทศที่ไม่มีการนำสายลับไปเบิกความชั้นพิจารณาของศาลเพราะจะทำให้
 สายลับได้รับอันตราย และตำรวจจะไม่มีเครื่องมือในการสืบสวนสอบสวนในคดีต่อไปหากมีการ
 เปิดเผยสายลับแล้วในคราวต่อไป ก็จะต้องหาสายลับคนใหม่มาเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นไปไม่ได้ กรณีนี้ก็
 จะต้องมีกรณีสืบต่อศาลให้เห็นถึงความเที่ยงตรงแม่นยำของสายลับมีการได้รับข้อมูลและนำ
 ข้อมูลนั้นมาขยายผลอย่างไรบ้าง มีสถิติหรือไม่ อย่างไร หากนำสืบเช่นนี้ได้แล้วน่าจะเชื่อว่าศาล
 จะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่นเดียวกับการใช้สายลับในต่างประเทศ ศาลก็รับฟัง
 บนพื้นฐานหลักการดังกล่าวเช่นกัน

เนื่องจากการรับฟังและพิจารณาพยานหลักฐานว่าน่าเชื่อถือเพียงใด เป็นเรื่องที่ยาก
 เพราะจะต้องอาศัยประสบการณ์ ความรู้ความชำนาญ และจะต้องฝึกฝนบนพื้นฐานของหลัก
 วิชาการประกอบกัน โดยมีหลักการสำคัญ ได้แก่

1. กฎแห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
2. กฎแห่งความขัดกัน
3. กฎแห่งความเป็นครั้ง ๆ กลาง ๆ
4. กฎแห่งความมีเหตุผลอันสมควร

สำหรับกฎข้อ 1 – 3 นั้น หากพิจารณาข้อเท็จจริงที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมมาได้
 จากการสอบสวนปากคำพยานบุคคลเปรียบเทียบกับพยานหลักฐานทางเอกสาร วัตถุ หรือ นิติ
 วิทยาศาสตร์แล้วคว้ามั่นมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สอดคล้องกันหรือไม่ หรือ มันขัดกัน หรือ
 มันจริงบ้างไม่จริงบ้าง เช่น เหตุการณ์อันหนึ่ง ควรจะมีข้อเท็จจริงที่สอดคล้องกันเป็นอันหนึ่งอัน

เดียวกันอย่างกลมกลืนและเป็นธรรมชาติ แต่ก็ต้องระมัดระวังกรณีที่พยานได้ชักซ้อมกันมาเพื่อ หลอกลวงพนักงานสอบสวน ก็จะดูกลมกลืนกันเกินธรรมชาติ ก็อาจจะไม่เป็นจริง หรือในกรณีที่ พยานให้การหรือเบิกความแตกต่างกันในสาระสำคัญ เช่นนี้ ก็จะต้องถือว่าขัดแย้งกันซึ่งเป็นหน้าที่ ของพนักงานสอบสวนจะต้องแสวงหาพยานหลักฐานอื่นมาพิสูจน์เปรียบเทียบว่าข้อใดจริงข้อใด เท็จ เว้นแต่จะเป็นความแตกต่างกันในรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งจะพิจารณาว่าอะไรเป็น ข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันในรายละเอียดก็ต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น ผู้ให้การนั้น มีอายุ น้อย มีประสบการณ์อะไรมา มีความรู้ความชำนาญเพียงใด มีความสามารถจดจำได้เพียงใด ระยะเวลาเบิกความหรือให้การแตกต่างกันยาวนานจากวันเวลาเกิดเหตุเพียงใด เป็นต้น ก็จะต้อง พิจารณามันน่าจะถือว่าแตกต่างกันในสาระสำคัญหรือไม่หรือเป็นธรรมชาติของบุคคลที่จะต้อง หลงลืมกันไปบ้าง เป็นต้น หากพนักงานสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐาน แล้วพบว่าข้อเท็จจริง ทั้งหมดโดยละเอียดเข้าหลักการตามกฎสามข้อแรกแล้วก็ต้องถือว่า ข้อเท็จจริงนั้นไม่น่าเชื่อถือ เอาเสียเลย

ส่วนกฎข้อ 4 หรือกฎแห่งความมีเหตุผลอันสมควรนั้น ถือเป็นข้อพิสูจน์ในทางบวก แตกต่างจากข้อเท็จจริงตามกฎสามข้อแรก ที่เป็นข้อเท็จจริงในทางลบ ในส่วนการพิจารณาว่า พยานหลักฐานโดยเฉพาะพยานบุคคลที่ให้การหรือเบิกความนั้นน่าเชื่อถือหรือไม่นี้มีหลักการ ในการ พิจารณา 3 ประการ

1. สติสัมปชัญญะของพยานในขณะที่เหตุการณ์นั้นมาสัมผัสสายตนะภายนอก และ สภาวะจิตใจของพยานในขณะที่เกิดเหตุ ซึ่งจะมีผลต่อความจดจำของพยาน ดังนั้น พนักงาน สอบสวนจึงจะต้องสอบสวนให้เห็นว่า

เหตุภายใน คือ พยานมีความสนใจ หรือ มีความสามารถในการสังเกตจดจำเพียงใดซึ่ง จะนำไปสู่การวิเคราะห์ว่า เหตุการณ์ตามคำให้การหรือเบิกความนั้นผิดพลาดหรือไม่อย่างไร

ส่วนเหตุภายนอก ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการสังเกตจดจำ เช่น แสง สว่าง ระยะทางการเคลื่อนไหวหรือเหตุการณ์เกิดขึ้นรวดเร็วเพียงใด จับพลันทันทีหรือไม่มี เหตุการณ์การสำคัญ ๆ ที่ทำให้จำได้หรือไม่ แม้ปัจจัยภายนอกไม่อำนวย เช่นพยานกับผู้ต้องหา รู้จักกันแรมปี แม้จะไม่เห็นหน้า ถูกปิดตา เป็นต้น ก็อาจจะจดจำได้

2. ความทรงจำของพยานเป็นเช่นไร ซึ่งอาจจะเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ประกอบด้วย

ความประทับใจ หรือ Impression ซึ่งเกิดขึ้นจากความสนใจอันนำมาซึ่งการสังเกต จดจำและนำไปสู่การรับรู้จากสิ่งที่เห็นหรือสัมผัสได้อย่างไม่รู้ลืมมีปัจจัยหรือข้อเท็จจริงอย่างใดบ้าง

ความระลึกได้ หรือ Recollection ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากการทบทวนเหตุการณ์ต่าง ๆ แม้จะไม่สามารถจดจำได้ในทันทีทันใด แต่เมื่อคิดพิจารณาทบทวนจากข้อเท็จจริงทั้งหมดดูสภาพที่

เกิดเหตุ เป็นต้น แล้วจึงสามารถระลึกได้ว่าอะไรเป็นอะไร เช่นนี้ก็ไม่ใช่ว่าจะไม่น่าเชื่อถือแต่ประการใด

ความสามารถในการถ่ายทอดข้อเท็จจริง ซึ่งกรณีนี้อาจจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามข้อเท็จจริงก็ได้ เพราะมีหลายปัจจัยที่เข้าเกี่ยวพันเป็นต้นว่า

ก. สภาพของพยานบุคคล ที่มีปัจจัยเรื่อง อายุ จิตใจ ความตกใจ ความตื่นเต็น การศึกษาสติปัญญา ความเข้าใจต่อคำถามของพนักงานสอบสวน อัยการ หรือทนายความ ความสามารถในการถ่ายทอดข้อเท็จจริงหรือการเล่าเรื่องราว ประวัติ ความประพฤตินิสัย ความสุจริตของพยาน เป็นต้น ซึ่งกรณีนี้ พนักงานสอบสวน ก็จะต้องทำการสืบสวนสอบสวนให้เห็นว่าพยานทั้งของฝ่ายผู้เสียหาย

ข. ผู้ต้องหานั้น มีความน่าเชื่อถือเพียงค้ำย หรือความสลับซับซ้อนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ยากหรือง่ายต่อการสังเกตจดจำเพียงใด หรือข้อเท็จจริงอื่น ๆ เช่น ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ออกติ หรือ ความลำเอียง หรืออิทธิพลต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

3. การวิเคราะห์ว่าพยานน่าเชื่อถือเพียงใดนั้น ก่อนอื่นจะต้องระลึกเสมอว่าอาจจะความผิดพลาดของพยานได้เสมอซึ่งความผิดพลาดของพยานในการให้การ อาจจะเกิดขึ้นโดยสุจริต หรือทุจริตก็ได้ เช่นประสาทหลงน คิดปรุงแต่งเรื่องขึ้นตามความเข้าใจของตนเองต่อเติมเสริมต่อข้อเท็จจริงตามอคติอุปทานหรือมีอารมณ์ร่วมทำให้เชื่อเช่นนั้นไว้ล่วงหน้า สับสน หรือหลงผิด เพราะข้อเท็จจริงเกิดขึ้นในระยะเวลาอันรวดเร็ว ไม่อาจจะสังเกตจดจำได้ ดังนั้นจึงมีหลักการในวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล ดังนี้

โอกาสที่จะเห็นหรือรู้ข้อเท็จจริงนั้น : ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง เช่น อยู่ในเหตุการณ์ด้วย มีแสงสว่างพอ อยู่ในระยะใกล้ ได้ยินได้ฟัง ไม่มีอุปสรรคขัดขวางบังสายตาในขณะที่สังเกตจดจำ มีความสนใจหรือได้รับการฝึกฝนมาในหน้าที่ให้สังเกตจดจำเพียงใดในกรณีที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งพยานแต่ละคนอาจจะมีโอกาสและความสามารถในการถ่ายทอดแตกต่างกันไป ดังนั้น หากพนักงานสอบสวนทำการสอบปากคำแล้วทำไมพยานต่างคนต่างพูดคนละเพราะคนละช่วง บางคนพูดข้อเท็จจริงขาดส่วนนี้ บางคนขาดส่วนนี้ ฯลฯ ก็ได้อย่าคิดว่าเขาโกหกแต่อาจจะเป็นข้อเท็จจริงที่นำมาปะติดปะต่อกันก็ได้

เหตุผลของคำให้การของพยาน กล่าวคือ เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงตามโอกาสที่พยานสามารถรับรู้ข้อเท็จจริงได้แล้วก็ต้องมาพิจารณาว่าคำให้การพยานมีเหตุผลน่าเชื่อเพียงใด กรณีนี้ให้พิจารณาเพียงว่า คนธรรมดาจะเชื่อหรือไม่ตามคำให้การของพยานนั้นและจะต้องระลึกว่าความน่าเชื่อถือแน่นอนร้อยเปอร์เซ็นต์ไม่เคยมีในโลกของความเป็นจริง ดังนั้น หากข้อเท็จจริงที่พยานได้ให้การมานั้นมีเหตุผลก็ถือว่าเพียงพอแล้ว หากเป็นศาลจะยกฟ้องเพราะเหตุสงสัยในคำพยาน ก็

จะต้องเป็นความจริง ๆ ไม่ใช่เพียงสงสัยเล็ก ๆ น้อย ๆ ต้องพิจารณาถึงภาวะจิตใจของผู้รับฟังพยานนั้นว่าเชื่อเพียงใดเป็นสำคัญเช่น ฟังแล้วสอดคล้องต้องกัน มีพยานหลายคนอยู่ในที่เกิดเหตุให้การสอดคล้องกันเป็นเรื่องเป็นราว ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ปุถุชนธรรมดาจะทำกันหรือไม่ เป็นต้น

เหตุผลในการมาให้การเป็นพยาน มูลเหตุจูงใจในการมาเป็นพยานในคดีก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะต้องพิจารณาบางคนอาจจะไม่ต้องการเป็นพยาน เพราะเกรงกลัวแต่ก็เล่าเรื่องให้ผู้อื่นฟังอีกต่อหนึ่ง ผู้ใดก็ตามที่ยินยอมมาเป็นพยานพนักงานสอบสวนก็ชอบจะสอบปากคำถึงเหตุผลในการมาเป็นพยานด้วยเพื่อประโยชน์ในการชั่งน้ำหนักว่าปากคำพยานน่าเชื่อถือหรือไม่ เป็นต้น

หลักความสมเหตุสมผลและความน่าเชื่อถือได้ หลักการประการสุดท้าย ก็คือพิจารณาว่า ปากคำพยานน่าเชื่อถือเพียงใดโดยการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงทั้งหมดข้างต้น ประกอบพิจารณาว่าพยานมีสาเหตุโกรธเคืองกันมาก่อนหรือไม่ พยานเป็นคนกลางหรือไม่ หรือไม่เป็นคนกลางแต่ไม่มีเหตุจะปรักปรำผู้ใด หรือเป็นคำชัดทอด แต่ไม่ได้ทำให้ตนเองพ้นผิด ซึ่งอาจจะเกิดจากความสำนึกผิด เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับปัญหาการใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 131 สรุปได้ว่าการแสวงหาพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนนั้นพนักงานสอบสวนย่อมมีดุลพินิจที่จะรวบรวมหรือไม่รวบรวมหลักฐานอะไรเข้าไปในสำนวนก็ได้ จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5766/2549 จะเห็นได้ว่าแม้ตาม ป.วิ.อ.มาตรา 131 (เดิม) จะบัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิด” แต่บทบัญญัติดังกล่าวหาได้บังคับให้เจ้าพนักงานจำต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในคดีทั้งหมดรวมเข้าไปในสำนวนแต่อย่างใด พนักงานสอบสวนย่อมมีดุลพินิจที่จะรวบรวมหรือไม่รวบรวมหลักฐานอะไรเข้าไปในสำนวนก็ได้ อีกทั้งเฉพาะการสอบสวนคดีนี้ก็ปรากฏตามบันทึกคำให้การผู้ต้องหาด้วยว่าในชั้นสอบสวนจำเลยก็ให้การปฏิเสธโดยมิได้ให้การในรายละเอียด อ้างว่าจะไปแถลงความจริงในชั้นศาล กับตอบคำถามพนักงานสอบสวนยืนยันว่าไม่ประสงค์จะอ้างผู้ใดเป็นพยานด้วย ดังนั้น แม้ บ.ภริยาจำเลยจะรู้เห็นเป็นประจักษ์พยาน เพราะร่วมอยู่ในที่เกิดเหตุด้วยก็ตาม การที่พนักงานสอบสวนมิได้สอบปากคำ บ.ไว้เป็นพยานก็หาเป็นการสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยมาตรา 131 (เดิม) แต่อย่างใด ซึ่งการใช้ดุลพินิจไม่รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าไปในสำนวนของพนักงานสอบสวน แม้ไม่ทำให้การสอบสวนไม่ชอบ แต่ก็ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาในคดีได้ ทั้งนี้การใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนแต่ละคนก็มีมาตรฐานที่แตกต่างกันตามพื้นฐานความรู้

ประสบการณ์ หรือด้วยจิตสำนึกของแต่ละบุคคล เรื่องของการใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานนี้เป็นเรื่องที่พนักงานสอบสวนจะต้องชวนชวยเพื่อทำให้เกิดความสำเร็จในการแสวงหาข้อเท็จจริงปกป้องผู้บริสุทธิ์ และให้ความยุติธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาตามหลักสิทธิมนุษยชนที่ทุกคนจะต้องได้รับความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียม เสมอภาคอย่างไม่เลือกปฏิบัติ หากตำรวจทั้งหลายสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดีแล้วก็จะมิแต่คนเคารพและเชื่อฟังกฎหมาย ในทางตรงกันข้ามหากประชาชนเห็นว่าตำรวจไม่อาจจะพึ่งพาได้ ปฏิบัติงานล่าช้าไม่มีประสิทธิภาพ ก็จะไม่มีคนเคารพกฎหมาย บ้านเมืองก็จะยุ่งเหยิงอย่างที่เราระสบกันอยู่

ในประเทศสหรัฐอเมริกา หากเป็นคดีที่ไม่ทราบว่ามีผู้ใดเป็นผู้กระทำผิดแน่ ๆ เช่น ลักทรัพย์ โดยเจ้าทรัพย์ไม่ทราบว่า ผู้ใดเป็นผู้กระทำผิด เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะจับข้อมูล เพื่อเก็บสถิติ พร้อมกับแผนประทุษกรรมไว้อย่างละเอียด ซึ่งในทางกฎหมายเรียกว่า Modus Operandi เพื่อใช้พิสูจน์เปรียบเทียบแผนประทุษกรรมของคนร้ายที่มีลักษณะเฉพาะตัวมาก จนยืนยันได้ว่า การกระทำผิดครั้งก่อนกับครั้งหลังนั้น ต้องกระทำโดยบุคคลคนเดียวกัน และหากมีการจับตัวได้ ภายหลังก็จะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดได้ โดยศาลได้รับรองว่าพยานหลักฐานนี้ สามารถใช้เป็นหลักฐานในการพิสูจน์ตัวบุคคลผู้กระทำผิดได้ ในกรณีมีความผิดเกิดขึ้น โดยยังไม่รู้ตัวผู้กระทำผิดนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ไม่ต้องทุ่มเทพยายามที่มีอยู่อย่างจำกัดในการสืบสวนสอบสวนคดีนี้ และฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ไม่จำเป็นต้องส่งเอกสารหรือสำนวนคดีต่อพนักงานอัยการแต่ประการ เพราะถือว่าเป็นการใช้ดุลพินิจในการที่จะไม่สืบสวนสอบสวนคดีที่เกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย แม้ว่าจะเป็นในคดีที่มีเหยื่ออาชญากรรม แต่ไม่ร้ายแรง และไม่สามารถระบุตัวผู้กระทำผิดได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็จะทำการสืบสวนอยู่ในชั่วระยะเวลาที่จำเป็นเท่านั้น หลังจากนั้นก็จะดุลพินิจยุติการสืบสวนสอบสวนโดยไม่ต้องส่งเอกสารใด ๆ ให้พนักงานอัยการเห็นชอบเหมือนประเทศไทย

พนักงานอัยการเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีการดำเนินคดีอย่างเป็นอิสระ เพราะอัยการของสหรัฐ โดยเฉพาะในระดับมลรัฐนั้น มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนในเขตนั้น โดยตรง พนักงานอัยการเอง จึงมีหน้าที่รับผิดชอบต่อเสียงมหาชนด้วย อย่างไรก็ตามในส่วนของการดำเนินคดีอาญานั้น พนักงานอัยการและเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำงานใกล้ชิดกัน แต่อัยการจะทำหน้าที่ในลักษณะที่เป็นที่ปรึกษาในคดีอาญาที่มีความสำคัญและร้ายแรง (Serious crime) เช่น คดียาเสพติด คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการทำงานในลักษณะที่เรียกว่า “เคียงบ่าเคียงไหล่” ตามนโยบายแห่งรัฐในการต่อสู้กับอาชญากรรม

ในการสืบสวนคดีอาญาในกรณีทั่ว ๆ ไปแล้วพนักงานอัยการจะไม่เคยเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินการสอบสวนคดีอาญาของฝ่ายตำรวจ เว้นแต่ฝ่ายตำรวจจะร้องขอความช่วยเหลือในลักษณะให้คำปรึกษาแก่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ แนวคิดนี้ ต่างจากประเทศไทยมาก เพราะสังคมไทยได้

เห็นตัวอย่างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะดำเนินคดีไม่ตรงและแสวงหาประโยชน์ ด้วยเหตุนี้จะต้องมีองค์กรเข้ามาควบคุมเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินคดี ทางหนึ่งก็คือ การให้พนักงานอัยการเข้ามาควบคุมตำรวจ

ปัญหาหลักที่ตามมา คือ ไม่ว่าใครจะเป็นผู้สอบสวนไม่ว่าจะเป็นพนักงานอัยการหรือพนักงานตำรวจ ก็ไม่มีหลักประกันใด ๆ ที่จะทำให้การดำเนินคดีเที่ยงตรงยิ่งขึ้น และถ้าหากฝ่ายพนักงานอัยการซึ่งปัจจุบันก็สามารถสั่งการให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสิ่งต่าง ๆ ได้อยู่แล้ว รวมหัวมท้ายกับตำรวจอยู่แล้ว ความเสียหายก็จะยิ่งมากมายยิ่งขึ้น

ในปัจจุบัน ประเทศไทยเรามีระบบการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของตำรวจและอัยการที่ดีพอสมควร ได้แก่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 ที่ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ทำการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจทั้งของตำรวจและอัยการในต่างจังหวัด กรณีพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา ในกรณีที่เกิดขึ้นในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพหรือหากเป็นคดีที่เกิดขึ้นในกรุงเทพก็ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (โดยกองคดี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) ซึ่งเป็นองค์กรที่กลาง แยกจากตำรวจตามสถานีตำรวจในกรุงเทพทำการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการได้ อย่างไรก็ตาม ระบบที่ดี ก็จะต้องมีบุคคลที่มีประสิทธิภาพและมีจริยธรรมสูงในการปฏิบัติหน้าที่

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น หากนำมาพิจารณาเปรียบกฎหมายกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า สหราชอาณาจักร ได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจในการค้นหาพยานหลักฐาน โดยมีกฎหมาย Police Reform Act 2002 ได้บัญญัติอำนาจเกี่ยวกับตำรวจในการค้นหาพยานหลักฐานในส่วนของรายละเอียดมากขึ้น และในกฎหมายจุดจุดนี้ยังได้กล่าวถึงอำนาจตำรวจที่จะต้องปฏิบัติตามในกฎหมายตามพระราชบัญญัติอื่น ๆ อีกไม่ว่าจะขยายความกฎหมาย PACE หรือบัญญัติไว้ในความผิดพิเศษ ซึ่งพระราชบัญญัติ Police Reform Act 2002 บัญญัติอำนาจตำรวจในเรื่องที่ศึกษาอยู่ไว้ดังนี้

ก. มาตรา 54 เรื่องอำนาจในการที่จะเอาตัวอย่างอันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายจากบุคคลที่อยู่ในความควบคุมของตำรวจ (Person authorized to take intimate sample from person in police detention)

ข. มาตรา 56 เรื่องการนำเอาตัวอย่างจากร่างกายมนุษย์มาจากบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ (Specimens taken from persons incapable of consenting) ไม่สามารถให้ความยินยอมได้หรือไม่อาจให้ความยินยอมได้

ค. มาตรา 57 เรื่องการใช้ตัวอย่างจากร่างกายมนุษย์ที่นำมาจากบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ (Use of specimens taken from persons incapable of consenting)

ง. มาตรา 58 เรื่อง Equivalent provision for offences connected with transport systems

จ. Police Reform Act 2002 ยังขยายความในข้อ 31A ของมาตรา 31 ของกฎหมาย Transport and Works Act 1992 เรื่องการนำเอาตัวอย่างจากร่างกายของบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ (Specimens taken from persons incapable of consenting)

และขยายความในกฎหมาย Road Traffic Act 1988 ในเรื่องการทดสอบลมหายใจ (Breath tests) ในมาตรา 6 การวิเคราะห์ตัวอย่างในร่างกายของมนุษย์ (Provision of specimens for analysis) ในมาตรา 7

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาของสหราชอาณาจักรนั้น ฝ่ายรัฐมีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาได้ เช่นเดียวกันในประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายของสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกามีหลักฐานกฎหมายเดียวกัน เพราะกฎหมายสหรัฐอเมริกามีที่มาจากกฎหมายของสหราชอาณาจักรฝ่ายรัฐจึงมีอำนาจแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาได้ แม้ผู้ต้องหาจะไม่ยินยอม ซึ่งมีข่าวดีที่สนับสนุนถึงอำนาจของฝ่ายรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาในสหราชอาณาจักร เช่น คดี R.V. Apicella (1985) Times, 5 December (ตัดสินคดีภายหลังมีการใช้กฎหมาย PACE 1984 แล้ว) คดีนี้จำเลยถูกลงโทษฐานมึนกระทำชำเราเด็กหญิง 3 คน โดยปรากฏคราบอสุจิที่ผู้ถูกข่มขืนกระทำชำเรา เมื่อนำคราบอสุจิไปตรวจวิเคราะห์ปรากฏผลว่าเป็นคราบอสุจิของผู้ที่เป็นกามโรคต่อมาแพทย์ไปนำเอาอสุจิมาจากจำเลยโดยที่เขาไม่ยินยอมและผลของการตรวจสอบอสุจิที่นำมาจากจำเลย ปรากฏว่าเป็นอสุจิที่เป็นกามโรคเช่นเดียวกับคราบอสุจิในที่เกิดเหตุ เมื่อคดีอยู่ในชั้นพิจารณาศาลได้ใช้ผลของการตรวจสอบอสุจิในชั้นสอบสวนเป็นพยานหลักฐานลงโทษจำเลย ซึ่งจำเลยต่อสู้ว่าเค้าไม่ได้ให้ความยินยอมในการที่แพทย์นำอสุจิไปตรวจสอบศาลตัดสินว่าพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของคดี (Relevant evidence) สามารถรับฟังได้ (Admissibility) หากไม่เข้าข้อยกเว้นของกฎหมายที่ห้ามรับฟัง ดังนั้นพยานหลักฐานคือผลการตรวจพิสูจน์อสุจิเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของคดีจึงรับฟังได้

ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น พนักงานอัยการมีอำนาจดุลพินิจที่ค่อนข้างเด็ดขาด พนักงานอัยการสามารถยุติการฟ้องคดีผู้ต้องหาได้ตามที่เห็นควร สามารถต่อรองข้อหาและคำรับสารภาพของผู้ต้องหา โดยให้ผู้ต้องหารับสารภาพในข้อหาใด ข้อหาหนึ่ง เพื่อแลกการกับการไม่ฟ้องข้อหาบางข้อหา นอกจากนี้ พนักงานอัยการยังมีอำนาจตามกฎหมาย บังคับให้ผู้ต้องสงสัยให้การได้ แต่ไม่อาจจะนำคำให้การนั้นมาเป็นพยานหลักฐานในการฟ้องคดีได้ ไม่มีระบบการตรวจสอบโดยองค์กรตำรวจ และผู้เสียหายในคดีอาญา ก็ไม่อาจฟ้องคดีได้เองด้วย ศาลเองก็จำกัดบทบาทในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจอัยการเป็นอย่างยิ่ง โดยศาลจะเข้ามาตรวจการใช้ดุลพินิจ

อัยการ เมื่อมีฝ่ายผู้คัดค้าน สามารถนำเสนอหลักฐานที่แจ้งว่าพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบ โดยอาศัยเชื้อชาติ ศิวัพรณ และแนวคิดทางศาสนาเป็นหลักในการสั่งคดี กล่าวคือ ผู้โต้แย้งคัดค้าน ต้องอ้างว่า สิทธิของตนที่ได้รับการคุ้มครอง ภายใต้หลักการ Equal Protection และ Due Process แห่ง Fourteenth Amendment and Fourth Amendment to the U.S. Constitution ถูกละเมิดโดยพนักงานอัยการ และต้องแสดงหลักฐานอย่างแข็งชัดต่อศาล ซึ่งแทบจะเป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติเลย

ดังนั้น เพื่อให้การใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 131 เป็นไปโดยชอบ จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในมาตรา 131 “พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับคดี เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกลงโทษเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา” โดยมีวัตถุประสงค์ให้พนักงานสอบสวนนำเสนอพยานหลักฐานทุกชนิดที่ได้มา เพื่อประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีให้บริสุทธิ์ยุติธรรมต่อไป

ปัญหาการที่ผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่ให้ความยินยอมในการตรวจพิสูจน์หลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1

จากการศึกษาเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกาย ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 กำหนดไว้ว่า การตรวจสารคัดหลั่งจากร่างกายของบุคคล ตามวรรคสองมีสาระสำคัญ ดังนี้

(1) การบังคับตรวจโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้ คือ

(ก) ต้องเป็นคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี

(ข) มีความจำเป็นต้องตรวจเก็บสารคัดหลั่งจากร่างกายไม่ว่าจะเป็นตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

หากเข้าหลักเกณฑ์แล้วพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวตรวจพิสูจน์ได้

(2) ข้อจำกัดของการตรวจโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

แม้กฎหมายจะอนุญาตให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ก็ตาม แต่กฎหมายก็วางข้อจำกัดไว้ด้วยเพียงเท่าที่จำเป็น และสมควรโดยใช้วิธีการที่

ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น

(3) ผู้ต้องถูกตรวจต้องให้ความร่วมมือ

เพื่อให้วัตถุประสงค์ในการค้นหาความจริงในคดีอาญาบรรลุผลแล้ว กฎหมายยังกำหนดให้ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอมในการตรวจโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ด้วย

(4) ข้อสันนิษฐานกรณีผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ให้ความร่วมมือ

หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ให้ความร่วมมือโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ให้สันนิษฐานเป็นผลร้ายตามที่คู่ความอีกฝ่ายกล่าวอ้าง

จะเห็นได้ว่าบทสันนิษฐานเป็นผลร้ายตามที่คู่ความอีกฝ่ายกล่าวอ้างที่ไม่ให้ความร่วมมือในการทดสอบโดยไม่มีเหตุสมควรมัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 กำหนดให้อำนาจพนักงานสอบสวนได้เฉพาะคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี และต้องเป็นการตรวจเก็บสารคัดหลั่งจากร่างกายไม่ว่าจะเป็นตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผม หรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อูจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง หากพิจารณาเปรียบเทียบกับชั้นศาลที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 224/1 นั้นจะเห็นได้ว่าบทบัญญัตินี้กำหนดไว้สำหรับกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกหากมีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงใดที่เป็นประเด็นสำคัญแห่งคดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ ในชั้นนี้ศาลมีอำนาจสั่งในคดีที่มีโทษจำคุกทุกคดี ถือเป็นความแตกต่างระหว่างการให้อำนาจของพนักงานสอบสวนและศาลในการสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

การดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกาย ตามมาตรา 131/1 นั้น เป็นการค้นหาความจริงในคดีอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นอำนาจของรัฐที่สามารถทำได้แต่ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และต้องพิจารณาเรื่องความยินยอมของผู้ต้องหานั้นด้วย ทั้งนี้ เพราะผู้ต้องหา ยังเป็นเพียงบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญา ซึ่งยังเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดจริง โดยเป็นไปตามบทสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์ตามรัฐธรรมนูญประกอบกับการพิจารณาถึงข้อความในมาตรา 131/1 แล้วพบว่า มีการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาเป็นอย่างดีใน

ฐานะประธานในคดี อีกทั้งยังกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ในการเก็บตัวอย่างจากร่างกายไว้ด้วย ดังนี้

1. ขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องกระทำภายใต้ขอบเขตหลักพอสมควรแก่เหตุ หรือหลักความได้สัดส่วน หลักกฎหมายนี้เป็นหลักกฎหมายที่ไม่ได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ได้รับการยอมรับในฐานะเป็นหลักกฎหมายทั่วไป และยังได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศด้วย ซึ่งหลักความพอสมควรแก่เหตุหรือหลักความได้สัดส่วน มีหลักที่สำคัญอยู่ 3 หลักคือ หลักความเหมาะสม หลักความจำเป็น และหลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ

หลักพอสมควรแก่เหตุหรือหลักความได้สัดส่วนนี้ ปรากฏในมาตราต่าง ๆ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการตามขั้นตอน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐนั้นต้องดำเนินการจากเบาไปหาหนัก หรือการปฏิบัติตามหลักพอสมควรแก่เหตุ กล่าวคือ การที่เจ้าหน้าที่รัฐจับผู้ต้องหา นั้น เบื้องต้นต้องแจ้งว่าเขาถูกจับ หากผู้ต้องหาขืนการจับ จึงมีอำนาจใช้กำลังเพื่อจับกุมได้ หรือมีอำนาจใช้วิธีการควบคุมตัวเท่าที่จำเป็น

เมื่อพิจารณาข้อความในมาตรา 131/1 ที่ได้กำหนดว่า หากการตรวจพิสูจน์จำเป็นต้องตรวจ... ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่มาตรา 131/1 มีข้อความกำหนดการใช้อำนาจดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการโดยใช้มาตรการจากเบาไปหาหนักตามความจำเป็นของเรื่อง ในฐานะที่เป็นมาตรการหรือวิธีการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ ดังนั้น เมื่อมาตรา 131/1 มีข้อกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาไว้อย่างชัดเจนแล้ว จึงไม่ใช่กรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐจะสามารถดำเนินการตามอำเภอใจ หรือกระทำโดยไม่มีข้อจำกัดได้

2. รับรองสิทธิของผู้ต้องหาเป็นอย่างดีในฐานะที่เป็นประธานในคดี เมื่อพิจารณามาตรา 131/1 ที่กำหนดให้การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกาย ต้องกระทำการโดยแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ ต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ และต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น เห็นได้ว่า การที่กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขดังกล่าว เนื่องจากเป็นหลักประกันว่าการตรวจพิสูจน์โดยการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายจะมีความปลอดภัยต่อผู้ต้องหา และผู้ต้องหาจะไม่ถูกปฏิบัติอย่างทารุณหรือได้รับความทรมาน อันเป็นหลักการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาที่สอดคล้องกับ

หลักประกันเบื้องต้นของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศด้วย

ดังนั้น เงื่อนไขความยินยอมของมาตรา 131/1 จึงไม่เกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานในร่างกาย อันเป็นการค้นหาความจริงโดยเนื้อหา ตามแนวความคิดดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ อีกทั้งยังไม่มีควมจำเป็นต้องเขียนเรื่องความยินยอมไว้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าสิทธิของผู้ต้องหาจะได้รับความกระทบกระเทือน อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมต้องใช้อำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายอย่างจำกัดอยู่แล้ว โดยต้องดำเนินการไปตามหลักพอสมควรแก่เหตุ และยังไม่สามารถกระทำการใดให้กระทบถึงสิทธิของผู้ต้องหาในฐานะประชาชนในคดีได้

อย่างไรก็ตาม จากบทบัญญัติมาตรา 131/1 นั้น เกิดปัญหาขึ้นในทางปฏิบัติ พบว่า หากกรณีที่ผู้ต้องหาไม่ได้ให้ความยินยอมหรือไม่ให้ความร่วมมือในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกาย ผลคือ จะต้องไปเป็นตามบทสันนิษฐานของกฎหมายตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า อาจจะยังไม่เพียงพอเนื่องจากในการดำเนินคดีอาญานั้น พยานหลักฐานทางคดีเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากที่จะต้องนำไปประกอบกับสำนวนการสอบสวน อีกทั้งในการพิจารณาคดีหากไม่มีความชัดเจนของพยานหลักฐานอาจส่งผลต่อการพิจารณาคดีของศาล ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการในชั้นสอบสวนที่ต้องรักษาความสงบสุขของสังคมไว้ได้ จะต้องมีการควบคุมอาชญากรรมอย่างแน่นหนากระบวนการดำเนินการต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำได้เท่าที่จำเป็น และต้องกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด นอกจากนี้ความสำคัญของการได้พยานหลักฐานจากผู้กระทำความผิดนี้มีความสำคัญที่จะลงโทษบุคคลซึ่งเป็นไปตามการหลักการดำเนินคดีอาญาที่จะต้องพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัย ดังนั้นการได้พยานหลักฐานดังกล่าวจึงมีความสำคัญที่จะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น หากนำมาพิจารณาเปรียบกฎหมายกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า สหราชอาณาจักรมีกฎหมาย Police Reform Act 2002 กล่าวถึงการนำเอาตัวอย่างที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายจากบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ด้วยตนเอง (Specimens taken from persons incapable of consenting) ไว้ในมาตรา 56 ว่าให้เพิ่มเติมมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติ Road Traffic Act 1988 ให้เพิ่มข้อความดังต่อไปนี้

(1) ตำรวจชั้นผู้น้อย (a constable) อาจร้องขอต่อผู้ปฏิบัติงานทางแพथ์นำเอาตัวอย่างเลือดจากบุคคล โดยไม่ต้องคำนึงถึงความยินยอม

นั่นหมายความว่า ตำรวจชั้นประทวน (ชั้นผู้น้อย) ก็ยังสามารถขอตัวอย่างได้ตาม กฎหมายจราจร แต่ต้องกระทำโดยแพทย์ กรณีที่เป็นการป้องกันความปลอดภัยของสังคม เพราะว่า ผู้ขับขี้อาจก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อผู้ใช้เส้นทางจราจรได้

เรื่องการใช้อย่างที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายที่เอามาจากบุคคลที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ด้วยตัวเอง (Use of specimens taken from persons incapable of consenting) ได้แก้ไขกฎหมาย Road Traffic Offender Act 1988 มาตรา 15 เรื่องพยานหลักฐานเกี่ยวกับระดับแอลกอฮอล์ในเลือด บุคคลที่นอกจากแพทย์แล้วยังให้อำนาจบุคคลผู้มีอาชีพดูแลสุขภาพที่ขึ้นทะเบียนไว้สามารถเอาตัวอย่างเลือดไปได้ด้วย

จะเห็นได้ว่า ถ้าเป็นกฎหมายพิเศษความผิดเกี่ยวกับกฎหมายจราจรแล้ว เจ้าหน้าที่ที่ใช้อำนาจได้เป็นเพียงเจ้าหน้าที่ชั้นประทวนก็มีอำนาจทำได้ แต่การนำเอาไปต้องใช้แพทย์หรือบุคคลที่มีอาชีพดูแลสุขภาพที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วเท่านั้น

ประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของสหราชอาณาจักรและอยู่ใกล้เคียงกับประเทศไทย เช่น สาธารณรัฐสิงคโปร์และสาธารณรัฐมาเลเซีย ก็มีกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสิ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายด้วย เช่น ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์มีกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา เพื่อตัวได้ปริมาณยาเสพติดในร่างกายผู้ต้องหา โดยบัญญัติไว้ในกฎหมายชื่อ The misuse of Drug Act, 1973 ซึ่งกฎหมายที่ได้บัญญัติให้อำนาจรัฐในการบังคับให้มีการตรวจพิสูจน์หาปริมาณสารเสพติดในร่างกายของบุคคล โดยมีมาตรา 6(b) ที่บัญญัติให้บุคคลใดที่เสพยาเสพติดเข้าไปเป็นความผิดตามกฎหมาย และบทบัญญัติมาตรา 33 (1) ก็ให้อำนาจแก่ฝ่ายรัฐในการบังคับให้มีการตรวจพิสูจน์หาสารเสพติดในร่างกายของบุคคล ในมาตรา 33 (1) หัวหน้าขององค์กรป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของรัฐ อาจเรียกร้องให้บุคคลใด ๆ ที่สงสัยว่าเป็นผู้ติดยาเสพติดได้รับการตรวจสอบ หรือสังเกตโดยเจ้าหน้าที่ทางแพทย์ของรัฐ ในการตรวจพิสูจน์มีการกำหนดให้นำเอาตัวอย่างปัสสาวะของผู้ต้องสงสัยตรวจพิสูจน์ โดยบัญญัติในมาตรา 28 (1) ข้อสังเกตต้องเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสารวัตรต่างกับสหราชอาณาจักรซึ่งข้าราชการตำรวจชั้นประทวนก็ทำได้

“เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมียศไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หากมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดกระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดมาตรา 6 (b) อาจเรียกร้องให้บุคคลนั้นให้ตัวอย่างปัสสาวะเพื่อการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดในปัสสาวะของผู้นั้น (ดาราวรรณ ใจคำป้อ, 2541, หน้า 94-95)

“บุคคลใดซึ่งไม่ให้ตัวอย่างปัสสาวะภายในระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ร้องขอตรวจพิสูจน์ตามมาตรา 28 (1) โดยปราศจากข้ออ้างที่มีเหตุผลเป็นความผิดตามกฎหมาย”

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ความผิดฐานปฏิเสธ ไม่ยินยอมให้ตัวอย่างปัสสาวะตรวจพิสูจน์ตามมาตรา 28 (2) ข้างต้นนั้นเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาคือ จำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับ 5000 เหรียญ หรือทั้งจำและปรับ แต่ความผิดฐานเสพยาเสพติดให้โทษตามมาตรา 6 (b) นั้นไม่มีโทษทางอาญาแต่อย่างใด กล่าวคือ ให้ส่งตัวผู้ต้องสงสัยที่ผลการตรวจพิสูจน์ปรากฏว่าออกมาว่าเป็นผู้ติดยาเสพติดไปทำการบำบัดรักษาหรือนำไปฟื้นฟูทำสมรรถภาพ หรือทั้งบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยไม่นำไปลงโทษทางอาญาก็มีมาตรการทางกฎหมายในชื่อว่า “เมาแล้วไม่จับ” ถ้าฝ่าฝืนกระทำผิดมีโทษทางอาญาและทำงานเพื่อสาธารณะประโยชน์ด้วย

หากการศึกษากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางหลักเรื่องการตรวจร่างกายของผู้ต้องหานั้น สหรัฐอเมริกามีหลักที่ตัดสินโดยศาลสูงสุด ศาลสูงสุดตัดสินว่ามีเหตุอันสมควรในคดี Schmerber V. California ข้อเท็จจริงมีว่า นาย Schmerber จำเลยขับรถจนประสบอุบัติเหตุขณะมีเมาสุราและจำเลยถูกนำส่งโรงพยาบาล ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจได้มาที่โรงพยาบาลได้สั่งให้แพทย์เจาะเลือดของนาย Schmerber จำเลยโต้แย้งเป็นการตรวจค้นที่ไม่มีผลอันสมควรขัดกับรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมฉบับที่ 4 ศาลสูงได้ปฏิเสธคำโต้แย้งของนาย Schmerber โดยให้เหตุผลว่า ปริมาณเลือดที่เจาะจากร่างกายของจำเลยมีปริมาณเพียงเล็กน้อย และการเจาะเลือดนั้นไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงใด ๆ ไม่เกิดบาดแผลหรือความเจ็บปวดใด ๆ ไม่มีผลต่อศาสนาที่จำเลยนับถืออยู่ การปฏิเสธการเจาะเลือดจึงเท่ากับเป็นกรณีที่จำเลยปฏิเสธการหาความมีเมามาโดยการทดสอบทางลมหายใจโดยใช้เครื่อง Breathalyzer นั้นเอง และเจาะเลือดได้ทำอย่างเหมาะสมโดยแพทย์ จึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมฉบับที่ 4 และรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมฉบับที่ 14 เป็นการรบกวนร่างกายผู้ต้องหาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีอำนาจกระทำได้ ศาลสูงของประเทศสหรัฐอเมริกาได้วางหลักอย่างชัดเจนถึงกรณีที่หากเป็นการรบกวนร่างกายผู้ต้องหาเพียงเล็กน้อยก็สามารถกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอม

ดังนั้น เมื่อศึกษามาตรการของประเทศสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า ประเทศไทยควรจะต้องมีการกำหนดมาตรการที่ชัดเจนในการรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ โดยพิจารณาแนวทางของทั้งสองประเทศมาปรับใช้คือ

1. หากเป็นการรบกวนร่างกายผู้ต้องหาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีอำนาจกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอม

2. แยกวิธีการตรวจพิสูจน์ตามลักษณะของส่วนประกอบของร่างกายได้ 2 ประเภท คือ Intimate samples และ Non intimate samples

ซึ่งจะได้แนวทางที่จะนำมาใช้ในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล ดังนี้

ให้การตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจกระทำการตรวจพิสูจน์ดังกล่าวได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมในกรณีดังต่อไปนี้

1. ส่วนประกอบของร่างกายที่นำไปตรวจ เป็นสิ่งที่ไม่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (non intimate samples) เช่น เส้นผม(ที่ไม่ใช่ขนเพชร) สิ่งที่ติดในซอกเล็บมือ เล็บเท้า เนื้อเยื่อในช่องปาก น้ำลาย รอยประทับต่าง ๆ บนร่างกายเช่นรอยเท้า เป็นต้น

2. การตรวจพิสูจน์นั้นไม่ก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ ไม่ก่อให้เกิดบาดแผล ความเจ็บปวด และไม่มีผลกระทบต่อศาสนาที่ผู้ถูกตรวจพิสูจน์นับถือ

3. การตรวจพิสูจน์ดังกล่าวได้กระทำโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ความสามารถในด้านนั้น ส่วนการตรวจพิสูจน์กรณีส่วนประกอบของร่างกายที่เป็นส่วนส่วนหนึ่งของร่างกาย (Intimate samples) เช่น ตัวอย่างเลือด น้ำอสุจิ หรือเนื้อเยื่อของเหลว ปัสสาวะ หรือขนเพชร รอยกัด ฟัน เนื้อเยื่อจากก้านสำลีนำมาจากส่วนอื่นของร่างกายที่ไม่ใช่เอามาจากช่องปาก จะกระทำได้อีกต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตร (Inspector) หรือที่มีตำแหน่งสูงกว่า ร้องขอต่อศาลอนุญาตให้ทำการตรวจพิสูจน์ได้

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นกระบวนการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการอำนวยความยุติธรรมอย่างเสมอภาคแก่ประชาชน ในเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาขึ้น หลักของกระบวนการยุติธรรมของไทยอยู่ที่การมุ่งสร้างความเป็นระเบียบและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ควบคู่ไปกับการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล โดยมีกระบวนการสอบสวนเป็นกระบวนการต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะตามมาภายหลัง การสอบสวนของตำรวจจึงเป็นขั้นตอนแรกและต้นธารที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมและเป็นองค์กรที่สัมผัสประชาชนโดยตรง ในเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันปราบปราม ในการสืบสวนสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน และในการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินคดีการกระทำความผิด และท้ายที่สุดคือการลงโทษ ซึ่งการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเป็นกระบวนการที่อาจมีผลถึงขนาดทำให้กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ หรือสร้างความไม่เป็นธรรมให้ผู้เสียหายหรือคนในสังคมได้ หากกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวขาดประสิทธิภาพ ขาดความยุติธรรมย่อมจะไม่สามารถสร้างความเป็นธรรมได้อย่างแท้จริง ดังนั้น การอำนวยความยุติธรรมอันเป็นภารกิจและเป้าหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการในขั้นต้นทางนี้เป็นสำคัญ

การสอบสวนคดีอาญาของพนักงานสอบสวนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นคือการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในคดีและสรุปสำนวนเพื่อให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อพิสูจน์ว่า ผู้ถูกฟ้องกระทำความผิดจริงหรือไม่ ซึ่งหากพิสูจน์จนเป็นที่เชื่อได้ว่าผู้ถูกฟ้องกระทำความผิดจริง โดยปราศจากความสงสัยแล้ว ศาลก็จะพิพากษาลงโทษผู้ถูกฟ้องให้รับโทษ และหลังจากพิพากษาแล้วราชทัณฑ์ก็จะเป็้องค์กรที่จะต้องรับภาระหน้าที่ต่อในการนำผู้ต้องโทษไปปรับโทษตามกฎหมาย จะเห็นได้ว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยรัฐนั้นจะมีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ขั้นตอนการดำเนินการโดยพนักงานสอบสวน ซึ่งมีหน้าสืบสวนสอบสวน นำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อสรุปเป็นสำนวนในการฟ้องคดี ขั้นตอนดังกล่าวเรียกว่า “การสอบสวน” โดยที่พนักงานสอบสวนที่มีอำนาจในการสอบสวนนั้นจะต้องดำเนินการ ตามขั้นตอนที่ประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้โดยเคร่งครัด การดำเนินการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนนั้น จะต้องกระทำโดยซัดเซ้งไม่ใช่อำนาจเกินขอบเขตหรือหย่อนยานจนทำให้ผู้ถูกหว่ากระทำ ความผิดหรือผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม

1. การแสวงหาพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มาตรา 131 นั้น พนักงานสอบสวนย่อมมีดุลพินิจที่จะรวบรวมหรือไม่รวบรวมหลักฐานอะไร เข้าไว้ในสำนวนก็ได้ แต่บทบัญญัติดังกล่าวหาได้บังคับให้เจ้าพนักงานจำต้องรวบรวม พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในคดีทั้งหมดรวมเข้าไปในสำนวนแต่อย่างใด พนักงานสอบสวนจึงมี ดุลพินิจที่จะรวบรวมหรือไม่รวบรวมหลักฐานอะไรเข้าไว้ในสำนวนก็ได้

การใช้ดุลพินิจไม่รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเข้าไปในสำนวนของ พนักงานสอบสวน แม้ไม่ทำให้การสอบสวนไม่ชอบ แต่ก็ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหาย หรือ ผู้ต้องหาในคดีได้

2. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มาตรา 131/1 การที่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย ไม่ให้ความร่วมมือโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิ ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร กฎหมายให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่า ข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย นั้นแล้วแต่กรณี หรืออีกนัยหนึ่งคือให้สันนิษฐานเป็นผลร้ายตามที่คู่ความอีกฝ่ายกล่าวอ้าง

การดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกาย ตามมาตรา 131/1 นั้น เป็นการค้นหา ความจริงในคดีอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นอำนาจของรัฐที่สามารถทำได้แต่ต้องเป็นไปตามที่กฎหมาย กำหนด และต้องพิจารณาเรื่องความยินยอมของผู้ต้องหานั้นด้วย เพราะผู้ต้องหายังเป็นเพียงบุคคลที่ ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญา ซึ่งยังเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่าได้กระทำ ความผิดจริง

เพื่อแสดงให้เห็นว่าสิทธิของผู้ต้องหาจะไม่ได้ได้รับความกระทบกระเทือน การใช้อำนาจ เจ้าหน้าของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกาย ย่อมต้องดำเนินการไปตามหลัก พอสมควรแก่เหตุ และยังไม่กระทบถึงสิทธิของผู้ต้องหา

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการแก้ปัญหาการใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงาน สอบสวนตามมาตรา 131 เกี่ยวกับปัญหาการใช้ดุลพินิจในการรวบรวมพยานหลักฐานนั้น เพื่อให้ การปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรให้แก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในมาตรา 131 “พนักงานสอบสวนต้องรวบรวม

พยานหลักฐานทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับคดี เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา” โดยมีวัตถุประสงค์ให้พนักงานสอบสวนนำเสนอพยานหลักฐานทุกชนิดที่ได้มา เพื่อประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีให้บริสุทธิ์ยุติธรรมต่อไป

ส่วนกรณีปัญหาตามมาตรา 131/1 ที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาไม่ยินยอมให้ตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ หากว่าการตรวจพิสูจน์ดังกล่าวนั้นเป็นการรบกวนต่อร่างกายผู้ต้องหา หรือผู้เสียหาย เพียงเล็กน้อย และเป็น การตรวจพิสูจน์สิ่งที่ไม่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย (Non intimate samples) โดยการตรวจพิสูจน์นั้นจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเสี่ยงใด ๆ ไม่ก่อให้เกิดบาดแผล ความเจ็บปวด และไม่มีผลต่อศาสนาที่ผู้ถูกตรวจพิสูจน์นับถือ อีกทั้งการตรวจพิสูจน์ดังกล่าวได้กระทำโดยเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในด้านนั้น ควรให้อำนาจพนักงานสอบสวนกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมก่อน

ส่วนการตรวจพิสูจน์กรณีส่วนประกอบของร่างกายที่เป็นส่วนส่วนหนึ่งของร่างกาย (Intimate samples) จะกระทำได้ก็ต่อเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสารวัตร (Inspector) หรือที่มีตำแหน่งสูงกว่า ร้องขอต่อศาลอนุญาตให้ทำการตรวจพิสูจน์ได้ และกรณีผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาไม่ยินยอมให้ตรวจพิสูจน์ ก็ให้มีบทลงโทษทางทางอาญาแก่กรณีดังกล่าวด้วย

และเนื่องจากการใช้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงส่งผลให้เกิดปัญหาหลายประการ ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. เพื่อให้การใช้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 131 เป็นไปโดยชอบ จึงเห็นควรควรให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใน มาตรา 131 “พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับคดี เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา”

2. แก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 วรรคท้าย “หากการปฏิบัติตามวรรคแรก ไม่เป็นเหตุให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายแก่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย เจ้าพนักงานมีอำนาจกระทำได้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับอนุญาตหรือรับความยินยอม”

บรรณานุกรม

- กรมตำรวจ. (2535). *คู่มือการตรวจพิสูจน์หลักฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ตำรวจ.
- กฤษฎา ภิรมวทรัพย์, พ.ต.ท.. (2546). *การพัฒนาการรักษาสภาพและการเก็บรักษาพยานหลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุ*. ม.ป.ท.
- กฎหมายปกครอง. (2560). เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/myfriendlaw/kt-hmay-pkkhrxng>
- การใช้งานหน้าที่ตามกฎหมายมหาชน. (2560). เข้าถึงได้จาก <http://www.thethailaw.com/law/law5/more5-5.html>
- การสืบสวนและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง. เข้าถึงได้จาก http://www.csd.go.th/dimensions_csd/4dimensions-1.pdf
- กุลพล พลวัน. (2547). *รวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญชุดที่ 3: ศาลรัฐธรรมนูญกับการพัฒนาประชาธิปไตยในระบบนิติรัฐ*. กรุงเทพฯ: พี.เพรส.
- แจ่มชัย ชุตินวงศ์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.
- แจ่มชัย ชุตินวงศ์. (2560). *หลักนิติธรรมกับการตั้งคดีของพนักงานอัยการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- คณิต ฒ นคร. (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2540). *การชี้แจงนำพยานหลักฐานและเขียนคำพิพากษา*. ม.ป.ท.
- จิราภรณ์ เนาวพนานนท์. (2552). *พยานผู้เชี่ยวชาญ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ ใจหาญ, (2544). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- ดาราวรรณ ใจคำป้อ. (2541). *การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดชพี คงดี. (2546). *การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาในชั้นสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองปราบ*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ. (2549). *การชี้แจงนำพยานหลักฐาน*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

- นราวิชญ์ รอดคสถิกรรม. (2550). *กระบวนการนำผู้กระทำความผิดกฎหมายอาญามาลงโทษ : ศึกษากรณีเฉพาะการแจ้งข้อหาและการจับกุมโดยพนักงานสอบสวน*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิติกุล จิระมงคลพาณิชย์. (2544). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานพยานหลักฐานที่ต้องห้ามมิให้รับฟัง*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- พรเพชร วิจิตชลชัย. (2551). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- พัชรา สีนลอยมา. (2560). *การแก้ไขปัญหอาชญากรรมด้วยนิติวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักกิจการยุติธรรม.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2547). *หลักพื้นฐานสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ปัญหาการควบคุมการใช้ดุลพินิจของศาลปกครองโดยศาลยุติธรรมอังกฤษและศาลปกครองไทย*. (2560). เข้าถึงได้จาก <http://digi.library.tu.ac.th/thesis/la/1685/06chapter4.pdf>
- ภูริชญา วัฒนรุ่ง. (2545). *หลักกฎหมายมหาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรพจน์ วิสรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สมาน ศิริเจริญสุข. (2541). *การตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุในคดีอาญา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญา บัวเจริญ. (2543). *การสอบสวนความผิดเกี่ยวกับเพศ*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- สุชาติ จิระชาติ. (2538). *ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา The Criminal Procedure Code of Thailand*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.
- สุพจน์ สุโรจน์. (2555). *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมชาย กษิติประดิษฐ์. (2547). *สิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รามคำแหง.
- โสภณ รัตนกร. (2551). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ.
- หลักการใช้ดุลพินิจ*. (2560). เข้าถึงได้จาก <http://www.legal.labour.go.th/2018/attachments/article/143/0001.pdf>
- อรรถพล แซ่มสุวรรณวงศ์, พล.ต.ท. (2544). *เพื่อการสืบสวนสอบสวน*. กรุงเทพฯ: ดาวฤกษ์.

โอสถ โกสิน, (2517). คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศในเรื่องกฎหมาย
ลักษณะพยานหลักฐาน (พิมพ์ครั้งที่ 2) .กรุงเทพฯ: ไทยเกษม.

Dempsey, J. S. (2003). *Introduction to investigation* (2nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth
Thomson.

Jack, E. & Richard, C. (1991). *Butterworth police law*. n.p.

Richard, S. F. (1955). *Criminalistic: An Introduction of forensic sciensic*. n.p.